

Vasa övningsskola

Läroämnen i årskurserna 3–6

Godkänd av Vasa övningsskolas direktion 21.5.2026 § 5
Fastställd av fakultetsrådet vid Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier 13.6.2023 § 16

Innehållsförteckning

14. ÅRSKURSERNA 3–6	4
14.1 ÖVERGÅNGEN MELLAN ÅRSKURS 2 OCH 3 OCH UPPDRAGET I ÅRSKURSERNA 3–6	4
14.2 <i>Mångsidig kompetens i årskurserna 3–6</i>	5
14.4 LÄROÄMNINGEN I ÅRSKURSERNA 3–6	8
14.4.1 <i>Modersmål och litteratur</i>	10
Svenska som andraspråk och litteratur	40
14.4.2 <i>Det andra inhemska språket</i>	65
Finska, A-lärokurs i årskurserna 3–6	66
Modersmålsinriktad finska, A-lärokurs i årskurserna 3–6	85
Finska, B1-lärokurs i årskurs 6	105
14.4.3 <i>Främmande språk; engelska i årskurserna 4–6</i>	114
14.4.4 <i>Matematik</i>	135
14.4.5 <i>Omgivningslära</i>	154
14.4.6 <i>Religion</i>	186
14.4.7 <i>Livsåskådningskunskap</i>	206
14.4.8 <i>Historia</i>	214
14.4.9 <i>Samhällslära</i>	226
14.4.10 <i>Musik</i>	236
14.4.11 <i>Bildkonst</i>	251
14.4.12 <i>Slöjd</i>	265
14.4.13 <i>Gymnastik</i>	274
14.4.14 <i>Elevhandledning</i>	289

Läroämnen och undervisning i årskurserna 3–6

14. ÅRSKURSERNA 3–6

14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurserna 3–6

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig en ny grupp.

Eleverna och vårdnadshavarna ska få information om det språkprogram som skolan erbjuder. Eleverna uppmuntras att studera många olika språk. För att uppmuntra till mångsidiga språkval kan man ordna språkduschar. I språkduscherna kan eleverna ta del av språket eller språken till exempel med hjälp av sång, lek, spel och rörelse. Man kan ordna språkduscherna i samband med den övriga verksamheten eller reservera tid för dem i form av separata undervisningsstunder.

Årskurserna 3–6: Att utvecklas som elev

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetsätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

14.2 Mångsidig kompetens i årskurserna 3–6

De allmänna målen för mångsidig kompetens fastställs i kapitel 3. I det följande beskrivs de aspekter gällande målen som betonas i årskurserna 3–6.

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iaktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska spurras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetsätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet. Eleverna ska spurras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligtast lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generationskedjan. I skolarbetet bekantar man sig med skol- och hembygdskulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iaktta och reflektera över mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer.

Vardagskompetens (K3)

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlingssätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsamt och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetssätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelvätt och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna handleds att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetsymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsumenter och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska alltmer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna och

-teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen. Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

Digital kompetens (K5)

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetsätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar. *Ansvarsfulla och trygga arbetsätt:* Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan. *Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetsätt:* Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster. *Kommunikation och nätverksbildning:* Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan.

Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller vänelevsverksamhet. Eleverna ska spöras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som anknyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man funderar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

14.4 Läroämnena i årskurserna 3–6

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

DE OLIKA LÄROKURSERNA I MODERSMÅL OCH LITTERATUR OCH STUDIER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

Inom läroämnet modersmål och litteratur ingår i dessa läroplansgrunder följande tolv lärokurser: svenska och litteratur, finska och litteratur, samiska och litteratur, romani och litteratur, teckenspråk och litteratur, modersmål för elever med annat modersmål, svenska och finska som andraspråk och litteratur, svenska och finska för samisktalande samt svenska och finska för teckenspråkiga. Som modersmål för elever med annat modersmål är det möjligt att undervisa något annat språk än de som ovan nämnts i enlighet med timantalet i modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012, ifall utbildningsanordnaren erbjuder det och vårdnadshavaren har valt detta språk som elevens modersmål. Dessutom kan man med separat finansiering erbjuda undervisning i elevens eget modersmål. Inom det andra inhemska språket ingår A- och B-lärokurser och de modersmålsinriktade lärokurser som är avsedda för tvåspråkiga elever.

Inom läroämnet modersmål och litteratur och det andra inhemska språket ska eleverna läsa de olika lärokurserna i enlighet med vad som anges i tabellen nedan, och enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och vårdnadshavaren väljer. Med elevens modersmål avses i detta fall skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren uppgett.

elevens modersmål	lärokurs i läroämnet modersmål och litteratur	det andra inhemska språket	
		<i>gemensam</i>	<i>valfri</i>
svenska	svenska och litteratur	finska	-
finska	finska och litteratur	svenska	-
samiska	samiska och litteratur samt svenska eller finska för samisktalande	-	finska eller svenska
samiska	svenska eller finska och litteratur samt samiska och litteratur	finska eller svenska	-
romani	svenska eller finska och litteratur samt romani och litteratur	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk och litteratur samt svenska eller finska för teckenspråkiga	-	finska eller svenska
annat modersmål	annat modersmål med hela timantalet för modersmål och litteratur eller i enlighet med 8 § i statsrådets förordning 422/2012 samt svenska eller finska som andraspråk	-	finska eller svenska

14.4.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja

och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsoplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I årskurserna 3–6 har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks- och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av alltmer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera alltmer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkoplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurserna 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsoplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurserna 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetsätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetsätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurserna 3–6

Bedömningen och responsen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbete, uttryckssätt och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. För att främja lärandet ska man i lärokurserna i modersmål och litteratur fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i lärokurserna i modersmål och litteratur genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i lärokursen i modersmål och litteratur och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Bedömning av arbete

I bedömningen av arbetet beaktas elevens förmåga att kommunicera

- Deltar i olika kommunikationssituationer både i grupp och individuellt.
- Tar ansvar för att kommunikationen är konstruktiv.

Att tolka texter

- Iakttar och utvärderar sin textförståelse för att kunna utvecklas som läsare.

Att producera texter

- Handlar ansvarsfullt i skapandeprocessen och anpassar sitt arbete enligt syftet med texten och kraven på uppgiften.
- Iakttar och utvärderar sin textproduktion för att bli medveten om sina utvecklingsmöjligheter som textproducent.

Att förstå språk, litteratur och kultur

- Har ett öppet sinne i mötet med olika texter och kulturyttringar.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetsätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokursen inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur. Lärarna i de olika lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur ska samarbeta med varandra. Särskilt samarbetet mellan lärokursen svenska och litteratur samt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur stärker kontinuiteten i elevens lärande i svenska. Målet är att övergå från lärokursen svenska som andraspråk och litteratur till lärokursen svenska och litteratur när eleven nått tillräckliga färdigheter i svenska inom olika kunskapsområden och språkliga delområden.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Det är även viktigt att betona läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursen svenska och litteratur har som särskilt uppdrag att stödja elevens utveckling av språkliga, multilitterära och kommunikativa färdigheter i svenska, samt att introducera litteratur och kultur. Undervisningen stödjer elevernas multilitterära och språkliga medvetenhet samt kulturella identitet och sporrar eleverna att förstå hur det svenska språket och litteraturen samt övrig kultur har för betydelse för ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle. Undervisningen stödjer eleverna att kritiskt granska och bryta ner hierarkier mellan språk och kulturer. Eleverna uppmärksammas att förstå betydelsen av hur den kännedom om språk, media och kultur som eleven tillägnat sig utanför skolan stödjer hur eleven lär sig svenska.

I undervisningen beaktas det svenska och det finska språkets ställning som nationalspråk samt svenskans ställning som ett språk i minoritet och huvudsakligt undervisningsspråk. Svenskan är inte bara undervisningsspråk utan också ett redskap för studier i övriga läroämnen. I undervisningen stärks de centrala färdigheterna för lärande och tänkande.

I undervisningen enligt lärokursen svenska och litteratur sker kontinuerligt samarbete med lärarna i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur samt med lärare för andra lärokurser i modersmål och litteratur. Behovet av samarbete betonas vid övergången från lärokursen svenska som andraspråk och litteratur till lärokursen svenska och litteratur. En elev som bytt lärokurs följs upp och vid behov hänvisas eleven till stöd för lärande.

Undervisningen i svenska och litteratur sker i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena för att hjälpa eleven att bygga upp språkliga och kulturella identiteter i ett mångkulturellt och mångmedialt samhälle. Flerspråkighet bidrar till språkliga identiteter. Enligt Finlands grundlag 17§ har alla språkgrupper rätt att upprätthålla och utveckla sitt eget språk och sin egen kultur.

I årskurserna 3–6 är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurserna 3–6

I1 Att kommunicera: I årskurserna 3–6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

I2 Att tolka texter: Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att

skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckesindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Centralt innehåll i årskurs 3

I1 Att kommunicera: Eleverna presenterar, redovisar och ställer frågor inför och tillsammans med andra.

I2 Att tolka texter: Eleverna stöds i förmågan att hitta textens centrala innehåll, ställa frågor, sammanfatta och återberätta texten.

I3 Att producera texter och introducera ordklasserna substantiv, verb, adjektiv samt pronomen.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Litteratur väljs som stöd för och även som utgångspunkt för temahelheter. Utveckla läsintresset och ge möjlighet för positiva läsupplevelser.

Centralt innehåll i årskurs 4

I1 Att kommunicera: Fortsatt arbete med att presentera, redovisa och ställa frågor genom att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt.

I2 Att tolka texter: Eleverna stöds i förmågan att hitta textens centrala innehåll, ställa frågor, sammanfatta och återberätta texten. Utveckla strategier för läsförståelse.

I3 Att producera texter: Eleverna lär sig använda ett presentationsprogram.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Litteratur används som utgångspunkt för ämnesövergripande projekt och formell språkundervisning.

Centralt innehåll i årskurs 5

I1 Att kommunicera: I årskurserna 5–6 läggs fokus på argumentation.

I2 Att tolka texter: Eleverna använder sig av centrala begrepp som är viktiga vid analys av litteratur. I åk 5–6 läggs även större fokus på kritisk källgranskning.

I3 Att producera texter: Ordklasserna, preposition och adverb repeteras. Eleverna lär sig meningsuppbyggnad, skiljetecken och styckesindelning.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Litteratur väljs utgående från aktuella teman.

Centralt innehåll i årskurs 6

I1 Att kommunicera: I årskurserna 5–6 läggs fokus på argumentation och mångsidig uttrycksförmåga.

I2 Att tolka texter: Eleverna använder sig av centrala begrepp som är viktiga vid analys av litteratur. I åk 5–6 läggs även större fokus på kritisk källgranskning och tydlig hänvisning till använda källor.

I3 Att producera texter: Satsdelarna subjekt, predikat och objekt samt ordklasserna preposition och adverb tränas. Eleverna bekantar sig med begreppen huvudsatser och bisatser.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Litteratur väljs utgående från aktuella teman.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera							
<p>M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer.</p> <p>K1, K2, K7</p>	<p>I1 Eleverna övar sig i att dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter. Eleverna kan motivera sina åsikter och lyssna på andra. Fokus på argumentation och mångsidig uttrycksförmåga.</p>	<p>Eleven stärker sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer och stärker sin förmåga att uttrycka sin åsikt.</p>	<p>Förmåga att agera i kommunikationssituationer</p>	<p>Eleven kan agera i bekanta och informella kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan uttrycka sina tankar genom att svara på frågor.</p>	<p>Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan under handledning uttrycka sina tankar och åsikter.</p>	<p>Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter samt ge några motiveringar till dem.</p>	<p>Eleven kan agera konstruktivt i många olika kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett för situationen lämpligt sätt.</p>
<p>M2 handleda eleven att i sin kommunikation lägga märke till de egna språkvalens betydelse och ta hänsyn till mottagarens behov vid kommunikation i grupp.</p> <p>K1, K2, K3, K7</p>	<p>I1 Eleverna observerar sitt sätt att kommunicera och tränar sig i att visa respekt och kommunicera målinriktat.</p>	<p>Eleven lär sig iaktta hur egna språkliga och kommunikativa val inverkar i grupp-kommunikationssituationer och ta hänsyn till andra gruppmedlemmar.</p>	<p>Förmåga till grupp-kommunikation</p>	<p>Eleven kan lyssna på andra och delta i diskussioner på ett sakligt sätt.</p>	<p>Eleven kan använda olika språkliga uttrycksätt när hen deltar i gruppdiskussioner.</p> <p>Eleven kan i någon mån anpassa sin kommunikation på ett för situationen lämpligt sätt.</p>	<p>Eleven kan, förutom att dra nytta av sina språkliga uttrycksätt, även använda sin röst, rikta sitt budskap och använda sin förmåga att ta kontakt i olika kommunikationssituationer i grupp.</p> <p>Eleven kan anpassa sin kommunikation enligt situationen och ta hänsyn till de andra deltagarna.</p>	<p>Eleven kan anpassa sina språkliga och kommunikativa uttrycksätt på ett för situationen ändamålsenligt sätt.</p> <p>Eleven kan agera konstruktivt i grupp och ta hänsyn till andras åsikter i diskussioner.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M3 handleda eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama.</p> <p>K1, K2, K4, K7</p>	<p>I1 Eleverna övar sig i att fungera i olika slag av kommunikation- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikations-verktyg.</p>	<p>Eleven lär sig att uttrycka sig mångsidigt och kreativt i kommunikationssituationer och framträdanden.</p>	<p>Förmåga att framträda</p>	<p>Eleven kan hålla ett kort och enkelt anförande kring ett för hen bekant och konkret ämne med hjälp av stödfrågor.</p> <p>Eleven kan uttrycka sig förstäligt.</p>	<p>Eleven kan hålla ett kort förberett anförande kring ett för hen bekant ämne.</p> <p>Eleven uttrycker sig i någon mån både verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>	<p>Eleven kan hålla ett kort förberett anförande.</p> <p>Eleven kan uttrycka sig verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>	<p>Eleven kan hålla ett förberett anförande.</p> <p>Eleven kan på ett mångsidigt sätt uttrycka sig verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>
<p>M4 sporra eleven att på ett positivt sätt stärka de egna kommunikativa färdigheterna samt viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala.</p> <p>K1, K2, K3, K4</p>	<p>I1 Eleverna övar sig i att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatör i olika kommunikations-miljöer.</p>	<p>Eleven lär sig iakttä sin kommunikation och identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.</p>	<p>Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter</p>	<p>Eleven kan identifiera någon av sina kommunikativa styrkor eller utvecklingsområden.</p>	<p>Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor eller utvecklingsområden.</p>	<p>Eleven kan beskriva styrkor och utvecklingsområden i sin kommunikation.</p> <p>Eleven kan ta emot och ge knapphändig respons.</p>	<p>Eleven kan utvärdera egna kommunikationsfärdigheter.</p> <p>Eleven kan ta till sig och dra nytta av respons samt ge mångsidig respons.</p>
Att tolka texter							

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande. K1, K4, K5</p>	<p>I2 Eleverna lär sig att tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier som är lämpliga för olika situationer. De observerar och utvecklar sin läsfärdighet.</p>	<p>Eleven utvecklar sin läsförmåga och lär sig att använda läsförståelsestrategier samt att observera och utvärdera sin läsning.</p>	<p>Förmåga att utveckla sin läsfärdighet</p>	<p>Eleven kan långsamt läsa texter som är språkligt och strukturmässigt enkla. Eleven kan under handledning använda någon enkel läsförståelsestrategi. Eleven kan nämna något område där hen kan utvecklas som läsare.</p>	<p>Eleven kan rätt flytande läsa texter som är språkligt och strukturmässigt enkla. Eleven kan använda någon enkel grundläggande läsförståelsestrategi. Eleven kan iaktta sin läsning och beskriva sig själv som läsare.</p>	<p>Eleven kan flytande läsa texter som är lämpliga för hans ålder. Eleven kan använda de vanligaste grundläggande läsförståelsestrategierna. Eleven kan iaktta och utvärdera sig själv som läsare.</p>	<p>Eleven kan flytande läsa olika slag av texter som är lämpliga för hans ålder. Eleven kan använda grundläggande läsförståelsestrategier på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.</p>
<p>M6 stödja eleven i att utveckla sin färdighet att analysera,</p>	<p>I2 Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att</p>	<p>Eleven utvecklar sin färdighet att redogöra för, utvärdera</p>	<p>Förmåga att redogöra för och förstå text</p>	<p>Eleven kan med hjälp av stödfrågor</p>	<p>Eleven kan urskilja textens huvuddrag</p>	<p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser kring</p>	<p>Eleven kan göra iakttagelser kring textens strukturer och</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
tolka och utvärdera texter av många olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet. K1, K2, K4, K5	använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer. De klassificerar ord enligt form och innehåll. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över ord och begrepp. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämför många olika slag av texter.	och tolka texter av många olika slag och breddar sitt ord- och begreppsförråd.		återge något av innehållet i en text. Eleven kan identifiera ord och begrepp som är nya för hen i texter. Eleven kan under handledning identifiera några typiska drag för enkla textgenrer.	och under handledning nämna något syfte med texten. Eleven kan under handledning härleda betydelsen av nya ord och begrepp. Eleven kan under handledning göra iakttagelser kring några språkliga och visuella särdrag för berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter.	textens strukturer och deras betydelse och reflektera över textens syften. Eleven kan härleda betydelsen av nya ord och begrepp. Eleven kan under handledning beskriva de centrala språkliga, visuella och textuella dragen i vanliga typer av berättande, beskrivande, instruerande och ställningstagande texter.	deras betydelse och reflektera över textens syften.
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av inform-	I2 Eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa.	Eleven lär sig att söka information, använda mångsidiga informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet.	Färdigheter i informations-sökning och källkritik	Eleven kan under handledning plocka ut enskild information ur givna källor.	Eleven kan använda olika textmiljöer som källa och under handledning söka information i dem.	Eleven kan använda olika källor och söka information i dem. Eleven kan nämna några typiska drag	Eleven kan på ett mångsidigt sätt använda olika källor.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
ationskällor och bedöma informations tillförlitlighet. K1, K4, K5	Eleverna använder skolbibliotek och andra bibliotekstjänster för att öva sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.				Eleven kan under handledning göra iakttagelser om källornas tillförlitlighet.	för tillförlitliga källor.	
M8 sporra eleven att utveckla sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt ge möjlighet till positiva läserfarenheter, släcka kunskapsörst samt möjliggöra läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer. K1, K4, K5	I2 Eleverna läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur.	Eleven utvecklar sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt lär sig att dela med sig av sina läsupplevelser även i multimediala miljöer.	Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven kan under handledning återge intrigen i en enkel fiktiv text. Eleven kan med hjälp av stödfrågor berätta om sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan beskriva dragen i fiktiva texter med hjälp av begreppen intrig och person. Eleven kan ytligt beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter genom att använda begreppen intrig, person, berättare, plats och tid. Eleven kan beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan mångsidigt beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser och reflektera över dem.
Att producera texter							
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka	I3	Eleven lär sig uttrycka sina upplevelser, tankar och åsikter och stärker en positiv bild	Förmåga att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera texter där	Eleven kan under handledning producera texter, där hen	Eleven kan producera texter som för	Eleven kan mångsidigt och smidigt producera texter där hen uttrycker

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>elevens positiva bild av sig själv som textproducent.</p> <p>K1, K2, K4, K7</p>	<p>Eleverna reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör.</p> <p>Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.</p>	<p>av sig själv som textproducent.</p>	<p>samt utveckla färdigheter som textproducent</p>	<p>hen uttrycker sina tankar, upplevelser eller åsikter.</p> <p>Eleven kan under handledning nämna något enskilt utvecklingsområde som textproducent.</p>	<p>uttrycker sina upplevelser, tankar och åsikter på ett begripligt sätt.</p> <p>Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna någon styrka och något utvecklingsområde.</p>	<p>medlar hens upplevelser, tankar och åsikter.</p> <p>Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.</p>	<p>sina upplevelser, tankar och åsikter.</p> <p>Eleven kan på ett realistiskt sätt utvärdera sig själv som textproducent.</p>
<p>M10 uppmuntra och handleda eleven att verbalisera sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer.</p> <p>K1, K4, K5, K7</p>	<p>I3 Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig använda rubriker, textstrukturer och styckesindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar.</p>	<p>Eleven lär sig producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer.</p>	<p>Förmåga att behärska textgenrer</p>	<p>Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera enkla berättande texter om ett för hen bekant ämne.</p>	<p>Eleven kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande texter samt använda några uttrycksätt som är typiska för dem.</p>	<p>Eleven kan under handledning använda uttrycksätt som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter.</p>	<p>Eleven kan använda ändamålsenliga uttrycksätt som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter.</p>
<p>M11 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt</p>	<p>I3 Satsdelarna subjekt, predikat och objekt samt ordklasserna preposition och adverb tränas. Eleverna bekantar sig med begreppen huvudsatser och bisatser.</p>	<p>Eleven utvecklar sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärker färdigheterna i rättstavning och de</p>	<p>Förmåga att utveckla skrivfärdigheten och behärska skriftspråket</p>	<p>Eleven kan skriva korta begripliga och sammanhängande texter för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>Eleven kan skriva texter relativt smidigt både för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>Eleven kan skriva texter smidigt för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>Eleven kan skriva smidigt och tydligt för hand samt producera text med</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket.</p> <p>K1, K4, K5</p>	<p>Tillsammans undersöker eleverna språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna. Eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttrycksätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.</p>	<p>grundläggande strukturerna i skriftspråket.</p>		<p>Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt slumpmässigt använda skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Uttryckssättet har tydliga talspråkliga drag.</p>	<p>Eleven kan under handledning rubricera sin text samt formulera meningar och använda några olika satsstrukturer samt följa några av standardspråkets skriftspråksnormer.</p>	<p>Eleven kan under handledning rubricera och dela in sin text i stycken samt behärskar det centrala av standardspråkets skriftspråksnormer.</p>	<p>hjälp av digitala verktyg.</p> <p>Eleven kan rubricera och dela in sin text i stycken på ett ändamålsenligt sätt samt behärskar standardspråkets skriftspråksnormer.</p>
<p>M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att producera text tillsammans, ta emot och</p>	<p>I3 Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering.</p>	<p>Eleven utvecklar sina textproduktionsprocesser och sin förmåga att producera text tillsammans, utvärdera sina egna och andras texter och ta emot respons på sina egna texter samt lär sig att agera etiskt</p>	<p>Förmåga att behärska textproduktionsprocessen och att kommunicera på ett etiskt sätt</p>	<p>Eleven kan planera och producera text med hjälp av modeller eller stödfrågor.</p> <p>Eleven kan göra några ytliga iakttagelser om sin text.</p>	<p>Eleven kan under handledning planera och producera text individuellt och i grupp.</p> <p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser om sin</p>	<p>Eleven kan under handledning redigera sin text på basis av respons.</p> <p>Eleven kan utvärdera sina egna texter och ge och ta</p>	<p>Eleven kan redigera struktur och språk i sin text.</p> <p>Eleven kan utvärdera sina egna texter och ta emot re-</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
ge konstruktiv respons, vägleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer. K2, K4, K5, K6		på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer.			text. Hen kan ge knapphändig respons på andras texter. Eleven kan mekaniskt använda källor. Eleven kan under handledning följa upphovsrättsliga normer.	emot respons på texter. Eleven kan under handledning använda källor. Eleven följer upphovsrättsliga normer.	spons samt ge konstruktiv respons på andras texter. Eleven kan använda källor på ett ändamålsenligt sätt.
Att förstå språk, litteratur och kultur							
M13 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka och observera språket och	I4 Eleverna arbetar med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur.	Eleven lär sig att stärka sin språkliga medvetenhet, undersöka och observera språket och dess olika varianter samt använda begrepp	Utveckla förmågan att observera språk	Eleven kan göra slumpmässiga iakttagelser om några språkliga situationer. Eleven kan nämna några drag och	Eleven kan göra iakttagelser om olika språkliga situationer.	Eleven kan göra iakttagelser kring följderna av språkliga val i olika situationer.	Eleven kan mångsidigt reflektera kring följderna av språkliga val i förhållande till situationen och syftet med den.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer och hjälpa eleven att förstå betydelsen av språkliga val. K1, K2, K4	De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang.	som beskriver språket och språkliga strukturer samt lär sig förstå betydelsen av språkliga val.		strukturer i språk och text.	Eleven kan nämna flera drag och strukturer i språk och text.	Eleven kan med hjälp av lämpliga begrepp beskriva drag och strukturer i språk och text som producerats i olika situationer.	Eleven kan med hjälp av lämpliga begrepp mångsidigt beskriva språkliga och textuella drag och strukturer som producerats i olika situationer.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsoplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek. K2, K4, K5, K7	I4 Litteratur väljs utgående från aktuella teman. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Eleverna diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.	Eleven vidgar sin textvärld och läser litteratur som är riktad till barn och unga samt lär sig att använda bibliotek.	Litteraturkunskap och en vidgad textvärld	Eleven har läst något kort skönlitterärt verk och faktabok som är lämplig för hans ålder.	Eleven har läst en del av de skönlitterära eller facklitterära verk man kommit överens om. Eleven håller sig till välbekanta textgenerer. Eleven kan använda bibliotekstjänster under handledning.	Eleven har läst de skönlitterära och facklitterära verk man kommit överens om. Eleven kan välja olika texter att läsa som är lämpliga för hans ålder. Eleven kan använda bibliotekstjänster självständigt.	Eleven kan välja texter att läsa som är nya för hen. Eleven kan använda bibliotekstjänster mångsidigt.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk,	I4 Eleverna bekantar sig med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och	Eleven utvecklar sin(a) språklig(a) och kulturella identitet(er) och lär sig att värdesätta olika kulturer och språk samt lär sig att använda	Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet	Eleven kan under handledning nämna några likheter och skillnader i språk och kultur.	Eleven kan nämna flera likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan nämna flera språk som talas	Eleven kan under handledning jämföra likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan identifiera språk som talas i	Eleven kan reflektera kring likheter och skillnader i språk och kultur.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner.</p> <p>K2, K4, K6, K7</p>	<p>annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer.</p> <p>De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen.</p> <p>Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag.</p> <p>De medverkar i skolans kulturrevenemang och i planeringen av dessa.</p>	<p>medier och kulturutbud.</p>		<p>Eleven kan nämna några språk som talas i de nordiska länderna.</p> <p>Eleven kan berätta om sin användning av medier och kulturtjänster.</p>	<p>i de nordiska länderna och hör skillnaden mellan några av dem.</p> <p>Eleven kan beskriva medie- och kulturutbud som intresserar hen själv.</p>	<p>de nordiska länderna.</p> <p>Eleven kan beskriva mediernas och kulturens roll i den egna vardagen.</p>	<p>Eleven kan jämföra likheter och skillnader i de nordiska grannspråken.</p> <p>Eleven kan reflektera över medie- och kulturutbudets betydelse mer omfattande än enbart utgående från sin erfarenhet.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att kommunicera			
M1 handleda eleven i för- mågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1 Eleverna övar sig i att dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter. Eleverna kan motivera sina åsikter och lyssna på andra. Fokus på argumentation.	K1, K2, K7	Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan med handledning uttrycka sina tankar och åsikter samt ge några motiveringar till dem.
M2 handleda eleven att i sin kommunikation lägga märke till de egna språkvalens betydelse och ta hänsyn till mottagarens behov vid kommunikation i grupp	I1 Eleverna observerar sitt sätt att kommunicera och tränar sig i att visa respekt och kommunicera målinriktat.	K1, K2, K3, K7	Eleven kan använda olika språkliga uttryckssätt när hen deltar i gruppdiskussioner. Eleven kan i någon mån anpassa sin kommunikation på ett för situationen lämpligt sätt.
M3 handleda eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama	I1 Eleverna övar sig i att fungera i olika slag av kommunikation- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan hålla ett kort förbättrat anförande kring ett för hen bekant ämne. Eleven uttrycker sig i någon mån både verbalt och icke-verbalt när hen framträder.
M4 sporra eleven att på ett positivt sätt stärka de egna kommunikativa färdigheterna samt viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1 Eleverna övar sig i att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatör i olika kommunikations- miljöer.	K1, K2, K3, K4	Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor eller utvecklingsområden.
Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2 Eleverna lär sig att tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier som är lämpliga för olika situationer. De observerar och utvecklar sin läsfärdighet.	K1, K4, K5	Eleven kan rätt flytande läsa texter som är språkligt och strukturmässigt enkla. Eleven kan använda någon enkel grundläggande läsförståelsestrategi. Eleven kan iaktta sin läsning och beskriva sig själv som läsare.

Mål för undervisningen	Innehåll för år 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i år 5
<p>M6 stödja eleven i att utveckla sin färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av många olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet</p>	<p>I2 Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer. De klassificerar ord enligt form och innehåll.</p> <p>Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över ord och begrepp.</p> <p>Eleverna utvecklar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter.</p>	<p>K1, K2, K4, K5</p>	<p>Eleven kan urskilja textens huvuddrag och under handledning nämna något syfte med texten.</p> <p>Eleven kan under handledning härleda betydelsen av nya ord och begrepp.</p> <p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser kring några språkliga och visuella särdrag för berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter</p>
<p>M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet</p>	<p>I2 Eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa.</p> <p>Eleverna använder skolbibliotek och andra bibliotekstjänster för att öva sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.</p>	<p>K1, K4, K5</p>	<p>Eleven kan använda olika textmiljöer som källa och under handledning söka information i dem.</p> <p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser om källornas tillförlitlighet.</p>
<p>M8 sporra eleven att utveckla sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt ge möjlighet till positiva läserfarenheter, släcka kunskapsörst samt möjliggöra läsoplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer.</p>	<p>I2 Eleverna läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer.</p> <p>De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur.</p>	<p>K1, K4, K5</p>	<p>Eleven kan beskriva dragen i fiktiva texter med hjälp av begreppen intrig och person.</p> <p>Eleven kan ytligt beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.</p>
<p>Att producera texter</p>			

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3 Eleverna reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan under handledning producera texter, där hen uttrycker sina upplevelser, tankar och åsikter på ett begripligt sätt. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna någon styrka och något utvecklingsområde.
M10 uppmuntra och handleda eleven att verbalisera sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer	I3 Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig använda rubriker, textstrukturer och styckesindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar.	K1, K4, K5, K7	Eleven kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande texter samt använda några uttryckssätt som är typiska för dem.
M11 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3 Satsdelarna subjekt, predikat och objekt tränas. Prepositioner och adverb repeteras. Tillsammans undersöker eleverna språkstrukturer och meningsbyggnad: styckesindelning, stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, och böjningsformer. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna. Eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och tal-språkliga uttryckssätt.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva texter relativt smidigt både för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan under handledning rubricera sin text samt formulera meningar och använda några olika satsstrukturer samt följa några av standardspråkets skriftspråksnormer.
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjlig-	I3 Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från	K2, K4, K5, K6	Eleven kan under handledning planera och producera text individuellt och i grupp.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
<p>heter att producera text tillsammans, ta emot och ge konstruktiv respons, vägleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer</p>	<p>idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering.</p>		<p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser om sin text. Hen kan ge knapphändig respons på andras texter. Eleven kan mekaniskt använda källor.</p> <p>Eleven kan under handledning följa upphovsrättsliga normer.</p>
<p>Att förstå språk, litteratur och kultur</p>			
<p>M13 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka och observera språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer och hjälpa eleven att förstå betydelsen av språkliga val</p>	<p>I4 Eleverna arbetar med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur.</p> <p>De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt.</p> <p>De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang.</p>	<p>K1, K2, K4</p>	<p>Eleven kan göra iakttagelser om olika språkliga situationer.</p> <p>Eleven kan nämna flera drag och strukturer i språk och text.</p>
<p>M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek</p>	<p>I4 Litteratur väljs utgående från aktuella teman.</p> <p>Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden.</p> <p>Eleverna diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.</p>	<p>K2, K4, K5, K7</p>	<p>Eleven har läst en del av de skönlitterära eller facklitterära verk man kommit överens om.</p> <p>Eleven håller sig till välbekanta textgenrer.</p> <p>Eleven kan använda bibliotekstjänster under handledning.</p>
<p>M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven</p>	<p>I4 Eleverna bekantar sig med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur.</p> <p>Inom litteratur-undervisningen läser eleverna finländsk, svensk,</p>	<p>K2, K4, K6, K7</p>	<p>Eleven kan nämna flera likheter och skillnader i språk och kultur.</p> <p>Eleven kan nämna flera språk som talas i de nordiska länderna och hör skillnaden mellan några av dem.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	<p>nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer</p> <p>De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa.</p>		Eleven kan beskriva medie- och kulturutbud som intresserar hen själv.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1 Fortsatt arbete med att presentera, redovisa och ställa frågor genom att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt. Eleverna övar sig i att dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter. Eleverna kan motivera sina åsikter och lyssna på andra.	K1, K2, K7	Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sina tankar genom att svara på frågor.
M2 handleda eleven att i sin kommunikation lägga märke till de egna språkvalens betydelse och ta hänsyn till mottagarens behov vid kommunikation i grupp	I1 Eleverna observerar sitt sätt att kommunicera och tränar sig i att visa respekt.	K1, K2, K3, K7	Eleven kan lyssna på andra och delta i diskussioner på ett sakligt sätt. Eleven kan i någon mån anpassa sin kommunikation på ett för situationen lämpligt sätt.
M3 handleda eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama	I1 Eleverna övar sig i att fungera i olika slag av kommunikation- och rollsituationer och att använda sig av drama som kommunikationsverktyg.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan hålla ett kort förbättrat anförande kring ett för hen bekant ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
M4 sporra eleven att på ett positivt sätt stärka de egna kommunikativa färdigheterna samt viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikations-situationer, även multimediala	I1 Eleverna övar sig i att ta och ge konstruktiv respons som kommunikator i olika kommunikations-miljöer.	K1, K2, K3, K4	Eleven kan identifiera några av sina kommunikativa styrkor eller utvecklingsområden.
Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2 Eleverna lär sig använda lässtrategier och kognitiva strategier som är lämpliga för olika situationer. De fördjupar och utvecklar sin läsfärdighet.	K1, K4, K5	Eleven kan läsa texter som är språkligt och strukturmässigt enkla. Eleven kan under handledning använda någon enkel läsförståelsestrategi. Eleven kan iakttä sin läsning och beskriva sig själv som läsare.
M6 stödja eleven i att utveckla sin färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av många olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	I2 Eleverna stöds i förmågan att hitta textens centrala innehåll, ställa frågor, sammanfatta och återberätta texten. Utveckla strategier för läsförståelse. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över ord och begrepp.	K1, K2, K4, K5	Eleven kan urskilja textens huvuddrag och under handledning nämna något syfte med texten. Eleven kan under handledning härleda betydelsen av nya ord och begrepp. Eleven kan under handledning identifiera några typiska drag för enkla textgenrer.
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	I2 Eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. Eleverna använder skolbibliotek och andra bibliotekstjänster för att öva sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.	K1, K4, K5	Eleven kan använda olika textmiljöer som källa och under handledning plocka ut enskild information ur givna källor. Eleven kan under handledning göra iakttagelser om källornas tillförlitlighet.
M8 sporra eleven att utveckla sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt ge möjlighet till positiva läserfarenheter, släcka	I2 Eleverna läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att tolka skönlitteratur.	K1, K4, K5	Eleven kan beskriva dragen i fiktiva texter med hjälp av begreppen intrig och person. Eleven kan berätta om sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
kunskapstörst samt möjliggöra läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer			
Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3 Eleverna reflekterar över hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan under handledning producera texter, där hen uttrycker sina upplevelser, tankar och åsikter på ett begripligt sätt. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.
M10 uppmuntra och handleda eleven att verbalisera sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer	I3 Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig använda rubriker, textstrukturer och styckesindelning i berättande, beskrivande och instruerande texter som de själva producerar.	K1, K4, K5, K7	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera berättande, beskrivande, instruerande texter samt använda några uttryckssätt som är typiska för dem.
M11 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3 Eleverna lär sig använda presentationsprogram. Satsdelarna subjekt, predikat och objekt tränas. Prepositioner och adverb presenteras. Tillsammans undersöker eleverna språkstrukturer och meningsbyggnad: styckesindelning, stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, och böjningsformer. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna. Eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva begripliga och sammanhängande texter för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan under handledning rubricera sin text samt formulera meningar och använda några olika satsstrukturer samt följa några av standardspråkets skriftspråksnormer.
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att producera text tillsammans, ta	I3 Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande och respons.	K2, K4, K5, K6	Eleven kan under handledning planera och producera text individuellt och i grupp.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
<p>emot och ge konstruktiv respons, vägleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer</p>			<p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser om sin text. Hen kan ge knapphändig respons på andras texter under handledning.</p> <p>Eleven kan mekaniskt använda källor.</p> <p>Eleven kan under handledning identifiera upphovsrättsliga normer.</p>
Att förstå språk, litteratur och kultur			
<p>M13 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka och observera språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer och hjälpa eleven att förstå betydelsen av språkliga val</p>	<p>I4 Eleverna arbetar med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt.</p> <p>Litteratur används som utgångspunkt för ämnesövergripande projekt och formell språkundervisning.</p>	<p>K1, K2, K4</p>	<p>Eleven kan göra iakttagelser om olika språkliga situationer.</p> <p>Eleven kan nämna några drag och strukturer i språk och text.</p>
<p>M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflek-</p>	<p>I4 Litteratur väljs utgående från aktuella teman.</p>	<p>K2, K4, K5, K7</p>	<p>Eleven har läst några skönlitterära verk och faktabok som är lämplig för hans ålder.</p> <p>Eleven håller sig till välbekanta textgenrer.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
tera kring sina läsoplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Eleverna diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.		Eleven kan använda bibliotekstjänster under handledning.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska granspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	<p>I4 L</p> <p>Eleverna bekantar sig med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska granspråken och nordisk kultur.</p> <p>Inom litteratur-undervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer</p> <p>De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen.</p> <p>Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag.</p> <p>De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa.</p>	K2, K4, K6, K7	<p>Eleven kan under handledning nämna några likheter och skillnader i språk och kultur.</p> <p>Eleven kan nämna flera språk som talas i de nordiska länderna och hör skillnaden mellan några av dem.</p> <p>Eleven kan beskriva sin användning av medier och kulturtjänster.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1 Eleverna presenterar, redovisar och ställer frågor inför och tillsammans med andra Eleverna övar sig i att dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter. Eleverna kan föra fram sina åsikter och lyssna på andra.	K1, K2, K7	Eleven kan agera i bekanta kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sina tankar genom att svara på frågor.
M2 handleda eleven att i sin kommunikation lägga	I1 Eleverna observerar sitt sätt att kommunicera	K1, K2, K3, K7	Eleven kan lyssna på andra och delta i diskussioner på ett sakligt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
märke till de egna språkvalens betydelse och ta hänsyn till mottagarens behov vid kommunikation i grupp	och tränar sig i att visa respekt.		
M3 handleda eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama	I1 Eleverna övar sig i att fungera i olika slag av kommunikation- och roll-situationer och att använda sig av drama som kommunikations-verktyg.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan hålla ett kort anförande kring ett för hen bekant och konkret ämne med hjälp av stödfrågor. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.
M4 sporra eleven att på ett positivt sätt stärka de egna kommunikativa färdigheterna samt viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	I1 Eleverna övar sig i att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatör i olika kommunikations-miljöer.	K1, K2, K3, K4	Eleven kan identifiera någon av sina kommunikativa styrkor eller utvecklingsområden.
Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	I2 Eleverna lär sig använda lässtrategier och kognitiva strategier som är lämpliga för olika situationer. De fördjupar och utvecklar sin läsfärdighet.	K1, K2, K3, K4	Eleven kan läsa texter som är språkligt och strukturmässigt enkla. Eleven kan under handledning använda någon enkel läsförståelsestrategi. Eleven kan nämna något område där hen kan utvecklas som läsare.
M6 stödja eleven i att utveckla sin färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av många olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	I2 Eleverna stöds i förmågan att hitta textens centrala innehåll, ställa frågor, sammanfatta och återberätta texten. Utveckla strategier för läsförståelse. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över ord och begrepp.	K1, K2, K4, K5	Eleven kan med hjälp av stödfrågor återge innehållet i en text. Eleven kan identifiera ord och begrepp som är nya för hen i texter. Eleven kan under handledning identifiera några typiska drag för enkla textgenrer.
M7 handleda eleven i att söka information, använda	I2 Eleverna söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa.	K1, K4, K5	Eleven kan plocka ut enskild information ur givna källor.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Eleverna använder skolbibliotek och andra bibliotekstjänster för att öva sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.		
M8 sporra eleven att utveckla sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt ge möjlighet till positiva läserfarenheter, släcka kunskapsörst samt möjliggöra läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer.	I2 Eleverna läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att tolka skönlitteratur.	K1, K4, K5	Eleven kan återge intrigen i en enkel fiktiv text. Eleven kan berätta om sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.
Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3 Eleverna reflekterar över hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera texter där hen uttrycker sina tankar, upplevelser eller åsikter. Eleven kan nämna något enskilt utvecklingsområde som textproducent.
M10 uppmuntra och handleda eleven att verbalisera sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer	I3 Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig använda rubriker, textstrukturer och styckesindelning i berättande, beskrivande och instruerande texter som de själva producerar.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera enkla berättande texter om ett för hen bekant ämne.
M11 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3 Att producera texter och introducera ordklasserna substantiv, verb, adjektiv samt pronomen. Tillsammans undersöker eleverna språkstrukturer och meningsbyggnad:	K1, K4, K5	Eleven kan skriva korta sammanhängande texter för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt använda skiljetecken vid me-

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
	<p>stavningsregler, skiljetecken, ordklasser.</p> <p>Eleverna övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse.</p> <p>De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och tal-språkliga uttrycksätt då de producerar texter.</p>		<p>ningsgränser och versal i början av mening och i egen-namn.</p>
<p>M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att producera text tillsammans, ta emot och ge konstruktiv respons, vägleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer.</p>	<p>I3 Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande och respons.</p>	<p>K2, K4, K5, K6</p>	<p>Eleven kan planera och producera text med hjälp av modeller eller stödfrågor.</p> <p>Eleven kan göra några iakttagelser om sin text.</p>
<p>Att förstå språk, litteratur och kultur</p>			
<p>M13 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka och observera språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att</p>	<p>I4 Litteratur väljs som stöd för och även som utgångspunkt för temahelheter. Utveckla läsintresset och ge möjlighet för positiva läsoplevelser.</p>	<p>K1, K2, K4</p>	<p>Eleven kan göra iakttagelser om några språkliga situationer.</p> <p>Eleven kan nämna några drag och strukturer i språk och text.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
<p>använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer och hjälpa eleven att förstå betydelsen av språkliga val</p>	<p>Eleverna arbetar med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur.</p> <p>De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt.</p>		
<p>M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsoplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek</p>	<p>I4 Litteratur väljs utgående från aktuella teman. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Eleverna diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.</p>	<p>K2, K4, K5, K7</p>	<p>Eleven har läst skönlitterära verk och faktaböcker som är lämpliga för hens ålder.</p>
<p>M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner</p>	<p>I4 Eleverna bekantar sig med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer.</p>	<p>K2, K4, K6, K7</p>	<p>Eleven kan under handledning nämna några likheter och skillnader i språk och kultur.</p> <p>Eleven kan nämna några språk som talas i de nordiska länderna.</p> <p>Eleven kan berätta om sin användning av medier och kulturtjänster.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
	<p>De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen.</p> <p>Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag.</p> <p>De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa.</p>		

MODERSMÅL FÖR ELEVER MED ANNAT MODERSMÅL

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet enligt utbildningsanordnarens utbud och vårdnadshavarens val ges förutom i finska, svenska, samiska, romani eller teckenspråk också i ett annat språk som är elevens modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Utbildningsanordnaren eller skolan utarbetar en språkspecifik läroplan utgående från grunderna. Den språkspecifika läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till elevernas språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av elevens eget modersmål.

Svenska som andraspråk och litteratur

I lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet de samma som i läroämnet modersmål och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen svenska som andraspråk och litteratur har som särskilt uppdrag att stödja elevens utveckling av språkliga färdigheter i svenska samt kännedom om litteratur och kultur, och att ge förutsättningar att växa

upp som medlem i samhället. Det är också viktigt att väcka intresse och erbjuda verktyg för språklig medvetenhet, för flerspråkighet och för en livslång utveckling av språkkunskaper. Syftet med denna lärokurs är att stödja barnens och de ungas utveckling till fullvärdiga medlemmar i den svenskspråkiga språkgemenskapen och att ge dem språkliga förutsättningar för fortsatta studier.

Utgångspunkten för undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och lära sig att analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskaperna ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande samtidigt som språkinlärningen inom kunskapsområdena i alla läroämnen främjas. Förmågan att förstå och förmågan att producera går hand i hand och elevernas språkliga färdigheter utvidgas från ett vardagligt och situationsnära språkbruk till ett språkbruk som förutsätter begreppsligt tänkande inom olika kunskapsområden. Eleverna ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som eleverna behärskar värdesättas och utnyttjas.

Undervisningen eftersträvar att utveckla elevernas multilitteracitet. De ska kunna söka och hantera information samt förstå, producera, bedöma och analysera olika slags mångsidiga, exempelvis muntliga och skriftliga texter i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Eleverna sporras genom undervisningen att förstå hur det svenska språket och litteraturen samt övrig kultur har en betydelse för ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle. Undervisningen stödjer eleverna att kritiskt granska och bryta ner hierarkier mellan språk och kulturer. Samtidigt blir eleverna medvetna om det svenska språkets ställning som nationalspråk i det finländska samhället och får kännedom om svenskans relation till de nordiska grannspråken.

I stället för undervisning i modersmål och litteratur enligt skolans undervisningsspråk kan invandrare få undervisning helt eller delvis i finska eller svenska enligt den lärokurs som är särskilt avsedd för invandrare. När en elev studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bedöms framstegen och prestationerna i förhållande till målen och kriterierna för denna lärokurs.

En elevs behov av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur fastställs gemensamt av de lärare som undervisar eleven. Elevens vårdnadshavare fattar beslut om valet av lärokurs. Undervisningen ska ordnas enligt barnets bästa, ålder och förutsättningar. Vid valet av lärokurs är det viktigt att eleven får undervisning enligt den mest lämpliga lärokursen. Skolan förklarar för elevens vårdnadshavare behovet av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur och klargör vilken lärokurs som är mest ändamålsenlig för eleven och vilka konsekvenser valet av lärokurs har för fortsatta studier.

Vid valet av lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är det mest centrala elevens utveckling av språkkunskaper i svenska inom olika delområden. Då behovet av lärokursen kartläggs ska också följande eventualiteter tas i beaktande:

En elev kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur då

- eleven behöver stärka sina kunskaper i svenska,
- eller elevens kunskaper i svenska ännu inte räcker till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En elev studerar enligt lärokursen svenska och litteratur då

- eleven har nått kunskaper i svenska inom de olika delområdena och enligt de mål som ställs för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur.

Utgångspunkten för lärokursen är den språkliga lärsituationen hos en elev som lär sig ett andraspråk: eleven lär sig svenska i en svenskspråkig miljö och utvecklar en mångsidig språkkunskap i svenska vilken kompletteras av kunskaper i övriga språk.

Ändamålsenligheten med lärokursen följs upp och utvärderas. Särskilt viktigt är det att i samband med övergångsskedena inom undervisningen säkerställa att lärokursen är lämplig, till exempel vid övergången till årskurs tre och sju. Målet är att eleven övergår från att studera lärokursen svenska som andraspråk och litteratur till att studera lärokursen svenska och litteratur, när denna uppnått tillräckliga kunskaper i svenska inom språkets olika delområden och i det allmänna språket för olika kunskapsområden. Byte av lärokurs rekommenderas när det inte finns betydande brister i elevens språkkunskaper i svenska inom olika delområden. I övergången till lärokursen svenska och litteratur kan sam- och kompanjonundervisning användas som stöd.

Om en elev flyttat till Finland mitt i den grundläggande utbildningen är det viktigt att ta hänsyn till elevens språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter, samt att stöda integreringen, då målsättningarna och innehållet i undervisningen fastställs.

En elev som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur bedöms enligt framsteg och prestationer mot mål och kriterier för denna lärokurs. Undervisningen läggs upp utgående från elevens behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen eleven befinner sig i. Det är viktigt att eleven tar del av samma textgenrer som de övriga eleverna i samma årskurs. Olika lärmiljöer som stödjer mångsidig utveckling av språkkunskaperna ska målinriktat användas i undervisningen, både i skolan och utanför skolan. Undervisningen kan även anordnas som sam- eller kompanjonsundervisning.

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen eller klara av sina studier har som stöd för lärande och skolgång rätt att få gruppsspecifika stödformer enligt 20 b § 2 mom. och elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c § 2 mom i lagen om grundläggande utbildning. Språkkunskaperna inom de olika kunskapsområdena stärks särskilt med hjälp av stödundervisning i undervisningsspråket.

Undervisningen i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur görs i kontinuerligt samarbete med lärarna för lärokursen svenska och litteratur och med lärare för andra lärokurser i modersmål och litteratur. Undervisningen i svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp sina språkliga och kulturella identiteter i ett mångkulturellt och mångmedialt samhälle. Språkliga identiteter byggs upp genom flerspråkighet. Enligt 17 § i Finlands grundlag har alla språkgrupper rätt att bevara och utveckla sitt eget språk och sin kultur.

I årskurserna 3–6 är det särskilda målet att stödja utvecklingen av elevernas svenska språk samt att värna om att elevernas läs- och skrivfärdigheter vidareutvecklas och blir mångsidigare. Undervisningen ska beakta elevernas språkfärdigheter och styrkor. Då eleverna tolkar och producerar texter handleds de samtidigt i att observera språkliga drag och litterära medel. Repertoaren vidgas gradvis till längre texter och eleverna lär sig olika sätt att dela med sig av sina läsoplevelser. Eleverna får stöd och handledning i att stärka skolspråket.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurserna 3–6

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs

så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Undervisningens innehåll ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. Innehållet ska formas till helheter för de olika årskurserna.

11 Att kommunicera: Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal. Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.

12 Att tolka texter: Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Eleverna övar att uppfatta delarna i en mening (sats, förhållandet mellan huvudord och bestämning, satsdel) som stöd för läs-förståelsen. Eleverna klassificerar ord utgående från betydelse och form. Eleverna reflekterar över hur ord-böjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna tränar att beskriva, jämföra och reflektera över betydelser och hierarkier hos ord, synonymer, språkliga bilder, talesätt och begrepp. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begrepps-förrådet vidgas.

13 Att producera texter: Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra. Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer. Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iakttä kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem. Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna lär sig centrala lagbundenheter i språket (ordklasser och satser, böjning av substantiv och verb, sammansättning och avledning) och olika sätt att skapa betydelser. Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.

15 Att använda språket som stöd för allt lärande: Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt modersmål som ett stöd för allt lärande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera							
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1 Elevenna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Elevenna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal	Eleven lär sig att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen.	Kommunikativa färdigheter och uttrycksförmåga	Eleven deltar i kommunikationssituationer oftast genom att lyssna.	Eleven ger uttryck för sina åsikter genom att svara på frågor.	Eleven deltar i olika kommunikationssituationer. Eleven uttrycker sina tankar och åsikter.	Eleven deltar genom att ta initiativ i olika kommunikationssituationer, uttrycker sina åsikter och motiverar dem.
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1 Elevenna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda.	Eleven lär sig att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation.	Förmåga att agera i kommunikationssituationer och förstå muntliga texter	Eleven kan delta i en kommunikationssituation genom att lyssna och förstår tydligt visualiserat tal.	Eleven kan själv agera muntligt i en kommunikationssituation. Eleven förstår varierande lärarens kommunikation och andra muntliga texter.	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt delta i en kommunikationssituation öga mot öga. Eleven förstår det merparten av lärarens kommunikation och annat som hen hör.	Eleven kan på ett konstruktivt sätt delta i en kommunikationssituation öga mot öga. Eleven kan urskilja det viktigaste i lärarens kommunikation och annat som hen hör.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1 Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbets sätt. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.	Eleven lär sig att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra.	Förmåga att använda olika uttryckssätt i kommunikationssituationer	Eleven kan uttrycka sig verbalt i olika vardagliga situationer. Eleven kan komplettera sin verbala kommunikation icke-verbalt.	Eleven kan delta i en diskussion kring ett ämne som står hen nära. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.	Eleven kan använda olika verbala uttryckssätt och ta hänsyn till sin samtalspart. Eleven kan hålla ett förberett anförande om ett för hen bekant ämne.	Eleven kan uttrycka sig på ett ändamålsenligt sätt genom att använda olika verbala uttryckssätt. Eleven kan hålla ett förberett och till innehållet mångsidigt anförande.
Att tolka texter							
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2 Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.	Eleven lär sig att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra.	Förmåga att läsa flytande samt förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter	Eleven övar på att läsa flytande. Eleven kan identifiera de mest centrala textgenrererna.	Eleven läser texter till största del flytande. Eleven kan identifiera en berättelse, facktext och en värderande text. Eleven övar på att använda sin kunskap om genretypiska drag i tolkningen av texter och när hen bedömer tillförlitligheten.	Eleven läser olika textgenrer flytande. Eleven kan använda kunskap om genretypiska drag i tolkningen av texter och när hen bedömer tillförlitligheten.	Eleven läser mångsidigt olika textgenrer. Eleven redogör för texter utgående från innehåll, struktur och språkliga drag samt bedömer tillförlitligheten i texten.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2 Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier.	Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer.	Förmåga att tolka texter	Eleven kan läsa och förstå enkla och språkligt sett konkreta talade och skrivna texter. Eleven kan endast i liten grad utnyttja läs- och läsförståelsestrategier.	Eleven kan till största del förstå talade och skrivna texter och kan uppfatta texten som helhet. Eleven övar på olika läs- och läsförståelsestrategier som främjar texttolkning.	Eleven kan tolka talade och skrivna texter i olika situationer där språket används. Eleven kan i någon mån använda olika läs- och läsförståelsestrategier som främjar texttolkning.	Eleven kan självständigt göra iakttagelser och dra slutsatser om talade och skrivna texter. Eleven kan använda ändamålsenliga läs- och läsförståelsestrategier.
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse samt att vidga ord- och begreppsförrådet	I2 Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas. Eleverna reflekterar över betydelse hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem.	Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse samt att vidga ord- och begreppsförrådet.	Förmåga att vidga ord- och begreppsförrådet samt att dra slutsatser om en texts betydelse	Eleven uppfattar texten som lösryckta delar. Eleven har ett begränsat ord- och begreppsförråd.	Eleven uppfattar texten som en helhet. Eleven kan utnyttja texter för att vidga ord- och begreppsförrådet.	Eleven behärskar ett tillräckligt stort ord- och begreppsförråd för att dra slutsatser om det hen läst.	Elevens ord- och begreppsförråd möjliggör en självständig och insiktsfull tolkning av texter.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att producera text							
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med hjälp av digitala verktyg både individuellt och i grupp	I3 Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra.	Eleven lär sig att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med hjälp av digitala verktyg, både individuellt och i grupp.	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i textproduktion, förmåga att skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg	Eleven kan skriva texter som till sin struktur och språkligt och innehållsmässigt sett är begränsade och enkla. Elevens bristande kunskaper i att skriva för hand eller med hjälp av digitala verktyg kan bromsa textproduktionen.	Eleven kan skriva texter som genremässigt sett kan identifieras som berättande, beskrivande och ställningstagande texter. Elevens kunskaper i att skriva för hand eller med hjälp av digitala verktyg kan i någon mån bromsa textproduktionen.	Eleven kan skriva sammanhängande berättande, beskrivande och ställningstagande texter. Elevens kunskaper i att skriva för hand eller med hjälp av digitala verktyg är tillräckliga för textproduktion.	Eleven kan självständigt skriva sammanhängande berättande, beskrivande och ställningstagande texter. Elevens kan smidigt skriva för hand eller med hjälp av digitala verktyg.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och i grupp samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3 Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer.	Eleven lär sig att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och i grupp samt att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion.	Förmåga att producera texter	Eleven kan skriva om bekanta ämnen. Texten kan vara icke-koherent, relativt svårläst och ha ett begränsat ordförråd.	Eleven kan skriva texter som är förståeliga trots grammatikaliska brister. Ordförrådet kan vara begränsat. Eleven kan i varierande grad följa skriftspråksnormer.	Eleven kan skriva hela texter och fästa uppmärksamhet vid ordval. Grammatikaliskt sett kan strukturen vara vacklande. Eleven kan till största del följa skriftspråksnormer.	Eleven kan skriva mångsidiga texter både till innehåll och språk. Den grammatikaliska strukturen är i huvudsak korrekt. Eleven har en etablerad förmåga att följa skriftspråksnormer.
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3 Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.	Eleven lär sig att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons.	Förmåga att bedöma texter och att ge och ta emot respons	Eleven kan ta emot respons på sina texter.	Eleven kan under handledning granska sina texter utgående från responsen. Eleven kan ge knapphändig respons åt andra.	Eleven kan bedöma sina egna texter utgående från responsen. Eleven kan ge respons åt andra.	Eleven kan bedöma och bearbeta sina texter utgående från responsen. Eleven kan ta emot och ge konstruktiv respons åt andra.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att förstå litteratur, kultur och språk							
M10 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	I4 Elevena undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter.	Eleven lär sig att stärka sin språkliga medvetenhet och att iaktta situationbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk.	Förmåga att observera och jämföra olika drag i språk och språkbruk	Eleven kan identifiera att talat och skrivet språk är olika.	Eleven kan identifiera skillnader mellan talat och skrivet språk. Eleven kan uppfatta några centrala språkliga strukturer och lagbundenheter.	Eleven kan identifiera språkliga strukturer och lagbundenheter samt sätt att skapa betydelser. Eleven kan beskriva variationer i den språkliga situationen.	Eleven kan förstå språkliga strukturer och lagbundenheter samt hur de används. Eleven kan förstå betydelsen av språkliga val i kommunikationssituationer.
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4 Elevena bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs.	Eleven lär sig att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsupplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare.	Kännedom om litteratur och kultur	Eleven läser korta texter. Eleven deltar i litterära diskussioner genom att lyssna.	Eleven läser barn- och ungdomsböcker. Eleven berättar om det hen läst.	Eleven läser barn- och ungdomsböcker. Eleven diskuterar och skriver om sina läsupplevelser och om övrig barn- och ungdomskultur.	Eleven läser mångsidigt barn- och ungdomsböcker. Eleven granskar det hen läst ur olika synvinklar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	<p>I4 Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld.</p> <p>I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt modersmål som ett stöd för allt lärande.</p>	Eleven lär sig att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen samt får stöd för att utveckla sin flerspråkiga och kulturella identitet och lär sig att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar.	Förmåga att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden och stärka den egna flerspråkiga identiteten och språkrepertoaren	Eleven kan nämna några drag i sin flerspråkighet och kulturella mångfald.	Eleven kan nämna några drag i näromgivningen som visar på flerspråkighet och kulturell mångfald.	Eleven kan beskriva sin egen och näromgivningens flerspråkighet och kulturella mångfald.	<p>Eleven kan beskriva betydelsen av flerspråkighet och kulturell mångfald.</p> <p>Eleven kan jämföra likheter och skillnader i olika språk och kulturer.</p>
Språk som stöd för allt lärande							
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	<p>I5 Eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen.</p> <p>I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt modersmål som ett stöd för allt lärande</p>	Eleven lär sig att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet.	Förmåga att ställa upp mål för lärandet	Eleven kan göra iakttagelser om sitt sätt att lära sig språk och sitt lärande.	Eleven kan under handledning ställa upp mål för sitt lärande.	Eleven kan identifiera sina styrkor och utvecklingsområden när hen lär sig språk och som språkanvändare samt ställa upp mål för sitt lärande.	Eleven kan ställa upp utmanande mål för sitt eget lärande och främja gemensamt lärande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen	I5 Elevenna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen	Eleven lär sig att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen.	Förmåga att förstå språket i olika läroämnen	Eleven kan behandla innehållet i olika läroämnen med ett vardagligt språk.	Eleven kan förstå huvuddragen i olika läroämnes-texter samt av vilka delar texter är uppbyggda.	Eleven kan, i kommunikationssituationer med andra, förstå språket i olika läroämnen, utgående från sin ålder.	Eleven kan självständigt förstå när hen läser texter från olika läroämnen. Eleven kan beskriva av vilka delar texter är uppbyggda.
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och i grupp	I5 Elevenna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Elevenna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet.	Eleven lär sig att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och i grupp.	Förmåga att bygga upp en text och söka information	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven deltar i det gemensamma arbetet genom att lyssna. Eleven vet att all information inte är tillförlitlig information.	Eleven kan söka information i bekanta eller givna källor, men använder informationen genom att upprepa den. Eleven deltar i det gemensamma arbetet. Eleven känner till tillförlitliga källor.	Eleven kan använda information utan att kopiera den. Eleven kan främja det gemensamma arbetet. Eleven kan göra iakttagelser om trovärdiga och icke-trovärdiga källor.	Eleven kan, på basis av den information hen fått fram, självständigt producera en disponerad muntlig eller skriftlig text. Eleven kan under handledning välja ett för situationen och ämnet lämpligt sätt att hämta information. Eleven främjar ändamålsenligt det gemensamma arbetet. Eleven kan bedöma källornas tillförlitlighet.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1 Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationsbundna fraser och uttryck, tidsuttryck i berättelser, modalitet, jämförande beskrivningar samt indirekt anföring och hur man hänvisar till någon annans tal	K1, K2, K4	Eleven ger uttryck för sina åsikter genom att svara på frågor.
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1 Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda.	K1, K2, K3, K7	Eleven kan själv agera muntligt i en kommunikationssituation. Eleven förstår varierande lärarens kommunikation och andra muntliga texter.
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1 Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetsätt. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan delta i en diskussion kring ett ämne som står hen nära. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2 Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.	K1, K2, K3, K4	Eleven läser texter till största del flytande. Eleven kan identifiera en berättelse, facktext och en värderande text. Eleven övar på att använda sin kunskap om genretypiska drag i tolkningen av texter och när hen bedömer tillförlitligheten.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att kommunicera			
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2 Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier.	K1, K4, K5	Eleven kan till största del förstå talade och skrivna texter och kan uppfatta texten som helhet. Eleven övar på olika läs- och läsförståelsestrategier som främjar texttolkning.
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga ord- och begreppsförrådet	I2 Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem.	K1, K2, K4, K5	Eleven uppfattar texten som en helhet. Eleven kan utnyttja texter för att vidga ord- och begreppsförrådet.
Att producera text			
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med hjälp av digitala verktyg både individuellt och i grupp	I3 Eleverna tränar att skriva flytande, grunderna i att producera och behandla texter samt behärskning av språknormer. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva texter som genremässigt sett kan identifieras som berättande, beskrivande och ställningstagande texter. Elevens kunskaper i att skriva för hand eller med hjälp av digitala verktyg kan i någon mån bromsa textproduktionen.
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och i grupp samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3 Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd, fraseologi och språkliga strukturer.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva texter som är förståeliga trots grammatikaliska brister. Ordförrådet kan vara begränsat. Eleven kan i varierande grad följa skriftspråksnormer.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att kommunicera			
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3 Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan under handledning granska sina texter utgående från responsen. Eleven kan ge knapphändig respons åt andra.
Att förstå litteratur, kultur och språk			
M10 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet och att iakta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	I4 Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iakta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter.	K1, K4, K5, K7	Eleven kan identifiera skillnader mellan talat och skrivet språk. Eleven kan uppfatta några centrala språkliga strukturer och lagbundenheter.
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsoplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4 Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs.	K1, K4, K5	Eleven läser barn- och ungdomsböcker. Eleven berättar om det hen läst.
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	I4 Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt modersmål som ett stöd för allt lärande	K2, K4, K5, K6	Eleven kan nämna några drag i näromgivningen som visar på flerspråkighet och kulturell mångfald.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att kommunicera			
Språk som stöd för allt lärande			
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	I5 Elevernas ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt modersmål som ett stöd för allt lärande	K1, K2, K4	Eleven kan under handledning ställa upp mål för sitt lärande.
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnena	I5 Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnena. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen	K2, K4, K5, K7	Eleven kan förstå huvuddragen i olika läroämnestexter samt av vilka delar texter är uppbyggda.
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationssökning och för att kunna strukturera information självständigt och i grupp	I5 Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet.	K2, K4, K6, K7	Eleven kan söka information i bekanta eller givna källor, men använder informationen genom att upprepa den. Eleven deltar i det gemensamma arbetet. Eleven känner till tillförlitliga källor.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1 Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationbundna fraser och uttryck samt tidsuttryck i berättelser.	K1, K2, K7	Eleven deltar i kommunikationssituationer och kan svara på enklare frågor.
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1 Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda.	K1, K2, K3, K7	Eleven kan själv agera muntligt i en kommunikationssituation.
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1 Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan delta i en diskussion kring ett ämne som står hen nära. Eleven kan komplettera sin verbala kommunikation icke-verbalt.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2 Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.	K1, K2, K3, K4	Eleven läser texter till största del flytande. Eleven kan identifiera de mest centrala textgenrererna.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att kommunicera			
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2 Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier.	K1, K4, K5	Eleven kan till största del förstå talade och skrivna texter och kan uppfatta texten som helhet. Eleven kan i viss mån utnyttja läs- och läsförståelsestrategier.
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelse samt att vidga ord- och begreppsförrådet	I2 Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas. Eleverna reflekterar över betydelse hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem.	K1, K2, K4, K5	Eleven kan utnyttja texter för att vidga ord- och begreppsförrådet.
Att producera text			
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med hjälp av digitala verktyg både individuellt och i grupp	I3 Eleverna tränar att skriva olika slags texter flytande, grunderna i att producera och behandla texter. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva texter som till sin struktur, språkligt och innehållsmässigt sett är av enklare karaktär. Eleven kan identifiera texter som genremässigt sett kan identifieras som berättande, beskrivande och ställningstagande texter.
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och i grupp samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3 Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd och språkliga strukturer.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva enkla, för åldern lämpliga, texter som är förståeliga trots grammatikaliska brister. Ordförrådet kan vara begränsat.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att kommunicera			
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3 Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan ta emot respons på sina texter samt under handledning granska sina texter utgående från responsen.
Att förstå litteratur, kultur och språk			
M10 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	I4 Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter.	K1, K4, K5, K7	Eleven kan identifiera skillnader mellan talat och skrivet språk.
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsoplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4 Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs.	K1, K4, K5	Eleven läser enklare texter och kan berätta om det hen läst.
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	I4 Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande.	K2, K4, K5, K6	Eleven kan nämna några drag i näromgivningen som visar på flerspråkighet och kulturell mångfald.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att kommunicera			
Språk som stöd för allt lärande			
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	I5 Eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande	K1, K2, K4	Eleven kan göra iakttagelser om sitt sätt att lära sig språk och sitt lärande. Eleven kan med handledning ställa upp mål för sitt lärande.
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen	I5 Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen	K2, K4, K5, K7	Eleven kan behandla innehållet i olika läroämnen med ett vardagligt språk. Eleven kan förstå huvuddragen i olika läroämnestexter.
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationsökning och för att kunna strukturera information självständigt och i grupp	I5 Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnartekniker. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet.	K2, K4, K6, K7	Eleven kan söka information i bekanta eller givna källor. Eleven deltar i det gemensamma arbetet. Eleven vet att all information inte är tillförlitlig information.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att stärka sin uttrycksförmåga och förmåga att uttrycka sina åsikter samt lära eleven att agera konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i vardagen	I1 Eleverna övar tillsammans att berätta, uttrycka och beskriva åsikter utgående från olika ämnesområden och texter. Eleverna undersöker och använder språket som en del av den dagliga verksamheten med fokus på situationbundna fraser och uttryck samt tidsuttryck i berättelser.	K1, K2, K7	Eleven deltar i kommunikationssituationer oftast genom att lyssna.
M2 motivera eleven att stärka förmågan att kommunicera öga mot öga samt färdigheterna att lyssna på och förstå lärarens kommunikation och annan muntlig kommunikation	I1 Eleverna ges träning i att uttala, lyssna och lära sig av det hörda.	K1, K2, K3, K7	Eleven kan delta i en kommunikationssituation genom att lyssna och förstår tydligt visualiserat tal.
M3 handleda eleven att uttrycka sig mångsidigt både verbalt och icke-verbalt, att utnyttja sin kreativitet och att ta hänsyn till andra	I1 Eleverna handleds att uttrycka sig mångsidigt och att utnyttja drama som ett arbetssätt. Eleverna deltar i att planera och genomföra den egna klassens och skolans interaktiva och kulturella verksamhet.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan uttrycka sig verbalt i olika vardagliga situationer. Eleven kan komplettera sin verbala kommunikation icke-verbalt.
Att tolka texter			
M4 handleda eleven att utveckla en flytande läsförmåga samt att använda kunskap om textgenrer i textanalys och i bedömningen av informationens tillförlitlighet, både på egen hand och tillsammans med andra	I2 Eleverna övar sig att urskilja åsikter, värderingar och informationskällor i texter och att bedöma informationens tillförlitlighet. Undervisningen ska främja kännedomen om olika textgenrer och litterära grundbegrepp. Eleverna lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.	K1, K2, K3, K4	Eleven övar på att läsa flytande. Eleven kan identifiera de mest centrala textgenrerna.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att kommunicera			
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att tolka skrivna och talade texter genom att utnyttja lässtrategier ändamålsenligt i olika situationer	I2 Eleverna tränar att läsa skönlitteratur och olika fakta- och medietexter flytande samt att utnyttja för situationen och ändamålet lämpliga lässtrategier.	K1, K4, K5	Eleven kan läsa och förstå enkla och språkligt sett konkreta talade och skrivna texter. Eleven kan endast i liten grad utnyttja läs- och läsförståelsestrategier.
M6 handleda eleven att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser samt att vidga ord- och begreppsförrådet	I2 Eleverna reflekterar över hur ordböjning påverkar betydelsen och lär sig hur man böjer verb i olika tidsformer. Eleverna ges också träning i att ge akt på hur person och tid uttrycks i en text. Ord- och begreppsförrådet vidgas. Eleverna reflekterar över betydelser hos ord, fraser och texter och bekantar sig samtidigt med olika sätt att klassificera dem.	K1, K2, K4, K5	Eleven har ett grundläggande ord- och begreppsförråd och kan i viss mån dra slutsatser om en texts betydelse.
Att producera text			
M7 motivera eleven att utveckla förmågan att producera olika slags texter som behövs i vardagen och i skolan för hand och med hjälp av digitala verktyg både individuellt och i grupp	I3 Eleverna tränar att skriva olika slags texter flytande, grunderna i att producera och behandla texter. Eleverna tränar både individuellt och tillsammans med andra.	K1, K4, K5	Eleven kan skriva texter som till sin struktur, språkligt och innehållsmässigt sett är av enklare karaktär.
M8 hjälpa eleven att fördjupa förmågan att planera och producera texter både självständigt och i grupp samt att lära eleven att göra mångsidigt bruk av ord och strukturer som behövs vid textproduktion	I3 Eleverna producerar för åldern lämpliga berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter och tränar samtidigt ordförråd och språkliga strukturer.	K1, K4, K5	Eleven kan med handledning skriva texter om bekanta ämnen.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att kommunicera			
M9 handleda eleven att analysera och bedöma egna texter samt att utveckla färdigheterna att ge och ta emot respons	I3 Eleverna bekantar sig med skrivprocessens faser och bearbetar texter utifrån respons.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan under handledning granska sina texter samt ta emot respons.
Att förstå litteratur, kultur och språk			
M10 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet och att iaktta situationsbundna variationer i språkbruket, egenskaper hos olika språk och lagbundenheter i svenskt tal- och skriftspråk	Eleverna undersöker hur olika situationer och ämnen skapar variationer i språket genom att iaktta kommunikationssituationer i skolan och på fritiden samt hur variationer kommer till uttryck i olika typer av talade och skrivna texter.	K1, K4, K5, K7	Eleven kan identifiera att talat och skrivet språk är olika.
M11 motivera eleven att mångsidigt stifta bekantskap med litteratur och kultur, att uppmuntra eleven att läsa litteratur skriven för barn och unga och att dela med sig av sina läsoplevelser och att bli en aktiv biblioteksanvändare	I4 Eleverna bekantar sig med skön- och faktalitteratur, filmer och medietexter riktade till barn och unga och stiftar samtidigt bekantskap med biblioteket som en resurs.	K1, K4, K5	Eleven läser korta texter. Eleven deltar i litterära diskussioner genom att lyssna.
M12 handleda eleven att lägga märke till den kulturella mångfalden i skolan och i den övriga omgivningen, stödja elevens flerspråkiga och multikulturella identitet samt uppmuntra eleven att utnyttja och utveckla sin språkrepertoar	I4 Eleverna bekantar sig med kännetecken för svenskt tal- och skriftspråk. Eleverna bekantar sig också med nya och gamla arter av olika kulturtraditioner som har anknytning till barnens och de ungas värld. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande	K2, K4, K5, K6	Eleven kan nämna några drag i sin egen flerspråkighet och kulturella mångfald.

Mål för undervisningen	Innehåll för åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att kommunicera			
Språk som stöd för allt lärande			
M13 motivera eleven att stärka en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att använda och lära sig språk samt uppmuntra eleven att ställa upp mål för lärandet	I5 Eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen. I undervisningen stärks elevernas förmåga att använda sitt eget modersmål som ett stöd för allt lärande	K1, K2, K4	Eleven kan göra iakttagelser om sitt sätt att lära sig språk och sitt lärande.
M14 handleda eleven att lägga märke till hur språk används i olika läroämnen	I5 Eleverna tränar att känna igen och använda viktiga begrepp och uttryck i olika läroämnen. I undervisningen används digitala verktyg för att lära eleverna att söka information inom olika kunskapsområden och för att eleverna ska lära sig utvärdera sitt lärande i förhållande till målen för undervisningen	K2, K4, K5, K7	Eleven kan behandla innehållet i olika läroämnen med ett vardagligt språk.
M15 uppmuntra eleven att utveckla kunskaper och språkliga medel för självstyrt arbete, informationsökning och för att kunna strukturera information självständigt och i grupp	I5 Eleverna lär sig att dela upp läs-, skriv-, lyssnande- och talprocesser i mindre delar och att träna delfärdigheter samt olika skriv- och lyssnarterniker. Eleverna vägleds att handla etiskt med respekt för upphovsrätt och integritet.	K2, K4, K6, K7	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven deltar i det gemensamma arbetet genom att lyssna. Eleven vet att all information inte är tillförlitlig information.

14.4.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och i modersmålsinriktad finska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska I. I Vasa övningsskola fördelas A-lärokursen i finska enligt följande: 3 årsveckotimmar i årskurs 3 och 2 årsveckotimmar i årskurserna 4–6.

Det andra inhemska språket finska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i finska är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man

på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i finska ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar, även på finska.

Finska, A-lärokurs i årskurserna 3–6

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurserna 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika

typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurserna 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportföljen eller motsvarande verktyg för att planera, utvärdera och dokumentera sitt lärande. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurserna 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurserna 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger också de elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning i årskurs 3 och siffervitsord årskurserna 4–6 i finska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i finska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i finska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i A-lärokursen i finska. I lärsituationer ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt. Elevens aktivitet leder på olika sätt arbetsprocessen framåt beroende på olika individer. Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Eleven handleds att självutvärdera arbetet och resultatet. Mångsidig respons främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Följande aspekter av arbete bedöms:

- Planera realistiskt och ställa upp mål och förverkliga planer för sin språkinläring
- Realistiskt analysera och utvärdera planering, förverkligande, resultat och den egna insatsen
- Ta ansvar för sina arbetsredskap och för arbetsuppgifter individuellt och i par
- Samarbeta, kommunicera konstruktivt
- Fokusera och delta i lärsituationer i olika lärmiljöer
- Identifiera egna resurser och framgångsfaktorer.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
<p>M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk</p> <p>K2</p>	<p>I1 Elevernas intresse för finska väcks och bibehålls. Eleverna analyserar mediekulturen samt iakttar och reflekterar över mediernas påverkan. Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsriktighet och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna handleds att identifiera och värdesätta kulturarvet. Eleverna inhämtar kunskap och diskuterar om Finlands nationalspråk och minoritetspråk och deras betydelse för individen och samhället.</p>	<p>Eleven lär sig att känna igen finskan och olika språk och kulturer i sin närmiljö.</p> <p>Eleven lär sig att förstå svenskans och finskans ställning som nationalspråk.</p>	<p>Förmåga att bilda sig en uppfattning om den språkliga och kulturella mångfalden i närmiljön samt om finskans ställning och betydelse</p>	<p>Eleven kan nämna några språk som används i hans närmiljö och vilka nationalspråken i Finland är.</p> <p>Eleven kan nämna enskilda kulturella drag i finskan.</p>	<p>Eleven kan berättat vilka språk som används i hans närmiljö samt om finskans betydelse i hans närmiljö.</p> <p>Eleven kan ge några exempel på kulturella drag i finskan.</p> <p>Eleven kan berättat om finskans ställning som nationalspråk.</p>	<p>Eleven kan berättat om den språkliga mångfalden i närmiljön samt om bakgrunden till varför man talar svenska och finska i Finland.</p> <p>Eleven kan berättat om kulturella drag i finskan.</p> <p>Eleven kan berättat om finskans ställning som nationalspråk.</p>	<p>Eleven kan beskriva den språkliga mångfalden i hans närmiljö.</p> <p>Eleven kan jämföra de kulturella dragen i finska med andra språk.</p> <p>Eleven kan jämföra finskans ställning i Finland i relation till andra språk.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt K2	I1 Åk 5–6 Eleverna kommunicerar med det uttrycksförråd de besitter i språket samt värdesätter mottagarens språkliga kompetens och kulturella bakgrund.	Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.		<i>Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i>			
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla nyfikenhet för språket och språklig förmåga K1, K4	I1 Åk 5–6 Eleven drar paralleller och förstår likheter och skillnader mellan svenska och finska. Arbetssätt som främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsriktighet och aktivitet utnyttjas. Eleverna sporras till att använda sin fantasi till kreativa lösningar. Som stöd för elevernas språkliga nyfikenhet och medvetenhet lär sig eleverna skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna blir medvetna om att texter har olika syften.	Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga förmåga i finska.	Språklig förmåga	Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.	Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.	Eleven kan berättar om likheterna och olikheterna mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan nämna några lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska.	Eleven kan jämföra och dra nytta av likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan använda lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material</p> <p>K4, K5</p>	<p>I1 Elevernas vägleds att upprätthålla kontakter till det finska språket runt omkring sig och på fritiden.– Eleverna uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat är adekvat.</p>	<p>Eleven lär sig att hitta och välja finskspråkigt material som är lämpligt och intressant för hen själv.</p>	<p>Förmåga att hitta finskspråkigt material</p>	<p>Eleven kan ge ett exempel på något för hen själv lämpligt finskspråkigt material.</p>	<p>Eleven kan ge exempel på finskspråkigt material som är intressant för hen själv</p>	<p>Eleven kan berätta om finskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.</p>	<p>Eleven kan jämföra finskspråkiga material som är intressanta och lämpliga för hen själv.</p>
Färdigheter för språkstudier							
<p>M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra</p> <p>K1, K7</p>	<p>I2 Eleverna bereds möjlighet att utvärdera sin roll, sitt ansvar och sina arbetssätt i relation till målen. Elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv stärks.– Eleverna inspireras till att komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Samtidigt får de öva sig att använda olika medier för att påverka.</p>	<p>Eleven lär sig att berätta om mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven lär sig att samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>	<p>Förmåga att berätta om mål för sina studier i finska, att samarbeta och fungera i grupp.</p>	<p>Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan ge några exempel på mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan berätta om mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>	<p>Eleven kan berätta om målen för sina studier i finska och berätta hur hen arbetar för att nå sina mål.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en.</p> <p>K5, K6</p>	<p>I2 Elevenna klarar av att ställa upp mål för sina språkstudier och hitta fungerande metodiska studiemetoder. Metakognitivt arbete.</p> <p>Elevenna lär sig att utifrån planering och genomförande analysera studieresultat. De inser den egna insatsens betydelse och identifierar styrkor och utvecklingsbehov.</p> <p>Elevenna kombinerar och skapar relativt komplexa meningar i olika sammanhang med hjälp av ord, fraser och strukturer.</p> <p>En god responskultur uppmuntras.</p>	<p>Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i finska. Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina kunskaper i finska samt för sina språkstudier. Eleven lär sig att modigt använda sina språkfärdigheter.</p>	<p>Förmåga att ta ansvar för sina studier i finska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.</p>	<p>Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.</p>	<p>Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>	<p>Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>	<p>Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
<p>M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får öva muntlig och skriftlig kommunikation.</p> <p>K2, K4, K5, K7</p>	<p>I3 Elevenna lär sig ordförråd och strukturer för olika syften t.ex. kortare berättelser, skådespel, ramsor, intervjuer och sångtexter.-</p> <p>Elevenna kommunicerar i vardagliga situationer som kräver utbyte av information.</p> <p>Elevenna övar sig i att hålla i gång en konversation.</p>	<p>Eleven lär sig att kommunicera muntligt och skriftligt i olika situationer</p>	<p>Förmåga att kommunicera i olika situationer</p>	<p>Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikations-situationer.</p>	<p>Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner</p>	<p>Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.</p>	<p>Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier</p> <p>K2, K4</p>	<p>I3 Eleverna deltar i allt högre grad i kommunikativa situationer och använder språket för olika syften.- Eleverna uppmuntras till att använda kreativa kommunikationsstrategier och de använder mera sällan nonverbala uttryck.</p>	<p>Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier</p>	<p>Förmåga att använda kommunikationsstrategier</p>	<p>Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet).</p> <p>Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.</p> <p>Eleven kan uttrycka om hen har förstått.</p>	<p>Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.</p> <p>Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>	<p>Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Eleven måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.</p>	<p>Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation.</p> <p>Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.</p> <p>Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk.</p> <p>K2, K4</p>	<p>I3 Eleverna använder hälsnings- och tilltalsfraserna. De framför artigt önskemål, invitationer och ursäkter samt besvarar sådana.</p>	<p>Eleven lär sig att kommunicera på ett för språket och kulturen artigt sätt</p>	<p>Kulturellt lämpligt språkbruk</p>	<p>Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinemässiga sociala sammanhang.</p>	<p>Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinemässiga sociala sammanhang.</p>	<p>Eleven klarar av korta sociala situationer.</p> <p>Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.</p>	<p>Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknuter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter. K4	I3 Eleverna upptäcker att texter har olika syften som styr vilka medel som används i texterna t ex att texter som innehåller siffror kan förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.- Eleverna tolkar varierande texter med bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. De fångar det centrala innehållet i budskap som intresserar eller om texten är förutsägbar och stöds av bekant ordförråd i olika sammanhang och miljöer. Eleverna drar slutsatser med hjälp av kontexten. Eleverna iakttar och använder olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv. Eleverna uppmuntras till att aktivt ta del av olika slags texter och medier både i skolan och på fritiden samt att njuta av dessa.-	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skreven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1
<p>M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll</p> <p>K3, K4, K5, K7</p>	<p>I3 Eleven uttalar och tillämpar tillägnade ord och uttryck, det mest centrala ordförrådet samt grundläggande satsstrukturer. Eleven beskriver sin egen bakgrund, sin närmiljö och sina behov och berättar om för hen viktiga saker samt skriver enkla meddelanden med hjälp av tillägnat ordförråd.-</p> <p>Basfärdigheterna och -teknikerna ska fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. De litterära genererna kan ta sin utgångspunkt i innehåll, form, stil, målgrupp, verklighetsförankring eller syfte.</p> <p>Eleverna övar sig att producera löpande text och att behandla den med olika verktyg samt skapar t ex bild, ljud, videor och animationer (audiovisuella hjälpmedel).</p>	<p>Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt och att använda ett lämpligt uttrycksförråd.</p> <p>Eleven lär sig uttala förståeligt.</p>	<p>Förmåga att producera texter</p>	<p>Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck.</p> <p>Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt.</p> <p>Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.</p>	<p>Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen.</p> <p>Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt.</p> <p>Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.</p>	<p>Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.</p> <p>Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden.</p> <p>Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.</p>	<p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1 Elevernas intresse för finska väcks och bibehålls. Eleverna lyssnar på olika former av talspråk finska och bekantar sig med olika former av skriven finska. Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig.- Undervisningen stöder eleverna att växa till språkbrukare som lär sig använda både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga.-	K2	Eleven kan berätta vilka språk som används i hans närmiljö samt om finskans betydelse i hans närmiljö. Eleven kan ge några exempel på kulturella drag i finskan. Eleven kan berätta om finskans ställning som nationalspråk
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	I1 Eleverna kommunicerar med det uttrycksförråd de besitter i språket samt värdesätter mottagarens språkliga kompetens och kulturella bakgrund	K2	<i>Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i>
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla nyfikenhet för språket och språklig förmåga	I1 Åk 5–6 Eleven drar paralleller och förstår likheter och skillnader mellan svenska och finska. Arbetsätt som främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet utnyttjas. Eleverna sporras till att använda sin fantasi till kreativa lösningar. Som stöd för elevernas språkliga nyfikenhet och medvetenhet lär sig eleverna skilja mellan fiktion och fakta, liksom mellan åsikt och fakta. Eleverna blir medvetna om att texter har olika syften.	K1, K4	Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1 Eleverna får bekanta sig med talad finska i klassen och skolan. Vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Eleverna uppmuntras och blir medvetna om möjligheter till kontakter till det finska språket på fritiden.- Eleverna övar sig i att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet.	K4, K5	Eleven kan ge exempel på finskspråkigt material som är intressant för hen själv
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2 Eleverna bereds möjlighet att utvärdera sin roll, sitt ansvar och sina arbetsätt i relation till målen. Eleverna sporras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Kollaborativt lärande utnyttjas i olika situationer.	K1, K7	Eleven kan ge några exempel på mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2 Eleverna övar sig på att planera arbetet och att ta ansvar för sin planering.- Eleverna lär sig granska och tillämpa ord och strukturer i olika meningar och sammanhang. Eleverna tillägnar sig en ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt.- En god responskultur uppmuntras	K5, K6	Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får öva muntlig och skriftlig kommunikation	I3 Eleverna lär sig ordförråd och strukturer t.ex. kortare berättelser, skådespel, ramsor, intervjuer och sångtexter. Eleverna övar kommunikation i vardagliga situationer som kräver utbyte av information.	K2, K4, K5, K7	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3 Eleverna deltar i kommunikativa situationer med uttryck och tillämpar nonverbala uttryck vid behov med stöd av kommunikationspartnern.	K2, K4	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3 Eleverna använder artigt språkbruk i flera sociala rutinmässiga sammanhang.	K2, K4	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3 Eleverna lär sig hitta finskspråkigt material i t ex omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Eleverna uppfattar med hjälp av sammanhanget skreven text och långsamt tal då dessa innehåller bekanta ord och uttryck. De plockar ut tydlig information enligt behov ur vardagligt material. Eleverna handleds i att lära sig tolka och kritiskt granska alltmer varierande texter i olika sammanhang och miljöer.- Eleverna uppmuntras till att aktivt ta del av olika slags texter och medier både i skolan och på fritiden samt att njuta av dessa.-	K4	Eleven förstår med hjälp av kontexten skreven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3 Eleven uttalar inövade uttryck och använder tillägnat ordförråd. Hen tillämpar situationsbundna uttryck och en del av de elementära strukturerna. Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. De litterära genererna kan ta sin utgångspunkt i innehåll, form, stil, målgrupp, verklighetsförankring eller syfte. En text kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder.-	K3, K4, K5, K7	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1 Elevernas intresse för finska väcks och bibehålls. Eleverna bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen.- De uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna utvecklar förståelse för andra språkkulturer. Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsriktighet och sin planerings- och uttrycksförmåga.-	K2	Eleven kan ge exempel på språk som används i hans närmiljö samt nämna vilka nationalspråken är. Eleven kan ge exempel på kulturella drag i finskan.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	I1 Eleverna övar sig i att kommunicera med det uttrycksförråd de besitter i språket samt värdesätta mottagarens språkliga kompetens och kulturella bakgrund.	K2	<i>Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i>
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skilljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla nyfikenhet för språket och språklig förmåga	I1 Eleven uppfattar likheter och skillnader mellan svenska och finska. Arbetsätt som främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsriktighet och aktivitet utnyttjas. Eleverna spors till att använda sin fantasi till kreativa lösningar.	K1, K4	Eleven kan nämna likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1 Eleverna får bekanta sig med talad finska i klassen och skolan. Vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Eleverna uppmuntras och blir medvetna om möjligheter till kontakter till det finska språket på fritiden.- Eleverna blir bekanta med att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster.	K4, K5	Eleven kan ge exempel på något för hen själv lämpligt finskspråkigt material.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2 Eleverna bereds möjlighet att utvärdera sin roll, sitt ansvar och sina arbetsätt i relation till målen. Eleverna görs uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt. Eleverna tränar aktivt på att ge och ta emot respons, både enskilt och i grupp.	K1, K7	Eleven kan nämna några mål för sina studier i finska. Eleven kan mestadels samarbeta och delta i gruppens aktiviteter

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2 Eleverna handleds i att hitta för den fungerande rutiner och effektiva studiestrategier.- Eleverna tillämpar användning av ord i olika sammanhang. Eleverna uppmärksammas på hur de själva kan påverka sina studieframgångar. En god responskultur uppmuntras.	K5, K6	Eleven kan under handledning ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.
--	--	--------	---

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får öva muntlig och skriftlig kommunikation	I3 Eleverna lär sig ordförråd och strukturer för olika syften t.ex. kortare berättelser, skådespel, ramsor och sångtexter. Eleverna fungerar i kortare kommunikationssituationer.	K2, K4, K5, K7	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.
--	--	----------------	--

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3 Eleverna deltar i rutinartade kommunikationssituationer med det mest centrala ord- och uttrycksförrådet om välkända ämnen och sysselsättningar. De utnyttjar vid behov olika nonverbala uttryck för att göra sig förstådd.	K2, K4	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.
--	--	--------	---

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3 Eleverna övar sig att använda några artighetsfraser i rutinmässiga sammanhang.	K2, K4	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.
---	---	--------	--

Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3 Eleverna tolkar budskapet i kortare texter och urskiljer basfakta ur texten samt uppfattar långsamt tal som innehåller bekanta ord och uttryck. Eleverna uppmuntras till att aktivt ta del av olika slags texter och medier både i skolan och på fritiden samt att njuta av dessa.-	K4	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.
--	---	----	---

Växande språkkunskap, förmåga att producera texter

<p>M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll</p>	<p>I3 Eleven övar sig i att berätta om bekanta saker och skriva meningar om inövade ämnen. Eleven svarar på frågor om sig själv och ställer motsvarande frågor till andra. Eleven tränar på att samtala.</p> <p>Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. En text kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder (audiovisuella hjälpmedel).- Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera det producerade.-</p>	<p>K3, K4, K5, K7</p>	<p>Eleven kan uttrycka sig begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck.</p> <p>Eleven uttalar många inövade uttryck begripligt.</p> <p>Eleven kan skriva några enskilda ord, uttryck och meningar.</p>
--	---	-----------------------	--

<p>Mål för undervisningen</p>	<p>Innehåll åk 3</p>	<p>Mångsidiga kompetenser</p>	<p>Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3</p>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------------------	--

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1 Elevernas intresse för finska väcks och bibehålls. Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. Eleverna bekantar sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen.- Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsriktighet och sin planerings- och uttrycksförmåga.-	K2	Eleven kan nämna några språk som används i hans närmiljö och vilka nationalspråken i Finland är. Eleven kan nämna enskilda kulturella drag i finskan.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	I1 Åk 3–4 Eleverna övar sig i att kommunicera med det uttrycksförråd de besitter i språket samt värdesätta mottagarens språkliga kompetens och kulturella bakgrund.-	K2	<i>Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i>
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skilljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla nyfikenhet för språket och språklig förmåga	I1 Åk 3–4 Eleven uppfattar likheter och skillnader mellan svenska och finska. Arbetssätt som främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsriktighet och aktivitet utnyttjas. Eleverna sporras till att använda sin fantasi till kreativa lösningar.	K1, K4	Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1 Eleverna får bekanta sig med talad finska i klassen och skolan.- De vägleds till att lägga märke till finskan runt omkring sig.- Eleverna uppmuntras och blir medvetna om möjligheter till kontakter till det finska språket på fritiden.- De bekantar sig med lättläst finskspråkig litteratur och utbud på olika medier.	K4, K5	Eleven kan ge ett exempel på något för hen själv lämpligt finskspråkigt material.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2 Eleverna bereds möjlighet att utvärdera sin roll, sitt ansvar och sina arbetssätt i relation till målen. Eleverna uppmuntras till språkinläring i en positiv studiemiljö. Kollaborativt lärande utnyttjas i undervisningen.	K1, K7	Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska. Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska,	I2 Eleverna får träna på olika rutiner och upptäcka effektiva studiestrategier.- Studieteknik kring ordinläring tränas.	K5, K6	Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.

också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	Eleverna uppmärksammas på hur de själva kan påverka sina studieframgångar. En god responskultur uppmuntras.		Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får öva muntlig och skriftlig kommunikation	I3 Eleverna lär sig ord och uttryck för olika syften t.ex. kortare berättelser, skådespel, ramsor och sångtexter. Eleverna tränar uttal och övar sig i att reagera samt att använda inövade ord och fraser i vardagliga kommunikationssituationer.	K2, K4, K5, K7	A1.1 Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3 Eleverna övar sig att kommunicera och kan ställa och besvara inövade rutinmässiga frågor inom bekanta ämnesområden.	K2, K4	A1.1 Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Eleven kan uttrycka om hen har förstått.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3 Eleverna tränar på att använda några artighetsfraser i några vardagliga situationer.	K2, K4	A1.1 Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3 Eleverna reagerar på ord och fraser om bekanta teman i logiska sammanhang. Eleven tolkar ord och meningar. Eleverna uppmuntras till att aktivt ta del av olika slags texter och medier både i skolan och på fritiden samt att njuta av dessa.-	K4	A1.1 Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3 Eleverna uttrycker sig i tal med hjälp av inövade ord och inlärd uttryck. De tränar på att uttala inövade uttryck begripligt och skriver enskilda ord och uttryck samt presenterar sig själv och andra.- Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. En text kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder (audiovisuella hjälpmedel).-	K3, K4, K5, k7	A1.1 Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck
---	---	----------------	---

Modersmålsinriktad finska, A-lärokurs i årskurserna 3–6

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk. I årskurs 3 studerar eleverna läroämnet 3 årsveckotimmar och 2 årsveckotimmar i årskurserna 4–6.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurserna 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min

familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurserna 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportföljen eller motsvarande verktyg för att planera, utvärdera och dokumentera sitt lärande. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurserna 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurserna 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande. Den Europeiska språkportföljen eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också formativt genom självvärdering och kamratrespons.

Läraren ger en verbal bedömning i årskurs 3 och siffervitsord i årskurserna 4–6 i modersmålsinriktad finska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i

något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. I lärsituationer ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt. Elevens aktivitet leder på olika sättarbetsprocessen framåtberoende på olika individer. Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Eleven handleds att självutvärdera arbetet och resultatet. Mångsidig respons främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Följande aspekter av arbete bedöms:

- Planera realistiskt och ställa upp mål och förverkliga planer för sin språkinläring
- Realistiskt analysera och utvärdera planering, förverkligande, resultat och den egna insatsen
- Ta ansvar för sina arbetsredskap och för arbetsuppgifter individuellt och i par
- Samarbeta, kommunicera konstruktivt
- Fokusera och delta i lärsituationer i olika lärmiljöer
- Identifiera egna resurser och framgångsfaktorer.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
<p>M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p> <p>K2</p>	<p>I1 Elevenna uppmuntras att lägga märke till och intressera sig för finskspråkigt material.- Elevenna sporras att utveckla den språkkunskap de har och att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt.</p> <p>Att analysera mediekulturen samt iakttä och reflektera över mediernas påverkan.</p> <p>Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter.</p> <p>Elevenna handleds till att identifiera och värdesätta sitt tvåspråkiga kulturarv.</p>	<p>Eleven lär sig att göra iakttagelser om mångfalden i den finskspråkiga kulturen som har betydelse för hens lärande.</p> <p>Eleven lär känna karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>	<p>Förmåga att bilda sig en uppfattning om mångfalden i den finskspråkiga kulturen.</p>	<p>Eleven kan hitta finskspråkigt material.</p> <p>Eleven kan ge exempel på karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>	<p>Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material.</p> <p>Eleven kan berättat om karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>	<p>Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.</p> <p>Eleven kan beskriva karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>	<p>Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material som utvecklar det egna lärandet.</p> <p>Eleven kan mer detaljerat beskriva karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt</p> <p>K2</p>	<p>I1 Eleverna handleds att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur.</p> <p>Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället.</p>	<p>Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund samt att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk.</p> <p>Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.</p>	<p>Kännedom om finskans och svenskans ställning och betydelse som nationalspråk.</p>	<p>Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är.</p> <p>Eleven kan nämna någon orsak till att man talar finska och svenska i Finland.</p>	<p>Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är samt ge exempel på deras ställning och betydelse.</p> <p>Eleven kan ge exempel på orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.</p>	<p>Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk samt om deras ställning och betydelse.</p> <p>Eleven kan berätta om varför man talar finska och svenska i Finland.</p>	<p>Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk samt jämföra deras ställning och betydelse.</p> <p>Eleven kan reflektera över varför man talar finska och svenska i Finland.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M3 handleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin egen kulturbakgrund.</p> <p>K1, K4</p>	<p>I1 åk 5–6- Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen. Eleverna drar paralleller och förstår likheter och skillnader mellan svenska och finska. Inspirera eleverna att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten.</p>	<p>Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan olika språk. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.</p>	<p>Språklig förmåga</p>	<p>Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan ge ett exempel på något lämpligt sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.</p>	<p>Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan ge några exempel på lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.</p>	<p>Eleven kan berättat om likheterna och olikheterna mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan berättat om lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin språk- och kulturbakgrund.</p>	<p>Eleven kan jämföra och dra nytta av likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan använda lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							
<p>M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra.</p> <p>K1, K7</p>	<p>I2 Språkundervisningens mål förtydligas. Eleverna uppmuntras att diskutera inläring och att dela med sig av sina effektiva strategier för att lära sig språk. Eleverna tränar aktivt på att ge och ta emot respons.</p> <p>Elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv stärks. Eleverna inspireras till att komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt.</p> <p>Eleverna handleds till att tillämpa arbetsätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsriktighet och aktivitet.</p> <p>Eleven tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring och följer med mediernas påverkan i samhället. Samtidigt får de öva sig att använda olika medier för att påverka.</p>	<p>Eleven lär sig att berätta om mål för sina studier i finska. Eleven lär sig att samarbeta och fungera i grupp på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>	<p>Förmåga att berätta om mål för sina studier i finska, att samarbeta och fungera i grupp</p>	<p>Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan förtydliga mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan berätta om mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>	<p>Eleven kan berätta om målen för sina studier i finska och berätta hur hen arbetar för att nå målen.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken.</p> <p>K6</p>	<p>I2 Eleverna uppmuntras till att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat är adekvat.</p> <p>Eleverna lär sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att ta ansvar för sitt arbete.</p> <p>En god responskultur uppmuntras.</p>	<p>Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina kunskaper i finska samt för sina språkstudier.</p>	<p>Förmåga att ta ansvar för sina studier i finska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.</p>	<p>Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.</p>	<p>Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>	<p>Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>	<p>Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
<p>M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten.</p> <p>K2, k4</p>	<p>I3 Eleverna använder språket på ett mångsidigt sätt för olika syften och bereds tillfälle att utbyta tankar eller information, t.ex. att berätta, dramatisera, samtala, diskutera och debattera såväl muntligt som skriftligt.</p>	<p>Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.</p>	<p>Förmåga att kommunicera i olika situationer</p>	<p>Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.</p>	<p>Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.</p>	<p>Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.</p>	<p>Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp.</p> <p>K2, K4</p>	<p>I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och kommunicera.</p> <p>Eleverna övar sig att modigt och aktivt tillämpa olika kompensationsstrategier för att hålla igång kommunikationen samt för att diskutera, förtydliga och precisera betydelsen av obekanta ord och uttryck.</p>	<p>Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer och att lära sig att använda kommunikationsstrategier.</p>	<p>Förmåga att använda kommunikationsstrategier</p>	<p>Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.</p> <p>Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>	<p>Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.</p> <p>Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>	<p>Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika situationer av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.</p> <p>Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.</p>	<p>Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd.</p> <p>Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap.</p> <p>Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M8 handleda eleven att känna igen kulturella drag i kommunikation på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation.</p> <p>K2</p>	<p>I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt och att utveckla och träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer med beaktande av kulturella aspekter.</p> <p>Eleverna handleds till att växa till skickliga språkbrukare som använder både finska och sitt modersmål på ett mångsidigt sätt.</p>	<p>Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.</p> <p>Eleven lär sig konstruktiv interkulturell kommunikation</p>	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	<p>Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt.</p> <p>Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.</p>	<p>Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutyerna.</p> <p>Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.</p>	<p>Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutyerna och kan fästa vikt vid språkets formallitet.</p> <p>Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
<p>M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk.</p> <p>K4</p>	<p>I3 Eleverna tyder texter och kan urskilja det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer i olika format och i olika medier. Eleven utvecklar sin förmåga till slutledning utgående från kontexten.</p> <p>Eleverna lär sig tolka och granska alltmer varierande texter i olika sammanhang och miljöer.</p> <p>laktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel samt att stärka elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv. Eleverna får under handledning arbeta med olika medier för att lära sig hitta relevant information med hjälp av relevanta medier.</p> <p>Eleverna inspireras till att aktivt läsa olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna.-</p> <p>Text- och ämnesval främjar elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv.</p>	<p>Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för att tolka dem.</p>	<p>Förmåga att tolka texter</p>	<p>Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.</p>	<p>Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.</p>	<p>Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text.</p> <p>Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap.</p> <p>Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.</p>	<p>Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text.</p> <p>Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap.</p> <p>Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå A2.2/B1.1
<p>M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hans vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter</p> <p>K4</p>	<p>I3 Eleven tillämpar sitt ordförråd, idiom och grundläggande satsstrukturer för att skapa texter för olika syften.</p> <p>Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas såväl när det gäller att producera olika slag av texter. De litterära genrerna kan ta sin utgångspunkt i innehåll, form, stil, målgrupp, verklighetsförankring eller syfte. En text kan vara multimodalt genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder.</p> <p>Eleverna producerar löpande text och behandlar den med olika verktyg samt skapar texter med bild, ljud, videor och animationer (audiovisuella hjälpmedel).</p>	<p>Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt också med hjälp av mer krävande strukturer och ordförråd.</p>	<p>Förmåga att producera texter</p>	<p>Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen.</p> <p>Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt.</p> <p>Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.</p>	<p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>	<p>Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>	<p>Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen.</p> <p>Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck.</p> <p>Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	I1 Eleverna uppmuntras att lägga märke till och intressera sig för finskspråkigt material. Eleverna bekantar sig med olika former av talad och skriven finska.- Undervisningen stödjer eleverna att växa till språkbrukare som lär sig använda både finska och svenska på ett mångsidigt sätt. Eleverna sporras att utveckla den språkkunskap de har.	K2	Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material. Eleven kan berätta om karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.
M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1 Att värdesätta sin egen tvåspråkiga kulturidentitet.	K2	Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är samt ge exempel på deras ställning och betydelse. Eleven kan ge exempel på orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.
M3 handleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin egen kulturbakgrund	I1 åk 5–6- Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen. Eleverna drar paralleller och förstår likheter och skillnader mellan svenska och finska. Inspirera eleverna att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten.	K1, K4	Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan ge några exempel på lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.
Färdigheter för språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I1 Språkundervisningens mål förtydligas. Eleverna sporras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap.- Kollaborativt lärande utnyttjas i olika situationer.		Eleven kan förtydliga mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier	I2 Eleverna övar sig i att använda olika källor, till exempel muntliga,		Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska.

och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet.- Eleverna lär sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete.- En god responskultur uppmuntras.		Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	I2 Eleverna använder språket för olika syften och uppmuntras att delta i diskussioner samt uttrycka sina åsikter och debattera om vardagliga teman såväl muntligt som skriftligt.		A2.2 Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och kommunicera. Eleverna handleds till att hålla i gång en kommunikationssituation med hjälp av olika kompensationsstrategier såväl muntligt som skriftligt.		A2.2 Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).
M8 handleda eleven att känna igen kulturella drag i kommunikation på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt och att utveckla och träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer. Eleverna handleds till att växa till skickliga språkbrukare som använder både finska och sitt modersmål på ett mångsidigt sätt.		A2.2 Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.

Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter

<p>M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standard-språk</p>	<p>I3 Eleverna tyder texter och kan urskilja det centrala innehållet och nyckelord i olika format och i olika medier.-</p> <p>Eleverna tolkar med hjälp av sammanhanget skriven text och långsamt tal om dessa innehåller bekanta ord och uttryck. Eleverna kan plocka ut tydlig information enligt behov ur enkelt och vardagligt material.-</p> <p>Eleverna lär sig hitta relevant finskspråkigt material i t.ex. omgivningen, på nätet, i bibliotek och identifierar texter med olika syften. Text- och ämnesval främjar elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv.</p>		<p>A2.2</p> <p>Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord.</p> <p>Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.</p>
---	--	--	---

Växande språkkunskap, förmåga att producera texter

<p>M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter</p>	<p>I3 Eleven använder sitt ordförråd mångsidigt och använder sig av grundläggande strukturer.-</p> <p>Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. De litterära genrerna kan ta sin utgångspunkt i innehåll, form, stil, målgrupp, verklighetsförankring eller syfte. En text kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder.-</p> <p>Eleverna övar sig att producera löpande text och att behandla den med olika verktyg samt skapar t ex bild, ljud, videor och animationer (audiovisuella hjälpmedel).-</p>		<p>A2.1</p> <p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>
---	--	--	--

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	<p>I1 Eleverna uppmuntras att lägga märke till och intressera sig för finskspråkigt material.</p> <p>Eleverna inspireras att uttrycka sig på olika sätt och njuta av skaparglädje.</p> <p>Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom, sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna sporras att utveckla den språkkunskap de har.</p> <p>Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska utveckla förståelse för andra språkkulturer.</p>	K2	<p>Eleven kan hitta intressväckande finskspråkigt material.</p> <p>Eleven kan i någon mån berätta om karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.</p>
M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1 Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet.-	K2	<p>Eleven kan berätta vilka Finlands nationalspråk är samt ge exempel på deras ställning.</p> <p>Eleven kan ge något exempel på orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.</p>
M3 handleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin egen kulturbakgrund	<p>I1 Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen.</p> <p>Att fästa uppmärksamhet vid likheter och olikheter i språk.</p> <p>Inspirera eleverna att läsa och producera texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten.</p>	K1, K4	<p>Eleven kan nämna likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan ge enstaka exempel på lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.</p>
Färdigheter för språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	<p>I1 Språkundervisningens mål diskuteras.</p> <p>Eleverna uppmärksammas på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt.</p> <p>Eleverna tränar aktivt på att ge och ta emot respons, både enskilt och i grupp.</p>	K1, K7	<p>Eleven kan nämna några mål för sina studier i finska.</p> <p>Eleven kan mestadels samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	I2 Eleverna blir bekanta med att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster. En god responskultur uppmuntras.	K6	Eleven kan under handledning ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som mestadels främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	I2 Eleverna använder språket för olika syften och uppmuntras att delta i diskussioner samt uttrycka sina åsikter såväl muntligt som skriftligt.	K2, K4	A2.1 Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka kommunicera. Eleverna blir medvetna om några olika kompensationsstrategier t.ex. att omskriva med andra ord eller att beskriva obekanta ord och kan tillämpa någon av dem.	K2, K4	A2.1 Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mer sällan nonverbala uttryck. Måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M8 handleda eleven att känna igen kulturella drag i kommunikation på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt och att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer. Eleverna handleds till att växa som språkbrukare som använder både finska och sitt modersmål på ett mångsidigt sätt.	K2	A2.1 Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, inbjudningar, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lässtrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	I3 Eleverna tyder kortare texter och kan urskilja basfakta ur texter i olika format och i olika medier. Eleverna lär sig hitta finskspråkigt material i t.ex. omgivningen, på nätet, i bibliotek.- Eleverna tolkar tal som innehåller bekanta ord och uttryck. Text- och ämnesval främjar elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv.	K4	A2.1 Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			

<p>M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter</p>	<p>I3 Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. En text— kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder.</p>	<p>K4</p>	<p>A1.3 Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.</p>
---	---	-----------	--

<p>Mål för undervisningen</p>	<p>Innehåll åk 3</p>	<p>Mångsidiga kompetenser</p>	<p>Beskrivning av goda kunskaper och</p>
--------------------------------------	-----------------------------	--------------------------------------	---

			färdigheter i åk 3
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	I1 Eleverna uppmuntras att lägga märke till och intressera sig för finskspråkigt material.- Eleverna inspireras att uttrycka sig på olika sätt och njuta av skaparglädje. Skolarbetet ger eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom, sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna sporras att utveckla den språkkunskap de har. Eleverna utökar sin kunskap om finsk kultur och finska sedvänjor.	K2	Eleven kan hitta finskspråkigt material. Eleven kan ge exempel på karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.
M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1 Att identifiera sin egen tvåspråkiga kulturidentitet.-	K2	Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är. Eleven kan nämna någon orsak till att man talar finska och svenska i Finland.
M3 handleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin egen kulturbakgrund	I1 åk 3–4 Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen. Att fästa uppmärksamhet vid likheter och olikheter i språk. Inspirera eleverna att läsa och producera texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten.	K1, K4	Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan ge ett exempel på något lämpligt sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.
Färdigheter för språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I1 Språkundervisningens mål diskuteras. Eleverna uppmuntras till språkinläring i en positiv studiemiljö. Kollaborativt lärande utnyttjas i undervisningen.	K1, K7	Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska. Eleven samarbetar och deltar i gruppens aktiviteter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	I2 Eleverna uppmuntras till att utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Eleverna bekantar sig med finskspråkig litteratur och utbud på olika medier. En god responskultur uppmuntras.		Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	I2 Eleverna använder språket för olika syften med stöd av sitt utökade ordförråd.	K6	A1.3 Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och kommunicera. Eleverna känner igen några olika kompensationsstrategier, t.ex. att omskriva med andra ord, att beskriva obekanta ord eller att uttrycka sig nonverbalt.	K2, K4	A1.3 Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M8 handleda eleven att känna igen kulturella drag i kommunikation på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3 Eleverna uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att känna igen artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer. Eleverna handleds till att växa som språkbrukare som använder både finska och sitt modersmål.	K2, K4	A1.3 Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	I3 Eleverna tyder kortare texter och kan urskilja basfakta ur texter i olika medier. Eleven övar sig att hitta finskspråkigt material i t.ex. omgivningen, på nätet, i bibliotek. Eleverna tolkar tal som innehåller bekanta ord och uttryck. Text- och ämnesval främjar elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv.	K4	A1.3 Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			

<p>M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter</p>	<p>I3 Basfärdigheterna och -teknikerna fördjupas när det gäller att producera olika slag av texter. En text kan vara multimodal genom att man kombinerar medietyper såsom ljud, fotografi, text, animationer och rörliga bilder.–</p>	<p>K4</p>	<p>A1.2 Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.</p>
---	---	-----------	---

Finska, B1-lärokurs i årskurs 6

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1-lärokursen i finska i årskurs 6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iakttä hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta

attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportföljen eller motsvarande verktyg för att planera, utvärdera och dokumentera sitt lärande. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B1-lärokursen i finska i årskurs 6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i B1-lärokursen i finska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i B1-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i B1-lärokursen i finska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i B1-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i B1-lärokursen i finska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering

I lärsituationer ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt. Elevens aktivitet leder på olika sättarbetsprocessen framåt beroende på olika individer. Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppledarens arbetsinsats och resultat. Eleven handleds att självutvärdera arbetet och resultatet. Mångsidig respons främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Följande aspekter av arbete bedöms:

- Planera realistiskt och ställa upp mål och förverkliga planer för sin språkinläring
- Realistiskt analysera och utvärdera planering, förverkligande, resultat och den egna insatsen
- Ta ansvar för sina arbetsredskap och för arbetsuppgifter individuellt och i par
- Samarbeta, kommunicera konstruktivt
- Fokusera och delta i lärosituationer i olika lärmiljöer
- Identifiera egna resurser och framgångsfaktorer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar K1, K2, K4	I1	Eleven lär sig att uppfatta skillnader och likheter mellan de olika språk hen kan och studerar samt utveckla sina språkfärdigheter.	Förmåga att uppfatta skillnader och likheter mellan olika språk	Eleven kan nämna några skillnader och likheter mellan de olika språk hen kan och studerar för att utveckla sina språkfärdigheter.	Eleven kan ge exempel på skillnader och likheter mellan de olika språk hen kan och studerar för att utveckla sina språkfärdigheter.	Eleven kan berätta om skillnader och likheter mellan de olika språk hen kan och studerar för att utveckla sina språkfärdigheter.	Eleven kan jämföra skillnader och likheter mellan de olika språk hen kan och studerar för att utveckla sina språkfärdigheter.
M2 handleda eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan finska och svenska och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk. K2	I1	Eleven lär sig att förstå sambandet mellan finska och svenska samt att förstå finskans ställning och betydelse som nationalspråk.	Kännedom om finskans ställning och betydelse i Finland	Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är. Eleven kan nämna några orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.	Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk. Eleven kan berätta om finskans ställning som nationalspråk samt berätta om några orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.	Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk. Eleven kan berätta om finskans ställning som nationalspråk samt berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven kan berätta om sambandet mellan finska och svenska ur språklig synvinkel.	Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk. Eleven kan berätta om finskans ställning som nationalspråk. Eleven kan berätta om betydelsen av sambandet mellan finska och svenska ur språklig synvinkel.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							
<p>M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg öva sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper.</p> <p>K1, K3, K5</p>	12	<p>Eleven lär sig att använda sina kommunikativa färdigheter tillsammans med andra för att utveckla sina kunskaper i finska, även med hjälp av digitala verktyg.</p> <p>Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i finska och utvärdera sina kunskaper.</p>	<p>Förmåga att använda kommunikativa färdigheter, att hitta lämpliga sätt för att lära sig språk samt förmåga att ta ansvar för sina studier i finska.</p>	<p>Eleven kan använda någon kommunikativ färdighet tillsammans med andra.</p> <p>Eleven kan använda enskilda sätt för att lära sig finska.</p> <p>Eleven kan tidvis ta ansvar för sina studier i finska.</p>	<p>Eleven kan använda några kommunikativa färdigheter tillsammans med andra.</p> <p>Eleven kan använda några sätt för att lära sig finska.</p> <p>Eleven kan i viss mån ta ansvar för sina studier i finska.</p>	<p>Eleven kan använda olika kommunikativa färdigheter tillsammans med andra.</p> <p>Eleven kan utnyttja sådana sätt att lära sig språk som stödjer utvecklingen av språkkunskap och av de egna färdigheterna i finska.</p> <p>Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i finska.</p>	<p>Eleven kan använda många olika kommunikativa färdigheter tillsammans med andra.</p> <p>Eleven kan utnyttja sådana sätt för att lära sig språk som stödjer utvecklingen av språkkunskap och av de egna färdigheterna i finska. Eleven kan på ett mångsidigt sätt ta ansvar för sina studier i finska.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av kontinuerligt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan. K3, K5	12	Eleven lär sig att förstå betydelsen av kunskaper i finska som en del av kontinuerligt lärande och av de egna språkresurserna. Eleven lär sig att hitta och utnyttja finskspråkiga sammanhang för att utveckla det egna lärandet.	Förmåga att bilda sig en uppfattning om betydelsen av kunskaper i finska som en del av kontinuerligt lärande och av de egna språkresurserna. Förmåga att hitta finskspråkiga sammanhang för att utveckla det egna lärandet.	Eleven kan ge något exempel på betydelsen av kunskaper i finska. Eleven kan nämna något finskspråkigt sammanhang för att utveckla det egna lärandet.	Eleven kan ge exempel på betydelsen av kunskaper i finska som en del av det egna livet. Eleven kan nämna några finskspråkiga sammanhang för att utveckla det egna lärandet.	Eleven kan ge exempel på betydelsen av kunskaper i finska som en del av det egna livet och av de egna språkresurserna. Eleven kan ge exempel på finskspråkiga sammanhang som hen kan utnyttja för att utveckla det egna lärandet.	Eleven kan berätta om betydelsen av kunskaper i finska som en del av det egna livet, av de egna språkresurserna och kontinuerligt lärande. Eleven kan jämföra finskspråkiga sammanhang som hen kan utnyttja för att utveckla det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå Pre A1.1	Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3
M5 handleda eleven att mångsidigt öva huvudsakligen muntlig kommunikation. K4	13	Eleven lär sig att kommunicera i olika kommunikationssituationer	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven klarar under handledning eller med stöd av sin samtalspartner av någon av de vanligaste och ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationerna.	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo.</p> <p>K4</p>	I3	Eleven lär sig att använda olika kommunikationsstrategier för att förstå och för att nå fram med sitt budskap i olika kommunikationssituationer	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven behöver väldigt mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet) då hen deltar i kommunikation.	<p>Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet).</p> <p>Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.</p> <p>Eleven kan uttrycka om hen har förstått.</p>	<p>Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation.</p> <p>Eleven behöver mycket hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.</p>	<p>Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.</p> <p>Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>
<p>M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser.</p> <p>K4</p>	I3	Eleven lär sig olika artighetsfraser	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan under handledning använda någon av de för språket eller kulturen mest typiska artighetsfraserna (hälsa, säga adjö, tacka).	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de vanligaste artighetsfraserna på språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå Pre A1.1	Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga. K4	I3	Eleven lär sig att förstå olika muntliga och skriftliga texter	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår under handledning en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck.	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår skreven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skreven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå Pre A1.1	Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.1/A1.2	Kunskapsnivå A1.2
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer. K4	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda språkets centrala ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan under handledning uttrycka sig i tal och skrift med hjälp av enskilda ord och uttryck som till exempel anknyter till att berätta om sig själv, familj och fritid. Eleven uttalar några ord begripligt.	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	Eleven kan under handledning berätta om några bekanta och för hen viktiga saker med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt. Eleven kan ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

14.4.3 Främmande språk; engelska i årskurserna 4–6

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multimodala färdigheter och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Främmande språk, A-lärokurs i engelska i årskurserna 4–6

I årskurserna 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurserna 4–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iakttä och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Mångsidig kompetens

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Vardagskompetens (K3)

Multilitteracitet (K4)

Digital kompetens (K5)

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurserna 4–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig

med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurserna 4–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i årskurserna 4–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i A-lärokursen i engelska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i engelska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i engelska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

Bedömning av arbete i engelska

Eleven:

- fokuserar och deltar i lärsituationer i olika lärmiljöer.
- tar ansvar för arbetsuppgifter individuellt och i grupp.
- gör uppgifter och hemarbeten inom utsatt tid.
- visar genom sitt arbete intresse för ämnet.
- engagerar sig i sin egen läroprocess.
- kommunicerar konstruktivt.
- kan ge och ta kamratrespons.
- kan självvärdera sin läroprocess.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
<p>M1 handleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk.</p> <p>K2</p>	<p>l1. Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet.</p> <p>Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället.</p>	<p>Eleven lär sig att känna igen den språkliga och kulturella mångfalden i sin närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven lär sig att förstå engelskans ställning som globalt kommunikationsspråk.</p>	<p>Förmåga att bilda sig en uppfattning om den språkliga och kulturella mångfalden samt om engelskans ställning och betydelse</p>	<p>Eleven kan nämna några språk som används i hans närmiljö eller i världen.</p> <p>Eleven kan ge något exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p>	<p>Eleven kan berätta vilka språk som används i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan ge några exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan ge exempel på en situation där engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.</p>	<p>Eleven kan berätta om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan ge exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan berätta var i och vilka situationer engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.</p>	<p>Eleven kan på ett mångsidigt sätt berätta om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan jämföra typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan berätta var, i vilka situationer samt varför engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt.</p> <p>K1, K2</p>	<p>I1. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund.</p> <p>Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer.</p>	<p>Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund.</p> <p>Eleven lär sig att värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden i världen.</p> <p>Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.</p>	<p><i>Används inte som bedömningsgrund.</i></p> <p><i>Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i></p>				

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig slutledningsförmåga.</p> <p>K1, K2</p>	<p>I1 Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet.</p> <p>Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat.</p>	<p>Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan olika språk.</p> <p>Eleven lär sig att utveckla sin språkliga slutledningsförmåga.</p>	Språklig slutledningsförmåga	Eleven kan nämna någon likhet och skillnad mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.	Eleven kan ge exempel på likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.	Eleven kan berätta om likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan. Eleven kan nämna några strategier som stödjer utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga.	Eleven kan jämföra likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan. Eleven kan använda lämpliga strategier som stödjer utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga.
<p>M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet.</p> <p>K2, K3</p>	<p>I1 Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.</p>	Eleven lär sig att hitta och välja engelskspråkigt material som är lämpligt och intressant för hen själv.	Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan ge ett exempel på något för hen själv lämpligt engelskspråkigt material.	Eleven kan ge exempel på engelskspråkiga material som är intressanta för hen själv.	Eleven kan berätta om engelskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.	Eleven kan jämföra engelskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier							
<p>M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans.</p> <p>K1, K3</p>	<p>I2</p> <p>Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar.</p>	<p>Eleven lär sig att berätta om målen för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven lär sig att samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans</p>	<p>Förmåga att berätta om målen för sina studier i engelska och att fungera i grupp.</p>	<p>Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan ge några exempel på mål för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.</p>	<p>Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>	<p>Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska och berätta hur hen arbetar för att uppnå målen.</p> <p>Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst.</p> <p>K1, K4, K5, K6</p>	<p>I2 Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten.</p> <p>Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.</p>	<p>Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i engelska</p> <p>Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina kunskaper i engelska samt för sina språkstudier.</p> <p>Eleven lär sig att modigt använda sina färdigheter i engelska.</p>	<p>Förmåga att ta ansvar för sina studier i engelska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.</p>	<p>Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk.</p>	<p>Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan använda några sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk.</p>	<p>Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>	<p>Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i engelska.</p> <p>Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
<p>M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer</p> <p>och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser.</p> <p>K2, K4, K5, K7</p>	<p>I3</p> <p>Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer.</p> <p>Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt</p>	<p>Eleven lär sig att kommunicera muntligt och skriftligt i olika situationer.</p>	<p>Förmåga att kommunicera i olika situationer</p>	<p>Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.</p>	<p>Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.</p>	<p>Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.</p>	<p>Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer.</p> <p>Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation.</p> <p>K4</p>	<p>I3 Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer.</p>	<p>Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier i olika kommunikationssituationer</p>	<p>Förmåga att använda kommunikationsstrategier</p>	<p>Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet).</p> <p>Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.</p> <p>Eleven kan uttrycka om hen har förstått.</p>	<p>Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons.</p> <p>Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>	<p>Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation.</p> <p>Eleven använder mera sällan nonverbala uttryck. Eleven måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.</p>	<p>Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation.</p> <p>Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.</p> <p>Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p>M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer.</p> <p>K2, K4</p>	<p>I3 Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek.</p>	<p>Eleven lär sig att använda för engelska språket och för kulturerna inom språkområdet typiska artighetsfraser</p>	<p>Kulturellt lämpligt språkbruk</p>	<p>Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.</p>	<p>Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.</p>	<p>Eleven klarar av korta sociala situationer.</p> <p>Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.</p>	<p>Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt.</p> <p>Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M10 handleda eleven att med hjälp av olika strategier sätta sig in i muntliga och skriftliga texter av varierande svårighetsgrad K4	I3 Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk.	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter med hjälp av olika strategier	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
<p>M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal.</p> <p>K3, K4, K5, K7</p>	<p>I3 Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.</p>	<p>Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda engelskans centrala ordförråd och centrala strukturer.</p> <p>Eleven lär sig att uttala förståeligt.</p>	<p>Förmåga att producera texter</p>	<p>Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck.</p> <p>Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt.</p> <p>Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.</p>	<p>Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.</p> <p>Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden.</p> <p>Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.</p>	<p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>	<p>Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 handleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1. Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)	Eleven kan berätta om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen. Eleven kan ge exempel på några kulturella drag i olika engelskspråkiga länder. Eleven kan berätta var i och vilka situationer engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Förmåga att tänka och lära sig (K1)	
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig slutledningsförmåga	I1 Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Förmåga att tänka och lära sig (K1)	Eleven kan berätta om några likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan. Eleven kan nämna några strategier som stödjer utvecklingen av hans språkliga slutledningsförmåga.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1 Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Vardagskompetens (K3)	Eleven kan ge några exempel på engelskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans.	I2 Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar.	Förmåga att tänka och lära sig (K1) Vardagskompetens (K3)	Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2 Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten.	Förmåga att tänka och lära sig (K1) Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)	Eleven kan ta ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan använda olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3 Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt	Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och hålla igång en kort konversation.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla i gång och utveckla en kommunikation	I3 Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer.	Multilitteracitet (K4)	Eleven deltar mer aktivt i kommunikation. Eleven använder ibland non verbala uttryck. Eleven måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3 Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Multilitteracitet (K4)	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M10 handleda eleven att med hjälp av olika strategier sätta sig in i muntliga och skriftliga texter av varierande svårighetsgrad	I3 Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk.	Multilitteracitet (K4)	Eleven förstår enkla texter som innehåller bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
<p>M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal</p>	<p>I3 Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.</p>	<p>Vardagskompetens (K3) Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)</p>	<p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 handleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1. Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)	Eleven kan berätta något om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen. Eleven kan ge ett fåtal exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder. Eleven kan berätta var i och vilka situationer engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Förmåga att tänka och lära sig (K1)	
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig slutledningsförmåga	I1 Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Förmåga att tänka och lära sig (K1)	Eleven kan berätta om någon likhet och skillnad mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan. Eleven kan nämna någon strategi som stödjer utvecklingen av hans språkliga slutledningsförmåga.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I1 Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Vardagskompetens (K3)	Eleven kan berätta om något engelskspråkigt material som är lämpligt och intressant för hen själv.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans.	I2 Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar.	Förmåga att tänka och lära sig (K1) Vardagskompetens (K3)	Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I2 Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten.	Förmåga att tänka och lära sig (K1) Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)	Eleven kan ta ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan använda olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3 Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidsysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt.	Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och göra sig förstådd under en kort konversation.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3 Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna olika språksituationer.	Multilitteracitet (K4)	<p>Eleven deltar i kommunikation.</p> <p>Eleven använder nonverbala uttryck. Eleven måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga.</p> <p>Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.</p>
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3 Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek.	Kulturell och kommunikativ kompetens (K2) Multilitteracitet (K4)	<p>Eleven klarar av korta sociala situationer.</p> <p>Eleven kan använda några av de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, inbjudningar, förslag och ursäkter och besvara sådana.</p>
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			
M10 handleda eleven att med hjälp av olika strategier sätta sig in i muntliga och skriftliga texter av varierande svårighetsgrad	I3 Att välja texter och ämne med beaktande av elevens förutsättningar.	Multilitteracitet (K4)	<p>Eleven förstår enkla texter som innehåller bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.</p> <p>Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.</p> <p>Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			
<p>M 11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal</p>	<p>I3 Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.</p>	<p>Vardagskompetens (K3) Multilitteracitet (K4) Digital kompetens (K5) Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)</p>	<p>Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.</p> <p>Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och några centrala strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.</p>

14.4.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I **årskurserna 3–6** ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp, eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurserna 3–6

I1 Matematiskt tänkande: Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssamband och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer: Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkras sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkras sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och $-$ värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

I3 Algebra: Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning: Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Centralt innehåll årskursvis vid Vasa övningsskola

Centralt innehåll i årskurs 3

I1 Matematiskt tänkande:

- förmåga att finna likheter, skillnader och mönster
- förmåga att jämföra, klassificera och ordna samt upptäcka samband i matematiken
- bekanta sig med programmering i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

- använda tal upp till 10 000; jämföra och ordna tal i storleksordning, hitta talens plats på tallinjen samt använda positionssystemet och kunna talenheterna
- addera och subtrahera med tankeled och uppställning
- kunna multiplikationstabellen upp till 10
- multiplicera med tankeled och uppställning
- använda sambandet mellan multiplikation och division
- använda räknesättens ordningsföljd
- lösa enkla divisioner
- multiplicera med 10 och 100
- skriva bråk till en bild och på tallinjen samt jämföra bråk
- addera och subtrahera liknämninga bråk
- använda decimalform i vardagsmatematik
- använda huvudräkning för att avrunda och uppskatta räkneoperationernas resultat

I3 Algebra

- undersöka mönster i talföljder
- känna till begreppet obekant

I4 Geometri och mätning

- undersöka, namnge och beskriva geometriska kroppar
- rita, namnge och jämföra plangeometriska figurer
- känna igen och namnge vinklar
- bekanta sig med begreppen omkrets och area
- hitta symmetri i figurer och rita symmetrilinje
- uppskatta och mäta tid, längd, massa och volym
- avläsa analog och digital tid samt beräkna tidsintervall
- använda de vanligaste måttenheterna och göra enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

- avläsa och utarbeta diagram och tabeller

Centralt innehåll i årskurs 4

I1 Matematiskt tänkande

- förmåga att finna likheter, skillnader och mönster
- förmåga att jämföra, klassificera och ordna, söka alternativ samt upptäcka samband i matematiken
- producera och felsöka enkla program i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

- använda tal upp till 100 000; använda positionssystemet och kunna talenheterna och hitta talens plats på tallinjen
- addera och subtrahera med tankeled och uppställning
- automatisera multiplikationstabellen upp till 10
- multiplicera med tankeled och uppställning
- multiplicera med tvåsiffriga faktorer
- lösa kort division
- dividera med uppställning
- multiplicera med 10, 100 och 1000
- använda sambandet mellan multiplikation och division
- använda räknesättens ordningsföljd
- addera och subtrahera bråk i blandad form
- jämföra och ordna decimaltal i storleksordning
- addera och subtrahera decimaltal
- förstå sambandet mellan bråk och decimalform

I3 Algebra

- undersöka mönster i talföljder och fortsätta en talföljd enligt en regel
- undersöka ekvationer

I4 Geometri och mätning

- undersöka, namnge och beskriva geometriska kroppar
- rita, namnge och jämföra plangeometriska figurer
- känna igen och namnge vinklar
- räkna ut omkrets och area
- hitta symmetri i figurer och rita symmetrilinje
- spegling i en rät linje
- använda ett koordinatsystem
- uppskatta och mäta tid, längd, massa och volym
- avläsa analog och digital tid samt beräkna tidsintervall
- använda de vanligaste måttenheterna och göra enhetsbyten

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

- avläsa och utarbeta diagram och tabeller

Centralt innehåll i årskurs 5

I1 Matematiskt tänkande

- förmåga att finna likheter, skillnader och mönster
- förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka samband i matematiken
- förmåga att planera ett program där man använder programmeringsstrukturer (sekvens, upprepning)

I2 Tal och räkneoperationer

- använda tal upp till 1 000 000; fördjupa förståelsen för positionssystemet och kunna använda talenheterna
- multiplicera med tankeled och uppställning
- använda kort division
- multiplicera och dividera decimaltal med 10, 100 och 1000
- använda räkneseättens ordningsföljd
- förstå sambandet mellan bråk, decimaltal och procent
- introducera negativa tal

I3 Algebra

- undersöka mönster i talföljder och fortsätta en talföljd enligt en regel
- undersöka ekvationer och söka lösningar enligt slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

- undersöka, namnge och beskriva geometriska kroppar
- rita, namnge och klassificera plangeometriska figurer
- rita, mäta och klassificera vinklar
- räkna ut omkrets och area
- hitta symmetri i figurer och rita symmetrilinje
- spegling i en rät linje
- använda ett koordinatsystem
- uppskatta och mäta tid, längd, massa och volym
- avläsa analog och digital tid och beräkna tidsintervall
- använda de vanligaste måttenheterna och göra enhetsbyten
- uppmärksamma och bedöma mätresultatet
- undersöker begreppet skala och använda skalor för att förstora och förminska
- förstå hur enhetssystemet är uppbyggt och kunna använda det

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

- registrera och presentera information med hjälp av tabeller och diagram

Centralt innehåll i årskurs 6

I1 Matematiskt tänkande

- förmåga att finna likheter, skillnader och mönster
- förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka samband i matematiken
- planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

I2 Tal och räkneoperationer

- använda tal upp till 10 000 000; fördjupa förståelsen för positionssystemet och kunna använda talenheterna
- multiplicera med tankeled och uppställning
- använda kort division
- multiplicera och dividera decimaltal med 10, 100 och 1000
- förstå sambandet mellan bråk, decimaltal och procent
- förståelse för procenttal samt enkla beräkningar
- använda negativa heltal

I3 Algebra

- undersöka mönster i talföljder och fortsätta en talföljd enligt en regel
- undersöka ekvationer och söka lösningar enligt slutledning och prövning

I4 Geometri och mätning

- undersöka, namnge och beskriva geometriska kroppar
- rita, namnge och klassificera plangeometriska figurer
- rita, mäta och klassificera vinklar
- räkna ut omkrets och area av olika figurer och volymen av ett rätblock
- granska symmetri i figurer och iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen
- spegling i en rät linje
- använda ett koordinatsystem
- uppskatta och mäta tid, längd, massa och volym
- avläsa analog och digital tid samt beräkna tidsintervall
- använda de vanligaste måttenheterna och göra enhetsbyten
- uppmärksamma och bedöma mätresultatet
- undersöker begreppet skala och använda skalor för att förstora och förminska
- förstå hur enhetssystemet är uppbyggt och kunna använda det

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

- registrera och presentera information med hjälp av tabeller och diagram
- räkna ut medelvärde
- förstå begreppen minsta värde, största värde och typvärde
- undersöka sannolikheter utgående från vardagliga situationer

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurserna 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurserna 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i matematik i årskurserna 3–6

Vid bedömningen av lärandet i matematik är det centrala att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stöder eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och bli medveten om sina styrkor. Responsen ska hjälpa eleverna att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Av eleverna förutsätts mer än tidigare att de presenterar sitt matematiska tänkande muntligt och med hjälp av redskap, figurer och skriftligt arbete. Föremål för bedömningen är arbetssättet, lösningarnas giltighet samt färdigheter i att tillämpa det man lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i årskurs 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i matematik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i matematik. Eleven har uppnått målen i matematik för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i matematik och i vitsordet som ska bildas.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden. Kunskapskraven kan användas då man planerar de situationer där elevens kunnande ska visas upp eller då man bedömer det som eleven visar.

Med handledning av elevens arbete avses i matematiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel i de situationer där kunnandet visas upp.

Bedömning av elevens arbete i matematik i årskurserna 3–6

Eleven

- visar sitt matematiska tänkande i tal och skrift, med figurer och olika hjälpmedel
- tillämpar och granskar det som hen lärt sig
- verbaliserar och delar med sig av sina lösningar
- visar förmåga att använda hjälpmedel inklusive digitala verktyg
- tillämpar matematik i olika sammanhang
- fokuserar och deltar i lärosituationer
- utför sina uppgifter
- har ett strukturerat arbetssätt

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härlemts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	Eleven lär sig att identifiera vilka delområden i matematiken och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende i sina matematikstudier.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Arbetsfärdigheter							
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig. Hen beskriver och förklarar sina observationer.	Samband mellan det som hen lärt sig	Eleven uppfattar under handledning samband mellan det som hen lär sig.	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig och ger exempel under handledning.	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan det som hen lär sig.	Eleven kan beskriva och förklara vad sambanden mellan det som hen lär sig beror på.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5	Eleven ställer frågor och kan dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer.	Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven observerar vad hen behöver hjälp med. Eleven kan under handledning göra observationer och sammanställa information för att kunna dra slutsatser.	Eleven övar på att framställa matematiska frågor. Eleven kan under handledning presentera motiveringar för sina slutsatser.	Eleven kan framställa frågor i anknytning till det område som studeras och kan ge motiveringar för sina slutsatser.	Eleven framställer frågor som stöder det område som studeras. Eleven kan framställa klara motiveringar för sina slutsatser.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härlemts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	Eleven presenterar sina slutledningar och lösningar genom att använda olika framställningsformer	Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven kan berätta om sin slutledning och presenterar under handledning sina lösningar med någon framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar med någon framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar, vid behov med en annan framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar med en framställningsform som är lämplig för situationen.
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	Eleven använder olika strategier i problemlösning	Problemlösningssjälvständighet	Eleven kan under handledning använda något sätt för att lösa ett problem.	Eleven prövar på ett sätt som leder till en korrekt lösning på ett problem.	Eleven kan välja och använda ett fungerande sätt för att lösa ett problem.	Eleven kan bedöma hur fungerande och effektiv hans lösningsmetod är.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5	Eleven bedömer hur förnuftig en lösning är och om resultatet är rimligt.	Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan under handledning uppfatta hur rimligt ett resultat är.	Eleven reflekterar över hur rimligt hans resultat är och bedömer sin lösning under handledning.	Eleven granskar kritiskt sin lösning och hur rimligt resultatet är.	Eleven bedömer och motiverar sin lösning och hur rimligt resultatet är.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål							

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härlemts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	Eleven använder och förstår matematiska begrepp och beteckningar.	Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven känner igen matematiska begrepp under handledning och övar på beteckningar.	Eleven känner till matematikens begrepp och använder i regel korrekta beteckningar.	Eleven använder matematiska begrepp och korrekta beteckningar.	Eleven förstår och använder korrekta begrepp och beteckningar.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Eleven förstår principen bakom tiosystemet.	Förståelse av tiosystemet	Eleven urskiljer storleksordningar mellan hela tal. Eleven känner igen talenheterna i ett decimaltal.	Eleven kan nämna talenheterna i ett decimaltal och använder tiosystemet i räkneoperationer med naturliga tal.	Eleven använder tiosystemet som ett positionssystem i räkneoperationer.	Eleven förstår att tiosystemet är ett av positionssystemen.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Eleven förstår begreppen positiva rationella tal och negativa heltal.	Förståelse av talbegreppet	Eleven kan placera negativa tal i storleksordning och jämför under handledning storleken på bråktal.	Eleven kan placera bråktal i storleksordning och kan ge exempel på användning av negativa tal.	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal i räkneoperationer.	Eleven använder positiva rationella tal och negativa heltal som del av problemlösning.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både	I2	Eleven utför huvudräkning på ett flytande sätt och även skriftligt genom att använda	Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande	Eleven utför basräkneoperationer med två naturliga tal.	Eleven utför räkneoperationer som består av flera än en räkneoperation med	Eleven utför på ett flytande sätt beräkningar som består av flera räkneuttryck och kan dela upp talen i en	Eleven kan mångsidigt använda olika beräknings-sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper		egenskaper hos räkneoperationer.	räkneoperationernas egenskaper		naturliga tal och kan under handledning dela upp talen i en enklare form som stöder en huvudräkning.	enklare form som stöder uträkningen.	
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	14	Eleven observerar och beskriver geometriska egenskaper hos kroppar och figurer. Eleven känner till geometris grundbegrepp samt symmetrier med avseende på en linje och en punkt.	Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven känner igen och nämner de vanligaste geometriska figurerna och kropparna samt deras delar. Eleven kan rita de vanligaste geometriska figurerna.	Eleven observerar och beskriver sambanden mellan en punkt, sträcka, linje och vinkel. Eleven känner igen figurer som är symmetriska med avseende på linje. Eleven kan under handledning förstora eller förminska en figur. Eleven kan placera ut en given punkt i koordinatsystemet.	Eleven observerar och beskriver egenskaper hos figurer och kroppar. Eleven ritar symmetriska figurer med avseende på en punkt eller en linje genom att använda koordinatsystemet. Eleven kan använda en given skala.	Eleven kan använda egenskaper hos figurer och kroppar i problemlösning. Eleven kan rita förminskningar och förstoringar på figurer och bestämma skalan utgående från givna mått.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och	14	Eleven bedömer storleken på det objekt som ska mätas och väljer ett lämpligt verktyg för mätningen och en	Förmåga att mäta	Eleven utför en mätning med givna mätredskap och meddelar hur många enheter med mätredskapet hen får som	Eleven utför en mätning med ett mätredskap som hen valt och kan ange mätningens resultat	Eleven kan observera storleken på mätobjektet och väljer ett lämpligt redskap för mätningen.	Eleven kan förklara faktorer som inverkar på mätningens resultatets noggrannhet och välja korrekt mätenhet.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härledds ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet		lämplig enhet att ange resultatet i. Eleven bedömer mätresultatets rimlighet.		resultat. Eleven kan under handledning byta en längdenhet till en annan längdenhet.	i den efterfrågade enheten. Eleven kan byta enheter på rydmdåtten (l, dl, osv.).	Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna och reflekterar över förnuftigheten hos mätresultatet.	Eleven kan byta måttenheter på areor.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	15	Eleven utarbetar och tolkar tabeller och diagram samt använder statistiska nyckeltal. Eleven kan bestämma antalet av alla händelser och av de önskade händelserna och kan beräkna sannolikhet.	Att göra och tolka tabeller och diagram samt klassisk sannolikhet	Eleven kan göra en tabell på observationerna och läsa ett stapeldiagram. Eleven kan plocka ut den observation som det finns flest värden på och kan under handledning beräkna medelvärdet av tal. Eleven känner igen en säker händelse.	Eleven kan tolka olika diagram. Eleven kan bestämma typvärdet och beräkna medelvärdet. Eleven kan beräkna det efterfrågade antalet alternativ och det totala antalet alternativ.	Eleven kan göra en användbar beskrivning med tabell eller diagram. Eleven kan avgöra vilket av alternativen som är mest sannolikt.	Eleven utnyttjar tabeller, diagram samt typvärdet och medelvärdet. Eleven kan med hjälp av en händelse bestämma den motsatta händelsen.
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	11	Eleven utarbetar ett program i en visuell programmeringsmiljö.	Visuell programmering	Eleven testar ett färdigt program och identifierar vad olika kommandon utför i praktiken.	Eleven kan sätta till en villkors- eller upprepningsstruktur i ett färdigt program. Hen kan söka	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö, i vilket villkors- och upprepningsstrukturer används.	Eleven använder visuell programmering i problemlösning. Eleven kan utvärdera programmet och editera det

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
					efter ett fel i programmet och korrigera felet.		så att det kan användas för ett specifikt ändamål.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	K1, K3, K5	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	K1, K4	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig. Hen beskriver och förklarar sina observationer.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5	K1, K3, K4, K5	Eleven ställer frågor och kan dra slutsatser utgående från sina observationer.
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	K1, K2, K4, K5	Eleven presenterar sina slutledningar och lösningar genom att använda olika framställningsformer.
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	K1, K4, K5	Eleven använder olika strategier i problemlösning.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5	K1, K3	Eleven bedömer om svaret är rimligt.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	K1, K4	Eleven använder matematiska begrepp och korrekta beteckningar.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	K1, K4	Eleven kan nämna talenheterna och använda tiosystemet i räkneoperationer.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	K1, K4	Eleven kan använda positiva rationella tal i räkneoperationer.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	K1, K3, K6	Eleven utför beräkningar som består av flera än en räkneoperation.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	K4, K5	Eleven beskriver och klassificerar figurer och kroppar. Eleven förstår och tillämpar begreppen symmetri, spegling och skala.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	K1, K3, K6	Eleven kan observera storleken på mätobjektet och välja ett lämpligt redskap för mätningen.

			Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna och reflekterar över förnuftigheten hos mätresultaten.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	K4, K5	Eleven kan göra en användbar beskrivning med tabell eller diagram.
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	K1, K4, K5, K6	Eleven kan planera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö, i vilket upprepningsstrukturer används.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Betydelse, värderingar och attityder			

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	K1, K3, K5	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	K1, K4	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig. Hen beskriver och förklarar sina observationer.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5	K1, K3, K4, K5	Eleven ställer frågor och kan dra slutsatser utgående från sina observationer.
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	K1, K2, K4, K5	Eleven presenterar sina slutledningar och lösningar genom att använda olika framställningsformer.
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem.	I1-I5	K1, K4, K5	Eleven använder olika strategier i problemlösning.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5	K1, K3	Eleven bedömer om svaret är rimligt.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	K1, K4	Eleven använder matematiska begrepp och korrekta beteckningar.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	K1, K4	Eleven kan nämna talenheterna och använda tiosystemet i räkneoperationer.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	K1, K4	Eleven kan använda positiva rationella tal i räkneoperationer.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	K1, K3, K6	Eleven utför beräkningar som består av flera än en räkneoperation.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	K4, K5	Eleven beskriver och klassificerar figurer och kroppar. Eleven förstår och tillämpar begreppen symmetri och spegling.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	K1, K3, K6	Eleven kan observera storleken på mätobjektet och välja ett lämpligt redskap för mätningen.

			Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna och reflekterar över förnuftigheten hos mätresultaten.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	K4, K5	Eleven kan avläsa och göra egna tabeller eller diagram.
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	K1, K4, K5, K6	Eleven kan producera och felsöka enkla program i en visuell programmeringsmiljö.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Betydelse, värderingar och attityder			

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	K1, K3, K5	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	K1, K4	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig. Hen beskriver sina observationer.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5	K1, K3, K4, K5	Eleven ställer frågor och kan ibland dra slutsatser utgående från sina observationer.
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	K1, K2, K4, K5	Eleven kan med hjälp av handledning presentera sina slutledningar och lösningar genom att använda olika framställningsformer.
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	K1, K4, K5	Eleven kan använda några av de problemlösningstrategier som behandlats i undervisningen.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5	K1, K3	Eleven kan ofta bedöma om svaret är rimligt.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	K1, K4	Eleven förstår matematiska begrepp och använder sig oftast av korrekta beteckningar.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	K1, K4	Eleven kan nämna talenheterna och använda tiosystemet i räkneoperationer.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	K1, K4	Eleven kan använda positiva rationella tal i räkneoperationer.
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	K1, K3, K6	Eleven kan utföra beräkningar genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	K4, K5	Eleven beskriver och klassificerar figurer och kroppar. Eleven förstår och tillämpar begreppet symmetri.
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	K1, K3, K6	Eleven kan observera storleken på mätobjektet och välja ett lämpligt redskap för mätningen. Eleven behärskar de vanligaste måttenheterna, kan göra enhetsbyten och reflektera över rimligheten.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda	I5	K4, K5	Eleven kan avläsa och göra egna tabeller eller diagram.

statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet			
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	K1, K4, K5, K6	Eleven kan utarbeta enkla, stegvisa instruktioner i en visuell programmeringsmiljö.

14.4.5 Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund¹ och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker sin egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnens egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I årskurserna 3–6 kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.

Centralt innehåll som anknyter till målen för omgivningslära i årskurserna 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Jag som människa: Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang: Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld: Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

I4 Att undersöka omgivningen: Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp: Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregatstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

I6 Att bygga en hållbar framtid: Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden.

Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Centralt innehåll enligt årskurs vid Vasa övningsskola

Centralt innehåll i årskurs 3

I1 Jag som människa

- Fysiskt och psykiskt välmående för mig
- Vi trivs tillsammans (social kompetens)
- Struktur för en fungerande skolvardag

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

- Mobbningsförebyggande samarbetsövningar
- Trafiksäkerhet som fotgängare och cyklist
- Första hjälpen i hemmet och vid olycka
- Kunskap om trafikmärken
- Hjulet och kugghjulet som uppfinning och funktion
- Hörseln och ljudet i vardagen
- Ögat- ljuset bryts i min vardag (experiment)

I3 På upptäcktsfärd i pluralistisk värld

- Olika kartor med tillhörande karttecken och -färger
- Våra väderstreck
- Vårt land, Finland, på världskartan i Europa
- Fakta om Finland: statskick och grundläggande tillhörande begrepp, valuta, invånare, språk, yta, grannländer, huvudstad, läge, klimat, Åland, flaggor, att leva som finländare, minoriteter
- Att orientera sig i Finland med hjälp av avstånd, städer, sjöar, älvar och landskap
- Artkännedom: vanliga insekter, fåglar, träd, växter, våra fyra sädesslag, fiskar och djur i Finland

I4 Att undersöka omgivningen

- Allemansrätten
- Växtens delar och funktion, växtens livscykel
- Solens betydelse i fotosyntesen
- Artkännedom: växter, fåglar, träd, insekter och djur i min närmiljö
- Växter, fåglar, träd, insekter och djur i min närmiljö under olika årstider

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

- Vattnet som livsmiljö för levande organismer
- Vattnets kretslopp och vattnets aggregationstillstånd
- Artkännedom: våra vanligaste fiskar i Finland
- Solen och månen i rymden
-Tiden: årstider, år, månad, dygn

I6 Att bygga en hållbar framtid

- Återanvändning och sortering av papper i klassrum och i skola
- Återbruk och kreativ nyanvändning av gamla kläder och saker

- Skapa välmående för mig själv och andra genom att arbeta för en renare och en trevligare skolmiljö

Centralt innehåll i årskurs 4

L1 Jag som människa

- Det egna förebyggande arbetet för att må bra och hållas frisk
- Egenvård och hjälp vid sjukdom eller ohälsa
- Min hjärna och mina tankar
- Känlornas betydelse
- Att vara lika eller olika, men ändå jämlika

L2 Vardagliga situationer och sammanhang

- Magnetism
- Vattnet som bärkraft
- Säkerhet till sjöss och på is

L3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

- Länderna i Norden och Baltikum
  - ländernas form och utseende, huvudstäder, flaggor, statskick, valuta, språk och största städerna - naturgeografiska objekt
  - likheter och skillnader, aktualiteter
- Östersjön

L4 Att undersöka omgivningen

- Artkännedom: vanliga sjöfåglar och fiskar i Östersjön och Atlanten
- Vanliga odlingsväxter, djur, fåglar och träd i Norden och Baltikum

L5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

- Vattnets aggregationstillstånd
- Vattnets kretslopp
- Matens kretslopp
- Näringsproduktionen i Finland och i övriga Norden

L6 Att bygga en hållbar framtid

- Miljövänliga transportmedel
- Miljömedvetenhet: att äta och leva hållbart hemma
- Att spara vatten

Centralt innehåll i årskurs 5

L1 Jag som människa

- Människans uppbyggnad

- Centrala livsfunktioner
- Olika faser i människans växande och utveckling
- Mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar, färdigheter i egenvård
- Egen hälsa och resurser
- Den sexuella utvecklingen och människans fortplantning

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

- Fysisk och mental integritet
- Rusmedels inverkan på hälsan
- Beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik
- Säkerhetskunskap och åtgärder i risksituationer

I3 På upptäcktsfärd i pluralistisk värld

- Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Europa
- Naturens och kulturens mångfald
- Global förståelse
- Kartor och geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

- Artkännedomskunskaperna fördjupas
- Egna livsmiljön
- Växtsamling
- Rättigheter och skyldigheter
- Levande och icke-levande naturen
- Tekniska tillämpningar i omgivningen
- Faser i en undersökning
- Förändringar i kroppars rörelser, begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

- Ekologiskt tänkande
- Näringskedjor
- Djurs och växters fortplantning
- Ämnens egenskaper
- Förbränning och fotosyntes
- Näringsproduktion och matens kretslopp
- Luftens egenskaper
- Ljud- och ljusfenomen

I6 Att bygga en hållbar framtid

- Hållbar användning av naturresurser och att främja hälsa
- Egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld
- Främja hälsa
- Klimatförändring och hur den kan hejdas
- Miljövänlig verksamhet och omsorg om andra

Centralt innehåll i årskurs 6

I1 Jag som människa

- Förändringar i utvecklingen hos olika åldersgrupper
- Identifiera, uttrycka och reglera känslor
- Vardagliga hälsovanor

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

- Säkerhetskunskap i nöd- och risksituationer
- Social samhörighet
- Apparater i vardagen

I3 På upptäcktsfärd i pluralistisk värld

- Afrika, Australien och Asien
- världsdelar: jämföra naturmiljön och kulturens mångfald, mänsklig verksamhet på jorden
- Naturens och kulturens mångfald
- Globala förståelse
- Kartor och geomedier

I4 Att undersöka omgivningen

- Fenomen i den egna livsmiljön
- Levande och icke-levande naturen
- Identifiera organismer och olika livsmiljöer
- Genomföra undersökningar
- Jordmån och berggrund
- Tekniska tillämpningar i omgivningen
- Kroppars rörelse och begreppet kraft

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

- Vattnets aggregationstillstånd och egenskaper
- Principer om energins bevarande
- Växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer
- Skogsbruk
- Rymden, årstiderna, dygnet
- Jordklotets uppbyggnad

I6 Att bygga en hållbar framtid

- Naturens mångfald
- Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående och naturen
- Omsorg om andra
- Hållbar användning av naturresurser
- Egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld
- Människans globala välbefinnande nu och i framtiden
- Klimatförändring och hur den kan hejdas

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurserna 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetsätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetsätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurserna 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetsätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetsätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetsätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i omgivningslära i årskurserna 3–6

Vid bedömningen av kunnandet i omgivningslära är bedömningen av undersökningsfärdigheterna och arbetet centralt vid sidan om bedömningen av den teoretiska kunskapen inom de olika kunskapsområden som ingår i omgivningsläran. De olika kunskapsområdena förenas till en helhet och de har sina egna mål och bedömningsgrunder. Eleverna erbjuds mångsidiga möjligheter att visa sitt kunnande. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller övriga personliga egenskaper utgör inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i årskurs 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Eleven har uppnått målen i omgivningslära för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för omgivningslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i omgivningslära och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Eleverna instrueras att identifiera sina egna förhandsuppfattningar, styrkor och utvecklingsbehov samt uppmuntras att sporra varandra i lärandet. Lärandet styrs genom frågor, uppbyggande respons och konkreta utvecklingsförslag. Positiv respons och uppmuntran stöder i synnerhet utvecklingen av arbetsfärdigheterna och motivationen.

Bedömning av elevens arbete i omgivningslära i årskurserna 3–6

Eleven

- visar genom sitt arbete intresse för läroämnet
- tar egna initiativ i arbetet
- bidrar till ett gott arbetsklimat
- bidrar till att arbetsprocessen framskrider genom att använda sina förkunskaper, färdigheter och uppfattningar på ett positivt sätt
- fokuserar på det väsentliga och söker information
- genomför små experiment och undersökningar
- har förmåga att tillämpa olika arbetssätt för att främja sitt lärande
- är aktiv och tar ansvar för sitt arbete
- tar och ger kamratrespons

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar, attityder							
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1-I6	Eleven upprätthåller sitt intresse för omgivningen och för studierna i omgivningslära samt inser att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen själv.	Förmåga att uppfatta omgivningslärans betydelse	<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 handleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1-I6	Eleven ställer upp egna mål för sina studier och arbetar långsiktigt för att uppnå dem samt identifierar sina kunskaper i omgivningslära.	Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven ställer upp ett enskilt mål under handledning och deltar i det gemensamma arbetet.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter under handledning och arbetar under handledning för att uppnå gemensamma mål.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att uppnå gemensamma mål.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter och utvärderar hur hen uppnått målen och arbetar på eget initiativ för att uppnå gemensamma mål.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt	I1-I6	Eleven utvecklar sin miljömedvetenhet, agerar och påverkar i	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven ger ett exempel på en förändring i miljön	Eleven beskriver miljöns tillstånd med hjälp av exempel och nämner	Eleven beskriver stödjande och hotande element i byggandet av en	Eleven ger motiverade exempel på faktorer som utvecklar och hotar

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen		sin miljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling. Eleven förstår betydelsen av hållbar utveckling för sig själv och för världen.		som orsakats av människan. Eleven nämner positiva handlingar som hen kan göra för miljöns och gemenskapens bästa.	några faktorer som hotar en hållbar framtid. Eleven beskriver metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar under handledning i gemensamt påverkansarbete.	hållbar framtid med hjälp av exempel. Eleven beskriver och identifierar olika metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar i gemensamt påverkansarbete.	en hållbar framtid. Eleven beskriver på ett motiverat sätt olika metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar aktivt i gemensamt påverkansarbete.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter							
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	Eleven formulerar frågor om olika ämnesområden och använder dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter.	Förmåga att formulera frågor	Eleven deltar tillsammans med andra i att formulera frågor som anknyter till ämnet eller identifierar teman kring vilka man kan utveckla frågor.	Eleven formulerar under handledning frågor som man tillsammans kan utveckla till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.	Eleven formulerar frågor som man tillsammans kan utveckla till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.	Eleven formulerar motiverade frågor och utvecklar dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små	I1-I6	Eleven planerar och genomför små undersökningar, gör observationer och mätningar i	Undersökningsfärdigheter: förmåga	Eleven deltar i att observera, mäta och dokumentera	Eleven planerar och genomför små undersökningar	Eleven planerar och genomför små undersökningar	Eleven planerar och genomför små undersökningar

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap		mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	att planera, observera och mäta	resultat och berättar om dessa under handledning.	under handledning. Eleven gör under handledning observationer och mätningar samt dokumenterar resultat under handledning.	självständigt eller tillsammans med andra. Eleven gör observationer och mätningar samt dokumenterar resultat enligt anvisningar.	självständigt samt stöder de övriga medlemmarna i gruppen vid behov. Eleven gör observationer och mätningar samt dokumenterar resultat genom att använda olika redskap för undersökning och mätning i olika lärmiljöer.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	Eleven identifierar orsakssamband, drar slutsatser utgående från sina resultat och presenterar sina resultat och undersökningar på olika sätt.	Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven beskriver under handledning den utförda undersökningen och dess resultat genom att använda insamlad information eller observationer som gjorts.	Eleven drar enkla slutsatser under handledning. Eleven presenterar sina resultat enligt anvisningar.	Eleven identifierar orsakssamband och drar enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven presenterar sina resultat på ett tydligt sätt.	Eleven beskriver orsakssamband och presenterar slutsatser utgående från resultaten. Eleven presenterar sina resultat och undersökningar på olika sätt.
M7 handleda eleven att förstå be-	I2-I6	Eleven förstår användningen och betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de	Tekniska kunskaper och för-	Eleven beskriver användningsområdet för en teknisk	Eleven ger några exempel på an-	Eleven beskriver hur vissa vardag-	Eleven beskriver och förklarar hur

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
tydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans med andra		fungerar och används samt prövar, upptäcker och skapar nytt tillsammans med andra.	måga att samarbeta vid teknisk problemlösning	tillämpning. Eleven deltar under handledning i att experimentera och skapa nytt i grupp.	vändningsområden för vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven arbetar under handledning med att experimentera och skapa nytt tillsammans med de andra.	liga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven samarbetar med de andra kring experiment och nyskapande.	flera tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras användningsområden. Eleven är initiativrik i samband med experiment och nyskapande. Eleven hjälper vid behov de andra i samband med experiment och nyskapande.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och	I1-I6	Eleven främjar välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin miljö. Eleven handlar på ett säkert, ändamålsenligt	Förmåga att främja säker-	Eleven nämner någon faktor som	Eleven nämner flera faktorer som	Eleven beskriver med hjälp av exempel centrala	Eleven motiverar hur centrala faktorer inverkar på

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.		och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.	heten och säkerhetskunskap	anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven nämner något tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter.	anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven nämner tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter, samt beaktar under handledning dessa i lärsituationer.	faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven beskriver tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter, samt kan huvudsakligen använda dem på ett ändamålsenligt sätt i lärsituationer.	välbefinnandet och säkerheten. Eleven beskriver och motiverar tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter, samt använder dessa på ett ändamålsenligt sätt i lärsituationer.
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och	12-16	Eleven undersöker, agerar, rör sig och gör utflykter i naturen och den byggda miljön.	Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven deltar i utomhusundervisningen i naturen och i den byggda miljön.	Eleven rör sig, gör utflykter och observationer under handledning i naturen och i den	Eleven rör sig, gör utflykter och observationer i naturen och den byggda miljön.	Eleven rör sig, gör utflykter och gör på eget initiativ observationer i naturen och den

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
göra utflykter i naturen och den byggda miljön					byggda miljön. Eleven gör under handledning undersökningar antingen självständigt eller i grupp.	Eleven gör undersökningar i omgivningen antingen självständigt eller i grupp.	byggda miljön. Eleven gör undersökningar i omgivningen antingen självständigt eller i grupp och hjälper de övriga gruppmedlemmarna vid behov.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att agera i olika roller och kommunikationssituationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	Eleven agerar i olika roller och kommunikationssituationer i gruppen. Eleven uttrycker sig själv och lyssnar på andra. Eleven identifierar, uttrycker och reglerar sina känslor.	Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter, identifiera och reglera känslor	Eleven arbetar under handledning i olika grupper. Eleven nämner under handledning sätt att uttrycka och reglera känslor.	Eleven arbetar enligt den uppgift som gruppen gett och ger på uppmaning respons på aktiviteten. Eleven nämner sätt att uttrycka och reglera känslor.	Eleven arbetar för att uppnå gemensamt uppställda mål genom att ge och ta emot respons. Eleven beskriver metoder för hur man uttrycker och reglerar känslor.	Eleven arbetar på ett ansvarsfullt och initiativtagande sätt i olika roller genom att ge, ta emot och använda respons. Eleven beskriver på ett motiverat sätt metoder för hur man uttrycker och reglerar känslor och tillämpar dem i olika situationer och roller.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka,	I1-I6	Eleven använder digitala verktyg för att söka, bearbeta och presentera information och för	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik	Eleven använder under handledning digitala verktyg i	Eleven använder självständigt digitala verktyg i informationssökning.	Eleven använder digitala verktyg i olika lärsituationer och som verktyg	Eleven väljer på ett motiverat sätt digitala verktyg och använder dem

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt		att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.		<p>informationssökning.</p> <p>Eleven deltar i att producera och presentera en digital produkt.</p> <p>Eleven nämner under handledning en faktor som anknuter till hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.</p>	<p>Eleven agerar aktivt i att producera och presentera en digital produkt.</p> <p>Eleven nämner faktorer som anknuter till hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.</p>	<p>för kommunikation.</p> <p>Eleven beskriver hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.</p>	<p>i olika lärsituationer och som verktyg för kommunikation samt stöder de andra eleverna i gruppen.</p> <p>Eleven beskriver på ett motiverat sätt hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.</p>
Kunskap och förståelse							

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M12 handleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	<p>Eleven observerar omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran.</p> <p>Eleven utvecklar sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen.</p>	Förmåga att använda begrepp	Eleven känner igen några begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och kan koppla ihop begreppen med omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem.	<p>Eleven beskriver omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med några centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven kan koppla ihop begrepp som anknyter till varandra.</p>	<p>Eleven beskriver omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven kopplar ihop begrepp på ett logiskt sätt.</p>	<p>Eleven förklarar omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven använder och kopplar ihop begrepp så att de bildar logiska helheter.</p>
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	Eleven förstår, använder och skapar olika modeller, med vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Förmåga att använda modeller	<p>Eleven känner till att en modell är en förenkling av verkligheten.</p> <p>Eleven räknar under handledning upp de centrala delarna i en given modell.</p>	Eleven använder och skapar under handledning modeller för att förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Eleven använder och skapar modeller som förklarar människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Eleven använder och skapar ändamålsenliga modeller och förklarar på ett motiverat sätt människan, omgivningen och anknytande fenomen med hjälp av dessa.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.	I1-I6	Eleven hämtar tillförlitlig information, uttrycker på ett motiverat sätt olika synpunkter samt tolkar och kritiskt bedömer informationskällor och synvinklar.	Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven söker under handledning information ur givna informationskällor. Eleven nämner en faktor i anknytning till någon informationskällas tillförlitlighet.	Eleven söker under handledning information ur olika informationskällor. Eleven bedömer under handledning faktorer i anknytning till en informationskällas tillförlitlighet. Eleven motiverar under handledning olika synpunkter och nämner skillnader mellan synvinklarna.	Eleven söker efter information ur olika informationskällor. Eleven bedömer faktorer i anknytning till en informationskällas tillförlitlighet. Eleven motiverar olika synpunkter och nämner skillnader mellan synvinklarna.	Eleven söker på ett mångsidigt sätt efter information ur olika informationskällor. Eleven bedömer på ett mångsidigt sätt faktorer i anknytning till en informationskällas tillförlitlighet. Eleven motiverar olika synpunkter och jämför olika synvinklar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismerna och livsmiljöerna, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3-I6	Eleven undersöker naturen, identifierar organismer och livsmiljöer samt kan tänka ekologiskt. Eleven förstår människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.	Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer samt förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven identifierar under handledning några organismer, livsmiljöer och faktorer i den icke-levande naturen. Eleven känner igen några av människans kroppsdelar, livsfunktioner samt skeden i människans utveckling.	Eleven identifierar några organismer och livsmiljöer. Eleven nämner faktorer i den icke-levande och den levande naturen som organismerna behöver av sin miljö. Eleven nämner några av människans kroppsdelar och ger exempel på människans livsfunktioner samt skeden i människans utveckling.	Eleven nämner organismer och livsmiljöer som är kännetecknande för dem. Eleven ger exempel på interaktionen mellan den icke-levande och den levande naturen. Eleven nämner människans kroppsdelar och beskriver människans livsfunktioner och utveckling.	Eleven nämner organismer och livsmiljöer på ett mångsidigt sätt. Eleven beskriver interaktionsförhållanden mellan organismer och den icke-levande naturen. Eleven nämner människans kroppsdelar på ett mångsidigt sätt och beskriver samband mellan människans livsfunktioner samt människans utveckling.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	Eleven observerar sin egen närmiljö och hela världen med hjälp av geografiska begrepp och Ortsnamn. Eleven kan använda karta och andra geomedier.	Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven nämner några världsdelar, länder, städer och naturgeografiska objekt. Eleven använder några geografiska begrepp och räknar upp huvudväderstrecken. Eleven använder kartor under handledning.	Eleven nämner världsdelar, länder, städer och naturgeografiska objekt och ger exempel på dem på en karta. Eleven ger exempel på särdrag hos områden genom att använda geografiska begrepp och kan namnge väderstrecken. Eleven använder kartor eller andra geomedier under handledning.	Eleven nämner världsdelarna, länder, städer och naturgeografiska objekt och ger exempel på dem på en karta. Eleven beskriver områden och deras läge och visar prov på kännedom om geografiska begrepp och särdrag hos områden. Eleven använder kartor och andra geomedier.	Eleven nämner världsdelarna samt länder, städer och naturgeografiska objekt mångsidigt och ger exempel på dem på en karta. Eleven jämför särdrag hos läget för områden genom att använda geografiska begrepp. Eleven tolkar de kartor som hen använder och övriga geomedier och bedömer dem kritiskt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M17 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4-I6	Eleven undersöker, beskriver och förklarar fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt förstår principen om energins bevarande.	Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven gör observationer om något fysikaliskt fenomen och beskriver detta genom under handledning att använda fysikens begrepp. Eleven nämner några energikällor och energiformer i bekanta situationer.	Eleven observerar, undersöker och beskriver enkla fysikaliska fenomen samt förklarar några enkla fenomen under handledning genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i bekanta situationer. Eleven nämner olika energikällor och energiformer samt kan ge enskilda exempel på omvandling av energi till olika former.	Eleven observerar, undersöker och beskriver enkla fysikaliska fenomen samt förklarar några av dessa fenomen genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och ger exempel på principen om energins bevarande.	Eleven observerar, undersöker och förklarar fysikaliska fenomen genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i olika situationer. Eleven förklarar hur principen om energins bevarande framkommer i olika givna situationer.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M18 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4-I6	Eleven undersöker, beskriver och förklarar kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt förstår principen om materiens bevarande.	Kunskaper i kemi: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen	Eleven nämner de tre aggregationsstillstånden för ett ämne och identifierar till exempel vattnets aggregationsstillstånd i olika situationer. Eleven klassificerar eller beskriver ämnen utgående från någon egenskap. Eleven kan ge exempel på hur ämnen återvinns.	Eleven observerar och undersöker aggregationstillstånd och några bekanta ämnens egenskaper under handledning. Eleven beskriver till exempel vattnets kretslopp eller idén bakom återvinning.	Eleven observerar, undersöker och beskriver aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper genom att använda kemins begrepp. Eleven berättar om vad som händer i en kemisk reaktion. Eleven förklarar till exempel förändringar i vattnets aggregationsstillstånd i vattnets kretslopp och återvinning.	Eleven observerar, undersöker och beskriver aggregationstillstånd och ämnens egenskaper genom att använda kemins begrepp på ett exakt sätt. Eleven berättar om vad som händer i en kemisk reaktion. Eleven förklarar till exempel vattnets kretslopp och återvinning av ämnen med hjälp av principen om materiens bevarande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3, I6	Eleven förstår delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen. Eleven får färdigheter i att tillämpa sina kunskaper om hälsa i olika situationer.	Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven nämner något delområde inom hälsa och en livsstil som främjar hälsa. Eleven nämner något kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen.	Eleven nämner delområden inom hälsa och beskriver någon enskild livsstil som främjar hälsan. Eleven kan nämna kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen.	Eleven beskriver delområden inom hälsa och centrala livsstilar som främjar hälsan. Eleven beskriver centrala kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen och hur de varierar individuellt.	Eleven beskriver delområdena inom hälsa och ger exempel på samband mellan dem. Eleven förklarar med hjälp av exempel hur livsstilen inverkar på hälsan. Eleven förklarar på ett motiverat sätt centrala kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen och hur de varierar individuellt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1-I6		
M2 handleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1-I6	K1, K7	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1-I6	K3, K7	Eleven beskriver miljöns tillstånd med hjälp av exempel och nämner några faktorer som hotar en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	K1, K7	Eleven kan under handledning formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6	K1, K5	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan under handledning planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	K1, K2, K5	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat enligt anvisningar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans med andra	I2-I6	K2, K3, K7	Eleven kan beskriva hur vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.	I1-I6	K3	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer samt tillämpar dem i undervisningssituationer.
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	K3	Eleven kan röra sig ansvarsfullt i naturen och i den byggda miljön. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att agera i olika roller och kommunikationssituationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	K2, K3	Eleven kan beskriva och tillämpa handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor i olika roller.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	K4, K5	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Kunskap och förståelse			
M12 handleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	K1	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp. Eleven kan koppla ihop begrepp som anknyter till varandra.
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknyttande fenomen	I1-I6	K1, K5	Eleven kan namnge någon modell som är en förenkling av verkligheten. Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven kan peka ut abstrakta modeller.
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.	I1-I6	K2, K4, K5	Eleven söker information från olika informationskällor och väljer några tillförlitliga informationskällor under handledning. Eleven motiverar sin åsikt och förhåller sig kritisk till informationskällor.
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3-I6	K1	Eleven iakttar naturen och identifierar de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer i Europa. Eleven skapar en växtsamling. Eleven kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	K1, K5	Eleven uppvisar ett geografiskt kunnande med Europa som utgångspunkt. Eleven kan läsa olika typer av kartor och geomedier. Eleven lokaliserar europeiska länder på kartan och namnger flertalet naturgeografiska objekt. Eleven använder lämpliga geografiska begrepp.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M17 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4-I6	K1	<p>Eleven observerar och beskriver fysikaliska fenomen samt förklarar dem under handledning.</p> <p>Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp.</p> <p>Eleven nämner olika energikällor och energiformer samt kan ge exempel på omvandling av energi.</p>
M18 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4-I6	K1	<p>Eleven observerar och beskriver aggregationstillstånd och några bekanta ämnens egenskaper under handledning.</p> <p>Eleven redogör för vattnets kretslopp och relaterar det till vattnets aggregationstillstånd.</p>
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3, I6	K1, K3	<p>Eleven kan ge exempel på sunda vanor och livsstilar som främjar den egna hälsan.</p> <p>Eleven kan beskriva och jämföra olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten samt individuella variationer i dem.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1-I6		
M2 handleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1-I6		Eleven ställer självständigt och tillsammans med gruppen upp mål för en helhet och arbetar för att uppnå dem.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1-I6		Eleven känner till olika miljöproblem och vad som orsakar dem samt kan ge exempel på positiva handlingar för miljöns bästa.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6		Eleven formulerar frågor självständigt och tillsammans med andra och utför olika typer av undersökningar utgående från sina frågeställningar.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6		Eleven planerar, observerar och mäter/undersöker samt dokumenterar under handledning.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6		Eleven redovisar och drar enkla slutsatser såväl själv som under handledning.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans med andra	I2-I6		Eleven beskriver under handledning användningsområdet för olika tekniska tillämpningar. Eleven uttrycker sin kreativitet tillsammans med andra.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att	I1-I6		Eleven följer anvisningar, tar ansvar och agerar på ett tryggt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.			
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6		Eleven undersöker, agerar och rör sig ansvarsfullt i närmiljön.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att agera i olika roller och kommunikationssituationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6		Eleven samarbetar, interagerar och utvecklar sina emotionella färdigheter samt uttrycker sina känslor på olika sätt.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6		Eleven kan söka information, dokumentera och presentera sitt arbete mångsidigt. Eleven kommunicerar på ett ansvarsfullt sätt.
Kunskap och förståelse			
M12 handleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6		Eleven förstår och använder flera ämnesspecifika begrepp.
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6		Eleven kopplar ihop olika modeller med verkligheten. Eleven kan skapa enkla egna modeller.
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.	I1-I6		Eleven uttrycker och motiverar sin åsikt med stöd av tillförlitlig information (med hjälp av en vuxen). Eleven uppvisar ett kritiskt förhållningssätt till informationskällor.
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmil-	I1, I3-I6		Eleven uppvisar ett ekologiskt tänkande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
jöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling			Eleven känner igen och kan namnge de vanligaste nordiska organismerna.
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6		Eleven uppvisar ett geografiskt tänkande med Norden som utgångspunkt. Eleven tillämpar väderstrecken i praktiken och kan läsa olika typer av kartor.
M17 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4-I6		Eleven förklarar under handledning olika fenomen i vardagen.
M18 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4-I6		Eleven undersöker och förklarar under handledning olika kemiska fenomen i vardagen.
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3, I6		Eleven kan beskriva faktorer som påverkar det egna välbefinnandet. Eleven kan tillämpa dessa kunskaper i sin vardag.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och i åk 3
Betydelse, värderingar, attityder			

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och i åk 3
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1-I6		
M2 handleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära	I1-I6		Eleven ställer tillsammans med gruppen upp mål för en helhet och arbetar för att uppnå dem.
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1-I6		Eleven känner till olika miljöproblem och kan ge exempel på positiva handlingar för miljöns bästa.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6		Eleven formulerar frågor tillsammans med andra och utför olika typer av undersökningar utgående från sina frågeställningar.
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6		Eleven planerar, observerar och mäter/undersöker samt dokumenterar under handledning.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6		Eleven redovisar och drar enkla slutsatser under handledning.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans med andra	I2-I6		Eleven beskriver användningsområdet för en teknisk tillämpning under handledning. Eleven uttrycker sin kreativitet tillsammans med andra.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt	I1-I6		Eleven följer anvisningar, tar ansvar och agerar på ett tryggt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och i åk 3
och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.			
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6		Eleven undersöker och rör sig tryggt i närmiljön.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att agera i olika roller och kommunikationssituationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6		Eleven samarbetar, interagerar och utvecklar sina emotionella färdigheter i grupp.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6		Eleven kan söka information, dokumentera och presentera sitt arbete. Eleven kommunicerar på ett ansvarsfullt sätt.
Kunskap och förståelse			
M12 handleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6		Eleven förstår och använder ett flertal ämnesspecifika begrepp.
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6		Eleven kopplar ihop olika modeller med verkligheten.
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.	I1-I6		Eleven uttrycker och motiverar sin åsikt med stöd av tillförlitlig information (med hjälp av en vuxen).
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3-I6		Eleven utvecklar ett ekologiskt tänkande. Eleven känner igen och kan namnge de vanligaste finländska organismerna.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och i åk 3
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6		Eleven uppvisar ett geografiskt tänkande med Finland som utgångspunkt. Eleven kan väderstrecken och lär sig använda kartor.
M17 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2, I4-I6		Eleven förklarar under handledning enkla fenomen i vardagen. Eleven bekantar sig med begreppet energi.
M18 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2, I4-I6		Eleven undersöker och förklarar under handledning enkla kemiska fenomen i vardagen. Eleven bekantar sig med begreppet materia.
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3, I6		Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar det egna välbefinnandet. Eleven kan tillämpa dessa kunskaper i sin vardag.

14.4.6 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läro-

ämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkänedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hans egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurserna 3–6

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet ska fokusera på religiösa källor, heliga skrifter och personer samt musik, symboler, heliga platser och byggnader. Viktigt innehåll är religionens lära, seder, ritualer och samfund samt religionens mångfald. Man granskar centrala berättelser inom religionen och deras samband med konst, vetenskap och kultur.

I2 Religionernas värld: Innehållet ska omfatta kristendomen, andra religioner och irreligiositet i den finländska kulturen och vardagen. Man bekantar sig särskilt med religiösa samfund i skolans närhet och med deras heliga platser. I undervisningen granskas bakgrunden till religioner och livsåskådningar i Finland och Europa och situationen i dag. Innehållet väljs så att eleven får en helhetsbild av Europas religiösa rötter, i synnerhet det grundläggande innehållet i judendomen, kristendomen och islam och deras betydelse. Innehållet väljs med hänsyn till religionsrelaterade teman i medierna och populärkulturen.

13 Ett gott liv: Centrala innehåll är människovärdet, att respektera livet och att värna om naturen. Undervisningen fokuserar på att eleven begrundar sina egna val och handlingar och vilka värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktigt innehåll är livskompetens, självkänedom och välbefinnande för kropp och själ. Innehållet ska ge eleven insikt i religionens centrala etiska normer och de etiska uppfattningar som är gemensamma för olika religioner och livsåskådningar. FN:s konvention om barnets rättigheter behandlas. Innehållet ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurserna 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurserna 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurserna 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska sträva efter att uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala religiösa källor och deras särdrag samt att göra egna tolkningar. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunnande som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i årskurs 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4-6 i religion genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion. Eleven har uppnått målen i religion för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i religion och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Bedömning av arbete i årskurserna 3–6

Eleven

- visar genom sitt arbete intresse för läroämnet
- bidrar till ett gott arbetsklimat
- uttrycker att arbetet är meningsfullt
- har förmåga att planera och arbeta tillsammans med andra
- har förmåga att planera och arbeta individuellt
- tar ansvar för sitt lärandematerial
- tillämpar olika arbetssätt för att främja sitt lärande
- reflekterar över och diskuterar etiska frågor
- inser hur arbete påverkar resultat.
- tar och ger kamratrespons.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala lärorerna	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola	Eleven fördjupar sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala lärorerna.	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna den heliga skriften eller den centrala källan i den religion som studeras och känner igen någon av de berättelser eller läror som behandlats.	Eleven kan berätta om någon central lära och berättelse i den religion som studeras. Under handledning kan eleven berätta om vad berättelsen betyder eller olika sätt att tolka den.	Eleven kan berätta om de heliga skrifterna i den religion som studeras samt beskriva vad berättelser betyder eller olika sätt att tolka dem.	Eleven kan reflektera över innehållet i och tolkningarna av berättelserna. Ur perspektiv av den religion som studeras kan eleven beskriva betydelse av de centrala lärorerna.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola	Eleven bekantar sig med ritualerna och sederna samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras.	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven känner till en ritual eller sed i den religion som studeras och känner igen någon helig plats eller byggnad.	Eleven kan nämna ritualer eller seder i den religion som studeras samt en helig plats eller byggnad.	Eleven kan berätta om centrala ritualer och seder i den religion som studeras och beskriva religionens heliga platser eller byggnader.	Eleven kan redogöra för innebörden av de centrala ritualerna och sederna och de heliga platserna och byggnaderna i den religion som studeras.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik	Eleven känner igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	Förmåga att analysera religiöst språk och religiösa symboler	Eleven känner utgående från givna exempel igen en religiös symbol, en liknelse, ett talesätt eller ett påstående.	Eleven kan ge ett exempel på religiöst språk.	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.	Eleven kan redogöra för det karaktäristiska i religiöst språk och religiös symbolik.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 handleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven utvecklar sin förmåga att söka information om religion i olika källor samt bedöma och använda informationen.	Förmåga att lära sig i studierna i religion	Eleven kan under handledning hämta information om religion i givna källor.	Eleven kan hämta information om religion i flera källor.	Eleven kan använda den information hen hämtat och inser att det är skillnad i tillförlitligheten i källor.	Eleven kan hämta, kombinera och jämföra information om religion i olika källor och göra observationer om källornas tillförlitlighet.
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik	Eleven bekantar sig med Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag.	Kunskap om religion och kultur	Eleven känner utgående från givna exempel igen Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter eller särdrag i anknytning till situationen i dag.	Eleven kan ge exempel på Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter eller situationen i dag.	Eleven känner till religionernas och åskådningarnas påverkan på kulturer och samhällen i Finland och Europa.	Eleven kan ge exempel på religionernas och åskådningarnas påverkan på kulturer och samhällen i Finland och Europa.
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven bekantar sig med judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa.	Kunskap om religion och kultur	Eleven känner utgående från givna exempel igen huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan berätta om huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan jämföra huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan redogöra för judendomens, kristendomens och islams inflytande eller historia i Europa.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven förstår vad som avses med begreppet heligt och strävar till att respektera det som är heligt för en själv och för andra. Eleven vet hur man agerar lämpligt i olika religiösa situationer och på olika religiösa platser och strävar till att uppföra sig sakligt och respektfullt i dessa.	Religiös multiliteracitet	Eleven känner igen eller kan nämna något som anses vara heligt eller en sed i anknytning till det heliga. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	Eleven kan nämna olika saker som anses vara heliga och kan beskriva vilka seder som anknyter till dessa. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	Eleven förstår vad som avses med att respektera det som är heligt för andra. Hen kan ge exempel på kulturella seder i anknytning till religiösa situationer och platser och andra heliga saker. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	Eleven kan redogöra för hur det heliga kan ta sig olika uttryck i religioner. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven bekantar sig med de etiska normerna i den religion som studeras och etiska principer som förenar olika religioner.	Kunskap om etik	Eleven känner igen eller kan nämna något enstaka exempel på de etiska normerna i den religion som studeras.	Eleven kan ge exempel på de etiska normerna i den religion som studeras eller etiska principer som förenar olika religioner.	Eleven kan beskriva de centrala etiska normerna i den religion som studeras samt redogöra för någon etisk princip som förenar religioner och ge exempel på hur de tillämpas i vardagen.	Eleven kan reflektera över hur religioners olika etiska principer tillämpas i vardagen.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 handleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven förstår värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv.	Kunskap om människorättsetik	Eleven känner utgående från givna exempel igen mänskliga rättigheter eller barns rättigheter som bygger på konventionen om barnets rättigheter.	Eleven kan ge exempel på barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter.	Eleven kan redogöra för konsekvensen av barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter i den egna livsmiljön.	Eleven kan reflektera över frågor i anknytning till barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter ur individens och kollektivets perspektiv.
M10 handleda eleven att utvärdera sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven utvecklar sin förmåga att utvärdera sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	Förmåga att reflektera över etiska frågor	Ur givna exempel känner eleven igen några värden som påverkat hen eller etiska valsituationer.	Eleven känner igen etiska principer. Hen kan ge exempel på etiska valsituationer och ge olika lösningar till dem.	Eleven kan redogöra för de gemensamma etiska principerna i den religion som studeras och i andra religioner och ge exempel på hur de tillämpas. Eleven kan ge exempel ur vardagen på hur man skapar en hållbar framtid.	Eleven kan reflektera över sina egna val och etiska valsituationer ur perspektiven för värderingar, olika etiska principer och en hållbar framtid.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1 Tyngdpunktsområden: Paulus, Martin Luther och Mikael Agricola I2 Tyngdpunktsområden: Ekumenik I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven övar sig i att diskutera etiska frågor och utvecklar sina tankefärdigheter och färdigheter att delta i diskussioner.	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven kan lyssna på andra och uttrycka sina tankar på något sätt.	Eleven deltar i en gemensam diskussion och uttrycker sig konstruktivt.	Eleven kan ta hänsyn till andra i diskussionen och kan motivera sina egna åsikter.	Eleven kan diskutera konstruktivt samt reflektera och skapa egna åsikter i kommunikation med andra.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3 Tyngdpunktsområden: Globalt ansvar, livskompetens	Eleven får förmåga att formulera och stärka en positiv syn på världen och självkänsla och tro på sitt liv.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam	K2, K3, K4	Eleven kan ge några exempel på religiöst språk och religiös symbolik.
M4 handleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K4, K5, K6	Eleven kan hämta och använda information ur olika källor och inser att det är skillnad i tillförlitligheten i källor.
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam	K1, K2	Eleven kan ge exempel på Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter eller situationen i dag.
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K3	Eleven kan jämföra huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K2, K5, K6	Eleven förstår vad som avses med att respektera det som är heligt för andra. Hen kan ge exempel på kulturella seder i anknytning till religiösa situationer och platser och andra heliga saker.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K7	Eleven kan beskriva de centrala etiska normerna i den religion som studeras samt redogöra för någon etisk princip som förenar religioner.
M9 handleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K2	Eleven kan redogöra för hur barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter påverkar den egna livsmiljön.
M10 handleda eleven att utvärdera sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K1, K3, K6	Eleven kan redogöra för de gemensamma etiska principerna i den religion som studeras och i andra religioner och ge exempel på hur de tillämpas.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1 Tyngdpunktsområden: Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen I2 Tyngdpunktsområden: judendomen, kristendomen och islam I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K1, K4, K6, K7	Eleven kan ta hänsyn till andra i diskussionen och kan motivera sina egna åsikter.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3 Tyngdpunktsområden: livsfrågor utgående från de tio budorden och Jesu liknelser	K1	

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala lärorena	I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad	K1	Eleven kan berätta om de heliga skrifterna i den religion som studeras samt beskriva vad berättelser betyder eller olika sätt att tolka dem.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras	I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad	K1, K2	Eleven kan berätta om centrala ritualer och seder i den religion som studeras och beskriva religionens heliga platser eller byggnader.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad I2 Tyngdpunktsområden: - begreppet helighet - religiösa samfund i skolans närhet	K2, K3, K4	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.
M4 handleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad I2 Tyngdpunktsområden: - begreppet helighet - religiösa samfund i skolans närhet I3: Tyngdpunktsområden: - barnets rättigheter och skyldigheter - livskompetens, självkänedom, välbefinnande, positiv psykologi, att samverka med andra på ett positivt sätt	K4, K5, K6	Eleven kan hämta information om religion i flera källor.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
<p>M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer</p>	<p>I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad I2 Tyngdpunktsområden: - begreppet helighet - religiösa samfund i skolans närhet I3: Tyngdpunktsområden: - barnets rättigheter och skyldigheter - livskompetens, självkänedom, välbefinnande, positiv psykologi, att samverka med andra på ett positivt sätt</p>	<p>K2, K5, K6</p>	<p>Eleven kan nämna olika saker som anses vara heliga och kan beskriva vilka seder som anknyter till dessa.</p>
<p>M9 handleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv</p>	<p>I2 Tyngdpunktsområden: - begreppet helighet - religiösa samfund i skolans närhet I3: Tyngdpunktsområden: - barnets rättigheter och skyldigheter - livskompetens, självkänedom, välbefinnande, positiv psykologi, att samverka med andra på ett positivt sätt</p>	<p>K2</p>	<p>Eleven kan ge exempel på barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter.</p>
<p>M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter</p>	<p>I1 Tyngdpunktsområden: - den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet - kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk - kyrkan som religiös byggnad I2 Tyngdpunktsområden: - begreppet helighet - religiösa samfund i skolans närhet I3: Tyngdpunktsområden: - barnets rättigheter och skyldigheter - livskompetens, självkänedom, välbefinnande, positiv psykologi, att samverka med andra på ett positivt sätt</p>	<p>K1, K4, K6, K7</p>	<p>Eleven deltar i en gemensam diskussion, lyssnar på andra och uttrycker sig konstruktivt.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3: Tyngdpunktsområden: - barnets rättigheter och skyldigheter - livskompetens, självkänedom, välbefinnande, positiv psykologi, att samverka med andra på ett positivt sätt	K1	

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala läroorna	I1Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet	K1	Eleven kan berätta om de heliga skrifterna i den religion som studeras samt beskriva vad berättelser betyder.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras	I1Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet	K1, K2	Eleven kan berätta om centrala ritualer och seder i den religion som studeras och beskriva religionens heliga platser eller byggnader.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet I2 Tyngdpunktsområden: profeter, heliga platser och berättelser ur Gamla testamentet	K2, K3, K4	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.
M4 handleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet I2 Tyngdpunktsområden: profeter, heliga platser och berättelser ur Gamla testamentet I3 Tyngdpunktsområden: - den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden - berättelser ur Gamla och Nya testamentet	K4, K5, K6	Eleven kan hämta information om religion i flera källor.
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet I2 Tyngdpunktsområden: profeter, heliga platser och berättelser ur Gamla testamentet I3 Tyngdpunktsområden: - den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden - berättelser ur Gamla och Nya testamentet	K2, K5, K6	Eleven kan nämna olika saker som anses vara heliga och kan beskriva vilka seder som anknyter till dessa.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
M9 handleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2 Tyngdpunktsområden: profeter, heliga platser och berättelser ur Gamla testamentet I3 Tyngdpunktsområden: - den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden - berättelser ur Gamla och Nya testamentet	K2	Eleven kan ge exempel på barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1 Tyngdpunktsområden: Bibeln; Gamla och Nya testamentet I2 Tyngdpunktsområden: profeter, heliga platser och berättelser ur Gamla testamentet I3 Tyngdpunktsområden: - den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden - berättelser ur Gamla och Nya testamentet	K1, K4, K6, K7	Eleven deltar i en gemensam diskussion och lyssnar på andra.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3 Tyngdpunktsområden: - den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden - berättelser ur Gamla och Nya testamentet	K1	

De olika lärokurserna i religion i årskurserna 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionsamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

EVANGELISK-LUTHERSK TRO

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

11 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

12 Religionernas värld: I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

13 Ett gott liv: I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkänedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera

Bedömning av arbetet

Eleven:

- visar genom sitt arbete intresse för läroämnet
- bidrar till ett gott arbetsklimat
- uttrycker att arbetet är meningsfullt
- har förmåga att planera och arbeta tillsammans med andra
- har förmåga att planera och arbeta individuellt
- tar ansvar för sitt lärandematerial
- tillämpar olika arbetssätt för att främja sitt lärande
- inser hur arbetet påverkar resultat.

ORTODOX TRO

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen bekantar man sig med den ortodoxa lärans källor och grundläggande begrepp. Centralt innehåll är det liturgiska livet i huvuddrag, de heliga mysterierna och kyrkliga förrättningar i vardag och fest. Man bekantar sig med Gamla Testamentets skrifter ur ortodoxt perspektiv samt Jesu liv och lära i evangelierna och i relation till kyrkoårets händelser. I undervisningen behandlas kyrkans uppkomst och Paulus och de andra apostlarnas gärningar. Man studerar särdrag för den ortodoxa kyrkan i Finland, kyrkan som religiös byggnad, kyrkoarkitektur och symbolik som hör samman med den. Man bekantar sig med kyrkomusik och den ortodoxa lärans inflytande och synlighet i inhemska och utländska medier.

I2 Religionernas värld: I undervisningen granskas vad som avses med helighet, man bekantar sig med högtider och olika seder och lär sig att uppskatta dem både i den egna och i andra religiösa kulturer. Man studerar den ortodoxa kyrkan som en katolsk och apostolisk, global gemenskap. Man bekantar sig med centrala religionerna i Europa och den europeiska religionskartan. Man studerar likheter mellan islam och judendomen och den ortodoxa kristendomen. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet och med irreligiositet som livsåskådning. Man behandlar inledningsvis ekumenik och religionsdialog samt förhållandet mellan mänskliga rättigheter och religion.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är den ortodoxa läran och Nya Testamentets budskap som etiskt rättesnöre och stöd i det egna livet och i mänskliga relationer. Man bekantar sig med De tio budorden och funderar över egna etiska val, konsekvenser av dem och hur de bidrar till självkänedom, livskompetens och en positiv syn på livet. I undervisningen betonas vikten av att värdesätta andra människor, att ha omsorg om miljön och naturen samt att respektera livet och en hållbar framtid. Man reflekterar över det globala ansvaret i kyrkans och individens liv. Man bekantar sig med likheter mellan etiska principer i olika religioner och med likheter mellan den europeiska människorättsuppfattningen och kristna värderingar samt med betydelsen av FN:s konvention om barnets rättigheter.

KATOLSK TRO

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen fördjupar man sig i den katolska kyrkans källor och grundläggande begrepp. Man bekantar sig med livet i den egna församlingen, mässan och sakramenten samt parament och sakrala föremål som används i den katolska liturgin. Kyrkomusik och kyrkokonst behandlas i undervisningen. Man bekantar sig med viktiga händelser i Gamla och Nya Testamentet och med andra olika typer av religiös litteratur och hur de används i det kyrkliga livet. I undervisningen behandlas exempel på möten mellan Jesus och människor. Man bekantar sig med sitt eget skyddshelgon och med församlingens skyddshelgon och studerar några heliga människors liv.

I2 Religionernas värld: I undervisningen studeras de kristna kyrkorna och mötet mellan den katolska kyrkan och andra kristna under olika tider. Även irreligiositet behandlas. Centralt innehåll är helighet, högtider och olika sätt att utöva religion i kyrkorna i den närmaste omgivningen, i religiösa samfund och i olika religioner. Man bekantar sig med judendom, islam och kristendom och likheter mellan dem. Man reflekterar över hur religionsfrihetslagen påverkar religionernas och kyrkornas ställning i Finland. Man bekantar sig med de mänskliga rättigheterna i religioner, ekumeniskt tänkande och religionsdialog samt med Kyrkornas världsråd och Ekumeniska rådet i Finland och den katolska kyrkans relation till dem.

I3 Ett gott liv: I undervisningen studeras den katolska människobilden och de mänskliga rättigheterna. Man bekantar sig med grunderna i den katolska kyrkans morallära i sammanhang som gäller individens moral och samhällsmoral i elevernas livsmiljö. Man fördjupar sig i De tio budorden, Bergspredikan, Det dubbla kärleksbudskapet och den katolska kyrkans bud. Man reflekterar över buden som grund för den moraliska utvecklingen, samvetsrannsakan och botgöring samt följderna av dem. I undervisningen betonas respekt för livet, egna val och ansvar samt omsorg om naturen. Centralt är att studera likheter mellan etiska principer i olika religioner.

ISLAM

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Centralt innehåll i undervisningen är Koranen, den nedtecknade islamiska traditionen och grunden för den islamiska läran. Den islamiska traditionens inflytande på kulturen, arkitekturen och islamisk konst studeras. Man bekantar sig med islams globala inflytande via antikens litteratur och dess kommentatorer. Man behandlar de heliga platserna och deras betydelse. Vid val av innehåll är för åldern lämpliga religiösa regler och berättelser enligt islamisk tradition viktiga. Man bekantar sig med religiösa symboler, högtider och den islamiska kalendern. Vid val av innehåll beaktas det religiösa språkets särdrag, islamisk terminologi och dess förenande effekt i den islamiska världen. Man bekantar sig med islams mångfald och granskar berättelser om profeterna med tanke på hur den islamiska läran utvecklats. I undervisningen studeras islams historia i Europa och islam i Finland.

I2 Religionernas värld: Centralt innehåll i undervisningen är judendomen, kristendomen och islam. Gemensamma profeter, heliga platser och skrifter studeras. Man bekantar sig med judendomens, kristendomens och islams inflytande på europeisk kultur. Man behandlar religiösa samfund i Finland och betydelsen av en religiös dialog, religioner i medier och inom populärkulturen och religionernas betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv: I undervisningen granskas de etiska principerna och livets värde inom islam. Man studerar uppfattningen om det förbjudna och tillåtna inom islam samt syndabegreppet. Man reflekterar över människan och naturen och globalt ansvar. Viktigt innehåll är människans rätt till liv och FN:s konvention om barnets rättigheter. Man reflekterar över förhållandet mellan tro och handlingar, islamiska seder och bruk, empati och etiska frågor som uppstår i elevernas liv.

JUDENDOMEN

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen studeras Torah, Tanach, den nedtecknade judiska traditionen och grunden för judendomen. Man fördjupar sig i den judiska traditionens inflytande på europeisk kultur och vetenskap. I undervisningen behandlas de heliga platserna och deras betydelse inom judendomen. Religiösa regler och berättelser enligt judisk tradition utgående från åldern används i undervisningen. Man reflekterar över förhållandet mellan tro och handlingar och Torahs särställning. Man studerar religiösa symboler och den judiska kalenderns högtider, judendomens mångfald och judendomen i Finland.

I2 Religionernas värld: Centralt innehåll är judendomen, kristendomen och islam. Gemensamma personer, händelser, heliga platser och skrifter samt deras inflytande på europeisk kultur studeras. Man bekantar sig i synnerhet med judendomens historia i Europa och med religiösa samfund i skolans närhet och betydelsen av en religiös dialog. I undervisningen studeras religionerna i medier och inom populärkulturen och religionernas betydelse för världsfreden.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll är etiska principer och livets värde inom judendomen. Man studerar indelningen av religiösa bud, mitzvot, i förbud och påbud. Man reflekterar över människan och naturen och globalt ansvar. Viktigt innehåll är rätten till liv och FN:s konvention om barnets rättigheter. Man undersöker det religiösa språkets särdrag, judisk terminologi och dess förenande effekt i den judiska världen. Viktigt innehåll i undervisningen är judendomens inflytande på hur man beter sig i vardagen, empati och etiska frågor som uppstår i elevernas liv.

14.4.7 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en alltmer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I årskurserna 3–6 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning. Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurserna 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Att växa till ett gott liv: Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

I2 Olika sätt att leva: Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

13 Grunderna för ett gemensamt liv: Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

14 Naturen och en hållbar framtid: Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurserna 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas. Eftersom undervisningen i livsåskådningskunskap sker i sammansatta grupper bestående av elever från olika klasser är samarbetsfärdigheter i grupp av största vikt och eftersträvas medvetet.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurserna 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurserna 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska sträva efter att uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att göra egna tolkningar. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunnande som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i årskurs 3 eller ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap. Eleven har uppnått målen i livsåskådningskunskap för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i livsåskådningskunskap och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Bedömning av arbete i årskurserna 3–6

Eleven

- visar genom sitt arbete intresse för läroämnet
- bidrar till ett gott arbetsklimat
- uttrycker att arbetet är meningsfullt
- har förmåga att planera och arbeta tillsammans med andra
- har förmåga att planera och arbeta individuellt
- tar ansvar för sitt lärandematerial
- tillämpar olika arbetssätt för att främja sitt lärande
- reflekterar över och diskuterar etiska frågor
- inser hur arbete påverkar resultat.
- tar och ger kamratrespons.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I1-I4	Eleven utvecklar färdigheter i etiskt tänkande. Eleven kan tillämpa etiska principer i vardagliga situationer och i val.	Förmåga till etiskt tänkande och att tillämpa etiska principer.	Eleven kan under handledning beskriva någon etisk princip eller ett etiskt val som ska göras i vardagen.	Eleven kan beskriva en etisk princip och ett etiskt val som ska göras i vardagen.	Eleven förstår centrala begrepp och principer i etiken. Eleven kan beskriva och motivera hur etiska principer kan tillämpas i vardagen.	Eleven förstår centrala begrepp och principer i etiken. Eleven kan förklara och motivera hur etiska principer kan tillämpas logiskt i olika situationer.
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det	I1-I4	Eleven lär sig att identifiera argument och uppfatta och bedöma motiveringar för dem.	Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan under handledning känna igen ett argument i en diskussion eller text.	Eleven kan urskilja ett argument och motiveringen till det i en diskussion och en text.	Eleven kan urskilja centrala argument och motiveringar till dem i en diskussion och i en text samt reflektera över hur relevanta motiveringarna är.	Eleven kan urskilja centrala argument med motiveringar i en diskussion och i olika texter. Eleven kan på ett mångsidigt sätt reflektera över hur relevanta motiveringarna är.
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1, I2, I3	Eleven uppfattar samband mellan olika företeelser och identifierar felaktiga slutsatser. Eleven utvecklas i sitt tänkande.	Tankefärdigheter	Eleven kan under handledning uppfatta samband mellan olika företeelser och felaktiga slutsatser.	Eleven kan uppfatta samband mellan olika företeelser och felaktiga slutsatser.	Eleven uppfattar samband mellan olika företeelser. Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och undvika sådana i sitt eget tänkande.	Eleven uppfattar på ett mångsidigt sätt samband mellan olika företeelser och identifierar felaktiga slutsatser. Eleven kan tillämpa dessa färdigheter i sitt tänkande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1, I2, I3	Eleven kan ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen.	Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan under handledning beskriva ett sätt att ta ansvar för sig själv, andra människor eller naturen.	Eleven kan beskriva ett sätt att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen.	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och redogöra för vad det innebär att ta ansvar för sina egna handlingar.	Eleven kan förklara och motivera vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och med olika exempel beskriva vad det innebär att ta ansvar för sina egna handlingar.
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2, I3, I4	Eleven bekantar sig med Finlands, Europas och världens kulturarv och förstår kulturell mångfald som fenomen.	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan under handledning nämna en kulturell minoritet. Eleven kan under handledning nämna ett kulturarv.	Eleven vet att det finns olika kulturer och kan nämna en kulturell minoritet och något karakteristiskt för den. Eleven kan nämna ett kulturarv.	Eleven kan nämna och förklara några särdrag i anknytning till kultur i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller i samhället.	Eleven kan nämna och förklara flera särdrag i anknytning till kultur i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan beskriva gruppens eller samhällets kulturella mångfald och reflektera över dess betydelse.
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom åskådning och kultur	I1-I4	Eleven identifierar grundläggande särdrag i åskådningar och kulturer och identifierar och använder åskådningsrelaterade begrepp.	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna någon åskådning, kultur eller något åskådningsmässigt begrepp.	Eleven kan nämna någon åskådning eller kultur och något särdrag i anknytning till den. Eleven känner till åtminstone ett åskådningsmässigt begrepp.	Eleven kan nämna någon åskådning eller kultur och redogöra för den med hjälp av åskådningsmässiga begrepp.	Eleven kan nämna några åskådningar och kulturer. Eleven kan berätta om och ge exempel på dem genom att använda åskådningsmässiga begrepp.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 handleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	<p>Eleven bildar sig en uppfattning om sitt eget åskådningsmässiga kunnande och ställer upp mål utgående från det.</p> <p>Eleven utvärderar sitt åskådningsmässiga lärande.</p>	Förmåga att lära sig	Eleven kan under handledning ställa upp ett mål för sitt eget åskådningsmässiga lärande.	<p>Eleven kan identifiera sitt kunnande och ställa upp åtminstone ett mål för sitt eget åskådningsmässiga lärande.</p> <p>Under handledning planerar och utvärderar eleven sina studier.</p>	Eleven kan ställa upp ändamålsenliga mål för sig i anknytning till sina åskådningsmässiga studier, sträva efter att arbeta i riktning mot målen och utvärdera hur de nås.	<p>Eleven ställer upp ändamålsenliga mål för sig i anknytning till sina åskådningsmässiga studier och arbetar i enlighet med dem.</p> <p>Eleven utvärderar på ett mångsidigt sätt hur hen når målen.</p>
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin åskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i åskådningsfrågor	I1, I2, I3	Eleven uttrycker sin åskådning och agerar konstruktivt i kommunikationssituationer som en i gruppen.	Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven lyssnar sakligt till de andras ställningstaganden i åskådningsmässiga frågor.	Eleven uttrycker under handledning sina ställningstaganden i åskådningsmässiga frågor.	<p>Eleven uttrycker sina åskådningsmässiga tankar eller sin identitet på ett konstruktivt sätt.</p> <p>Eleven agerar i positiv kommunikation med andra.</p>	<p>Eleven uttrycker sina åskådningsmässiga tankar eller sin identitet på ett mångsidigt sätt.</p> <p>Eleven agerar konstruktivt i kommunikation med andra.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som bygger på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	Eleven förstår begreppet mänskliga rättigheter. Eleven vet vad FN:s deklaration om mänskliga rättigheter är.	Kunskap om människorättsetik	Eleven kan under handledning beskriva en central barnets rättighet.	Eleven känner till begreppet mänskliga rättigheter. Eleven vet att det finns mänskliga rättigheter och kan beskriva en central sådan. Eleven vet att det finns rättigheter för barn och kan beskriva en central sådan.	Eleven förstår begreppet mänsklig rättighet. Eleven vet att FN:s universella deklaration om mänskliga rättigheter finns och kan redogöra för två mänskliga rättigheter.	Eleven förstår och kan förklara begreppet mänsklig rättighet. Eleven vet att FN:s universella deklaration om mänskliga rättigheter finns och kan redogöra för åtminstone tre mänskliga rättigheter. Eleven vet och kan motivera det att det finns många rättigheter för barn och kan redogöra för åtminstone tre.
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1-I4	Eleven vet att det finns internationellt överenskomna mål för hållbar utveckling. Eleven kan agera ansvarsfullt i sin omgivning.	Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan under handledning berätta om ett sätt att agera ansvarsfullt i sin omgivning.	Eleven kan beskriva ett mål för hållbar utveckling. Eleven kan berätta om ett sätt att agera ansvarsfullt i sin omgivning.	Eleven vet att det finns olika mål för hållbar utveckling och kan beskriva och motivera två av dem. Eleven kan ge exempel på det ansvarsfulla i sitt eget agerande.	Eleven vet att uppsättningen av mål för hållbar utveckling är en omfattande helhet. Eleven kan beskriva och motivera tre mål för hållbar utveckling. Eleven kan beskriva och motivera två viktiga sätt att agera ansvarsfullt i omgivningen och berätta hur man kunde ta initiativ till dem.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	Eleven övar sig i att diskutera etiska frågor och utvecklar sina tankefärdigheter och färdigheter att delta i diskussioner.	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven kan lyssna på andra och uttrycka sina tankar på något sätt.	Eleven deltar i en gemensam diskussion och uttrycker sig konstruktivt.	Eleven kan ta hänsyn till andra i diskussionen och kan motivera sina egna åsikter.	Eleven kan diskutera konstruktivt samt reflektera och skapa egna åsikter i kommunikation med andra.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	Eleven får förmåga att formulera och stärka en positiv syn på världen och självkänsla och tro på sitt liv.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			

14.4.8 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

I **årskurserna 4–6** är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med historisk kunskap, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurserna 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer måluppfyllelsen. Det är bra att inleda studierna i historia med att ge eleverna insikt i ~~den historiska kunskapens natur~~ med hjälp av deras egen släkthistoria eller lokalhistoria. I det centrala innehållet ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

11 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst: Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

12 Gamla tiden och arvet från antiken: Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

13 Medeltiden: Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

14 Nya tiden – ett brytningsskede: Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

15 Finland som en del av Sverige: Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Centralt innehåll i årskurs 4

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Introduktion till ämnet historia. Begreppen; förhistoria, historia och historiska källor.

Eleven får kunskap om människans ursprung och utveckling och civilisationens uppkomst.

Fokus sätts huvudsakligen på ortens och traktens historia, stenålder, bronsålder, järnålder samt vikingatiden.

Centralt innehåll i årskurs 5

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

I årskurs 5 sätts fokus på floddalskulturerna och det gamla Egypten. Övriga innehållet har behandlats i årskurs 4

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

Centralt innehåll i årskurs 6

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

Finlands historia från införlivandet med Sverige fram till 1600-talet.

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen. Eleven får också kännedom om lokala historiska händelser under motsvarande tidpunkt.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurserna 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurserna 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurserna 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons ska man sträva efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen ska beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kunnande som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av innehållet ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att tillämpa kunskap och utveckla sitt historiska tänkande.

Läraren ska ge ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 4–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Eleven har uppnått målen i historia för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för läroämnet historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i historia och i vitsordet som ska bildas.

Med tanke på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Föremål för bedömning av arbetet är förmåga

- till engagemang
- till samarbete, att samverka
- att söka och reglera relevant information
- att kommunicera konstruktivt och delta aktivt
- att ta ansvar för det egna arbetet och att givna uppgifter är gjord

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1-I5	Eleven intresserar sig för historia som vetenskap och dess betydelse för identiteten.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Att söka information om historia							
M2 handleda eleven att känna till olika historiska källor	I1-I5	Eleven känner till olika historiska källor.	Förmåga att känna till historiska källor	Eleven känner till några historiska källor.	Eleven ger exempel på historiska ursprungskällor för de tidsperioder som ska studeras.	Eleven ger ett exempel på hur en ursprungskälla skiljer sig från andrahandskällor.	Eleven ger exempel på hur ursprungskällorna för de tidsperioder som studeras skiljer sig från andrahandskällor.

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	Eleven inser att historisk information kan tolkas på olika sätt.	Förmåga att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	Eleven ger exempel på historiska fakta.	Eleven ger exempel på historiska fakta och tolkningar.	Eleven inser att det kan finnas olika tolkningar av samma händelse eller företeelse.	Eleven ger exempel på olika tolkningar i anknytning till samma händelse eller företeelse.
Att förstå historiska företeelser							
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I5	Eleven förstår olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade begrepp.	Kronologisk uppfattning	Eleven känner till de centrala indelningarna i historiska epoker (antiken, medeltiden, nya tiden; förhistorisk tid, historisk tid)	Eleven nämner de centrala indelningarna i historiska epoker och placerar händelser under olika epoker kronologiskt.	Eleven använder de centrala indelningarna i historiska epoker och ger exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.	Eleven beskriver företeelser utifrån vilka indelningen i historiska epoker görs.

M5 hjälpa eleven att förstå motiven bakom människans handlingar	I1-I5	Eleven förstår motiven bakom människans handlingar i olika historiska situationer.	Historisk inlevelseförmåga	Eleven inser att människor har haft olika motiv för sina handlingar.	Eleven ger exempel på motiv som människor i förgången tid har haft för sina handlingar.	Eleven lever sig in i situationen för människan i förgången tid och anger motiv till hennes handlingar.	Eleven lever sig in i hur människan levde förr och granskar hur människans samhälleliga ställning påverkar hennes handlingar.
M6 handleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I1-I5	Eleven känner till orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser.	Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner till en enskild orsak till eller följd av något som hänt i det förgångna.	Eleven känner till en enskild orsak och en följd av den för sådant som hänt i det förgångna.	Eleven känner till orsaker till och följder av sådant som hänt i det förgångna.	Eleven känner till olika orsaker (direkta och indirekta) till och följder (långvariga och kortvariga) av sådant som hänt i det förgångna.
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I5	Eleven uppfattar förändringar och deras innebörd för olika människor och förstår hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor.	Förmåga att förstå förändring	Eleven känner till saker som förändrats.	Eleven känner till förändringar i det förgångna och ger exempel på vad en förändring innebär för olika människor.	Eleven beskriver med hjälp av exempel hur en förändring haft olika innebörd för olika människogrupper.	Eleven ger exempel på situationer i vilka en förändring inte innebär utveckling för olika människor eller människogrupper.

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-I5	Eleven uppfattar historiska kontinuiteter.	Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven känner till hur en företeelse ur det förgångna är synlig i nutid.	Eleven nämner företeelser som kännetecknas av kontinuitet från en tidsepok till en annan.	Eleven beskriver kontinuitet i företeelser i det förgångna.	Eleven anger orsaker till att någon företeelse inte förändrats under olika tider.
Att använda historisk information							
M9 handleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I5	Eleven kan redogöra för orsaker till förändringar.	Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven anger orsaken till en förändring.	Eleven ger exempel på orsaker som lett till förändringar.	Eleven beskriver inverkan av direkta och indirekta orsaker på en förändring.	Eleven jämför olika orsakers inverkan på en förändring.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I5	Eleven kan förklara varför tolkningar av det förgångna kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt.	Förmåga att förklara tolkningar	Eleven ger ett exempel på en situation som det finns olika tolkningar om.	Eleven förklarar med hjälp av ett exempel varför nya källor kan ändra tolkningen av en historisk händelse eller företeelse.	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför nya källor och betraktelsesätt kan ändra tolkningar av historien.	Eleven jämför tolkningar som gjorts om samma historiska händelse eller företeelse och redogör för varför valet av källor inverkar på tolkningen.

M11 handleda eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1–I5	Eleven förklarar avsikter för mänsklig aktivitet.	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven anger hur motivet för en människas agerande syns i hennes aktivitet.	Eleven beskriver möjliga orsaker till människans aktivitet i det förgångna.	Eleven presenterar något som ska behandlas så att hen förklarar händelsen eller företeelsen ur en enskild aktörs-perspektiv.	Eleven analyserar motiven till människors aktivitet och ger en beskrivning av hur människors position i samhället inverkar på deras aktivitet.
---	-------	---	---	---	---	--	--

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1-I5	K1-K7	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Att söka information om historia			
M2 handleda eleven att känna till olika historiska källor	I1-I5	K1-K2, K4-K5, K7	Eleven ger ett exempel på hur en ursprungskälla skiljer sig från andrahandskällor.
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	K1-K2, K4-K7	Eleven kan ge olika tolkningar av samma händelse eller företeelse.
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I5	K1-K3	Eleven använder de centrala indelningarna i historiska epoker och ger exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.
M5 hjälpa eleven att förstå motiven bakom människans handlingar	I1-I5	K1-K4, K6-K7	Eleven lever sig in i situationen för människan i förgången tid och anger motiv till hennes handlingar.
M6 handleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I1-I5	K2, K4, K7	Eleven känner till orsaker till och följder av sådant som hänt i det förgångna.

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I5	K1-K7	Eleven beskriver med hjälp av exempel hur en förändring haft olika innebörd för olika människogrupper.
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-I5	K1-K2, K4, K7	Eleven beskriver sammanhang i det förgångna.
Att använda historisk information			
M9 handleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I5	K1-K2, K4	Eleven redogör för orsaker till förändringar.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I5	K1-K7	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför nya källor och betraktelsesätt kan ändra tolkningar av historien.
M11 handleda eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1-I5	K1-K4, K6-K7	Eleven presenterar något som ska behandlas så att hen förklarar händelsen eller företeelsen ur en enskild aktörs perspektiv.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1-I5	K1-K7	Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
Att söka information om historia			
M2 handleda eleven att känna till olika historiska källor	I1-I5	K1-K2, K4-K5, K7	Eleven ger ett exempel på hur en ursprungskälla skiljer sig från andrahandskällor.
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	K1-K2, K4-K7	Eleven kan ge exempel på att historisk information kan tolkas på olika sätt.
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I5	K1-K3	Eleven använder de centrala indelningarna i historiska epoker och ger exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.
M5 hjälpa eleven att förstå motiven bakom människans handlingar	I1-I5	K1-K4, K6-K7	Eleven lever sig in i situationen för olika människor under olika tidsperioder.
M6 handleda eleven att inse olika orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser	I1-I5	K2, K4, K7	Eleven känner till orsaker och följer av sådant som hänt i det förgångna.
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I5	K1-K7	Eleven beskriver med hjälp av exempel hur en förändring haft olika innebörd för olika människogrupper.
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-I5	K1-K2, K4, K7	Eleven kan berätta om sammanhang i det förgångna.

Att använda historisk information			
M9 handleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I5	K1-K2, K4	Eleven kan berätta om orsaker till förändringar som påverkar oss.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I5	K1-K7	Eleven kan utgående från exempel förklara varför nya källor och betraktelsesätt kan ändra tolkningar av historien.
M11 handleda eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1-I5	K1-K4, K6-K7	Eleven förklarar vad hen avser med mänsklig aktivitet.

14.4.9 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

I **årskurserna 5–6** ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om ansvarsfull konsumtion och hur de bör handskas med den egna ekonomin.

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurserna 5–6

11 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivselen i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

12 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet samt grunderna i det finländska valsystemet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

13 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

14 Ekonomisk verksamhet: Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurserna 5–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurserna 5–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i samhällslära i årskurserna 5–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och respons av lärandet handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Uppmärksamhet ska fästas vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper och -färdigheter.

Läraren ska ge ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 5–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Eleven har uppnått målen i samhällslära för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för läroämnet samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i samhällslära och i vitsordet som ska bildas.

Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Föremål för bedömning av arbetet är förmåga

- till engagemang
- till samarbete, att samverka
- att söka och reglera relevant information
- att kommunicera konstruktivt och delta aktivt
- att ta ansvar för det egna arbetet och att givna uppgifter är gjorda.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1-I4	Eleven intresserar sig för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap.	<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>				
M2 stödja eleven att öva sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1-I4	Eleven lär sig att öva sin etiska omdömesförmåga i mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor.	<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>				

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor							
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	Eleven lär sig att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper, att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet.	Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven ger exempel på gemensamma spelregler. Eleven känner igen saker i vardagen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet. Eleven känner under handledning igen centrala rättsliga principer.	Eleven berättar varför gemensamma spelregler behövs. Eleven beskriver betydelsen av jämlikhet och mänskliga rättigheter. Eleven ger ett exempel på hur rättssystemet fungerar.	Eleven förklarar betydelsen av gemensamma spelregler också i praktiken. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs. Eleven ger exempel på hur rättssystemet fungerar.	Eleven redogör för den betydelse gemensamma spelregler, rättsväsendet och mänskliga rättigheter har för hur samhället fungerar och för dess medlemmar.
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i den egna vardagen och i samhället	I1-I4	Eleven lär sig uppfatta medias roll och betydelse i den egna vardagen och i samhället.	Förmåga att uppfatta mediernas roll	Eleven uppfattar hur media påverkar hans eget liv.	Eleven ger exempel på olika sätt på vilka media påverkar hans eget liv och i samhället.	Eleven beskriver vilken betydelse media har i hans eget liv och hur olika medier kan användas för att påverka.	Eleven redogör för mediernas olika sätt att påverka i samhället och granskar användningen av media och mediernas betydelse kritiskt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	Eleven lär sig förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön.	Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven uppfattar skillnaderna mellan lönearbete och entreprenörskap.	Eleven ger exempel på drag i lönearbete och entreprenörskap och nämner yrken som representerar dem.	Eleven beskriver betydelsen av arbete och entreprenörskap som utkomställa för familjen.	Eleven analyserar betydelsen av lönearbete och entreprenörskap i sin närmiljö.
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värderingar och perspektiv och har olika syften	I1-I3	Eleven lär sig att förstå att det finns olika värderingar, perspektiv och syften i anknytning till information om samhällsfrågor.	Förmåga att uppfatta olika värderingar, perspektiv och syften	Eleven uppfattar under handledning att olika aktörer som producerar information om samhällsfrågor har olika perspektiv.	Eleven uppfattar att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer innehåller olika perspektiv och har olika syften.	Eleven ger exempel på olika perspektiv och syften i anknytning till samhällsinformation som produceras av olika aktörer.	Eleven förklarar med hjälp av exempel hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer anknyter till olika värderingar, perspektiv och syften.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att implementera kunskaper om samhället							
M7 uppmuntra eleven att öva grundläggande demokratiska färdigheter att påverka och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	Eleven lär sig grundläggande färdigheter att påverka på ett demokratiskt sätt och att diskutera olika åsikter konstruktivt.	Förmåga att tillämpa grundläggande färdigheter i att påverka på ett demokratiskt sätt samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken.	Eleven känner till att i en demokrati har hen möjlighet att påverka i frågor som berör hen själv och andra samhällsmedlemmar. Eleven ger ett exempel på ett sätt att påverka.	Eleven använder några sätt att påverka på ett demokratiskt sätt. Eleven lyssnar på andra och motiverar sina egna åsikter.	Eleven tillämpar principer och färdigheter som gäller i en demokratisk gemenskap, till exempel att lyssna, ta ställning, förbinda sig till majoritetsbeslut samt att påverka i närmiljön.	Eleven tillämpar principer och färdigheter som gäller i en demokratisk gemenskap på ett mångsidigt sätt. Eleven utvärderar sitt eget och gemenskapens sätt att agera ur perspektivet att påverka på ett demokratiskt sätt.
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	Eleven lär sig att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval samt färdigheter som anknyter till dem.	Förmåga att tillämpa grunderna för penninganvändning och egna konsumtionsval	Eleven ger exempel på konsumtion och sparande.	Eleven ger exempel på effekter av hållbar penninganvändning och konsumtionsval.	Eleven utvärderar olika sätt att använda pengar och lösningar i anknytning till konsumtion och berättar om hur hens konsumtionsbeslut inverkar på andra människor och miljön.	Eleven redogör för vilken inverkan individens penninganvändning och konsumtion har på omgivningen, miljön och samhället.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och öva sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	Eleven lär sig att delta i olika samhällsaktiviteter och använda media på ett säkert och samhällsmedvetet sätt.	Deltagande och mediekompetens	Eleven ger ett exempel på ett säkert sätt att använda media. Eleven kan under handledning ge ett exempel på att använda media som ett medel på samhällsaktivitet.	Eleven ger exempel på säkra sätt att använda media och känner till risker i anknytning till att använda media. Eleven ger exempel på sätt att använda media som ett medel för att tänka och handla i samhällsfrågor.	Eleven reflekterar över säkerhetsaspekter i anknytning till att använda medier och att använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor.	Eleven utvärderar olika sätt att använda medier ur säkerhetsperspektiv och ur perspektiv att påverka.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1-I4		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen</i>
M2 stödja eleven att öva sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhällsrelaterade och ekonomiska frågor	I1-I4		
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	K2, K3, K4, K7	<p>Eleven förklarar betydelsen av gemensamma spelregler, rättigheter och skyldigheter.</p> <p>Eleven känner till de mänskliga rättigheterna och rättsväsendet i Finland.</p> <p>Eleven ger exempel på hur rättssystemet fungerar och är medveten om att olika handlingar leder till olika konsekvenser.</p>
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i den egna vardagen och i samhället	I1-I4	K2, K4, K5	Eleven beskriver vilken betydelse media har i hans eget liv och hur olika medier kan användas för att påverka.
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	K3, K4, K6, K7	Eleven beskriver betydelsen av arbete och entreprenörskap.
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värderingar och perspektiv och har olika syften	I1-I3	K1, K2, K4	Eleven kan ge exempel på olika former av samhällsinformation.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att implementera kunskaper om samhället			
M7 uppmuntra eleven att öva grundläggande demokratiska färdigheter att påverka och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	K2, K6, K7	Eleven förstår principer och färdigheter som gäller i en demokratisk gemenskap, till exempel att lyssna på andra, ha en åsikt, förbinda sig till majoritetsbeslut samt att påverka i närmiljön.
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	K3	Eleven är medveten om hur man använder pengar i vardagen samt att konsumtionsbeslut inverkar på andra människor och miljön.
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och öva sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	K3-K5, K7	Eleven kan ge exempel på säker användning av olika slags medier och några olika samhällsaktiviteter.

14.4.10 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupperns verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 3–6** ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurserna 3–6

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik, improvisera och komponera samt genom tvärkonstnärligt arbete. Innehållet väljs så att eleverna får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röst användning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

13 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnena och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

14 Repertoar: Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Övergripande tema

Norden (åk 3–4)

Europa och världsmusik (åk 5–6)

Tyngdpunktsområden: Funktionell musikundervisning och spelande.

Röst användning

Röstbehandling (åk 3–4) genom tal, ramsor sånger och sånglekar passande för elevens ålder. Sångövningar som förbereder flerstämmighet.

I åk 5–6 kompletteras de tidigare tonbildningsövningarna med övningar som utvecklar stödet och tonomfånget. Bekanta sig med repertoar, sånger och psalmer som tillhör vår traditionella sångskatt, speciellt under högtider och festligheter.

Lyssnande

Åk 3–4: allsidigt lyssnande genom olika aktiveringssätt samt beskrivning av egna upplevelser, föreställningar och erfarenheter. Lyssnandet utgår från våra nordiska kompositörer såsom Sibelius, Grieg, Nielsen; Alfvén, m.fl., folkmusik och elevens egna musikval.

Åk 5–6: symfoniorkestern, klassisk musik, afroamerikansk- samt asiatisk musik.

Gehör

1. Melodi

Åk 3–4: Stamtonerna i C-durskala, tonträffning med hjälp av handtecken och solmisation, höjnings-, sänkings- och återställningstecknens funktioner samt dynamik.

Åk 5–6: dur och moll sånger och tonträffning i de aktuella tonarterna/ parallelltonarterna.

2. Rytme

Åk 3–4: hel-, halv-, fjärdedelsnoter, åttondelsnoter utan och med balk, punkterad fjärdedelsnot. Heltakts-, halv-, fjärdedels-, åttondelspaus, enkla taktarter (4/4; 3/4).

Åk 5–6: repetition av stoffet i åk 3–4 samt bekanta sig med begrepp som triol, synkoperad rytm och punkterade noter.

Spelning

Åk 3–4: enkla spelstämmor till sånger, rytmackompanjemang, spel på instrument (t.ex. blockflöjt, klangspel, klaviaturinstrument, gitarr, elbas samt trumset och slagverk).

Gitarrackord för åk 3–4: D, Em, G och A7, senast i åk 5–6: C, Dm, E, E7, B7 och Bm. Ackord på tonartens första, andra fjärde och femte steg. Även grunderna i den spelteknik som krävs för de olika instrumenten bör eleven ha fått handledning i.

Efter åk 6 ska eleven ha sådana grundkunskaper att eleven tillsammans med andra ska kunna sjunga och ackompanjera på gitarr, el-bas, keyboard och slagverk/trummor några av de vanligaste sångerna och musikstilarna

Övrigt skapande

Eleven ska även få bekanta sig med de digitala hjälpmedel som finns till buds för att genom dessa få ge utlopp för sin och musikgruppens kreativitet och skapande.

Att kunna och våga använda kropp och röst som musikinstrument tränas även genom t.ex. "SDS - Sång, dans och spelmetoden".

Musik och kultur från Europa och övriga världen ska även kännas bekant. Vasa övningsskolas elever ges dessutom genom de utländska lärarstuderandenas lektioner chans till unika musik- och kulturmöten. Eleven ska ha fått en positiv attityd till sitt eget musicerande, samt till att vara musikaliskt kreativ tillsammans med andra.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurserna 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studieheltet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurserna 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i musik i årskurserna 3–6

Bedömningen av lärandet och kunnandet i musik är till sin karaktär handledande och uppmuntrande och beaktar elevernas individuella framsteg. I musikundervisningen behöver eleverna vägledande och sporrande respons under studierna, i synnerhet då gemensamma aktiviteter och musikaliska färdigheter övas. Responsen vägleder varje elev att uppfatta musik och musiktermer samt att utveckla sin egen aktivitet som medlem av en grupp i förhållande till den musikaliska helheten. För progressionen i studierna är det centralt att följa med hur elevernas färdigheter utvecklas i synnerhet i gemensamt musicerande, begreppsligt tänkande och förmågan att lära sig.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i årskurs 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i musik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Eleven har uppnått målen i musik för årskurs 3–6 som fastställts i grunderna för läroplanen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för undervisningen i musik för årskurs 3–6 och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven för läsårsbedömningen i musik i årskurs 6 omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

Bedömning av elevens arbete

Eleven

- Visar engagemang för läroämnet genom egen aktivitet
- Medverkar konstruktivt i en musicerande grupp
- Tar ansvar för instrument, material och lärmiljö
- Följer instruktioner, gemensamma överenskommelser och regler
- Bidrar till en positiv och uppbyggande atmosfär

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för be- dömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vits- ordet 9
Delaktighet							
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	Eleven lär sig att agera som en medlem i musikaliska grupper.	Förmåga att agera som en medlem i en musikalisk grupp	Eleven deltar under individuell handledning i verksamheten i en musicerande grupp.	Eleven deltar i musicerande som en medlem i en grupp.	Eleven deltar i gemensamt musicerande och tar hänsyn till gruppens övriga medlemmar.	Eleven deltar i gemensamt musicerande på ett konstruktivt sätt, tar hand om sin egen del och uppmuntrar och hjälper andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande							
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	Eleven utvecklar sina röst användnings- och sångfärdigheter samt sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	Röst användning, sång och förmåga att spela som en del av en grupp	Eleven prövar under individuell handledning på möjligheter för röst användning och musicerande.	Eleven övar på röst användning och deltar i allsång. Eleven använder kroppen och spelar rytm-, melodi- och ackordinstrument som del av en grupp.	Eleven övar på röst användning, användning av kroppen samt på att spela rytm-, melodi- och ackordinstrument. Eleven deltar i allsång och gemensamt musicerande, och strävar efter att göra sin del till en del av den musikaliska helheten.	Eleven utvecklar sin röst användning och sina färdigheter i användning av kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar smidigt i gemensam sång och gemensamt musicerande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	Eleven uttrycker och utforskar musikens och konstens värld med hjälp av att röra sig till musik	Förmåga att röra sig till musik	Eleven deltar i verksamhet som kombinerar musik och rörelse.	Eleven deltar i verksamhet som kombinerar musik och rörelse som en del av gruppen.	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för musikaliskt uttryck.	Eleven använder hela kroppens rörelse mångsidigt och kreativt i lärandet av musik samt i musikaliskt uttryck och interaktion.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	Eleven lyssnar till, iakttar och upplever ljudmiljön samt kan delta i diskussion om ämnet.	Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik.	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik samt identifierar sina preferenser i fråga om dem.	Eleven lyssnar koncentrerat på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem samt framför observationer om det som hen lyssnat på.	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem samt diskuterar sina observationer.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	Eleven bygger upp en kreativ relation till musikens ljud genom att leka, pröva på och improvisera samt genom att komponera och arbeta tvärkonstnärligt. Eleven använder digitala verktyg för att skapa musik.	Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven deltar i en kreativ produktionsprocess ensam eller som medlem i en grupp. Eleven prövar några musikteknologiska verktyg under individuell handledning.	Eleven deltar i en kreativ produktionsprocess och tar fram enstaka musikaliska idéer ensam eller som medlem i en grupp. Eleven prövar på musikteknologins möjligheter i skapandet av musik.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement i en kreativ skapandeprocess. Eleven kan vid behov under handledning använda de möjligheter som musikteknologin erbjuder ensam eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och förverkliga musikaliska idéer ensam eller som medlem i en grupp. Eleven använder de möjligheter som musikteknologin erbjuder i sitt eget eller gruppens uttryck.
Kulturell förståelse och multilitteracitet							
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	Eleven analyserar sina musikaliska upplevelser och den musikaliska världens mångfald.	Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven känner igen några estetiska, tidsmässiga och kulturella drag hos musik.	Eleven berättar om sina musikaliska iakttagelser samt känner igen några tidsmässiga, estetiska och kulturella drag hos musik.	Eleven berättar om och framför åsikter om sina musikaliska iakttagelser samt om musikens tidsmässiga, estetiska och kulturella betydelser.	Eleven framför motiverade åsikter och deltar i diskussioner om musikaliska iakttagelser och om musikens tidsmässiga, estetiska och kulturella betydelser.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	Eleven använder musikaliska begrepp och notationssätt för musiken i sin musikaliska verksamhet.	Förmåga att förstå notationssätt inom musiken	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken.	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken samt kan musicera enligt dem.	Eleven följer de musikaliska notationssätten som hen lärt sig när hen musicerar.	Eleven använder och tillämpar musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken som hen lärt sig i sin musikaliska verksamhet.
Välbefinnande och säkerhet i musik							
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	Eleven känner till hur musik och ljudmiljöer påverkar humöret och välbefinnandet. Eleven ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.	Förmåga att använda instrument och utrustning på ett säkert sätt. <i>Eleven handleds också att reflektera över sina erfarenheter av ljud och musik, men detta används inte som grund för bildandet av vitsordet.</i>	Eleven följer de säkerhetsanvisningar som ges då hen använder utrustning och instrument.	Eleven agerar i enlighet med säkerhetsanvisningarna då hen använder utrustning och instrument.	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna och ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Förmåga att lära sig musik							
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen.	I1–I4	Eleven lär sig att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, deltar i att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande samt bedömer hur färdigheterna framskrider i förhållande till målen.	Förmåga att lära sig samt arbetsfärdigheter	Eleven utvecklar med lärarens stöd sina färdigheter inom något delområde inom musikaliska färdigheter i riktning mot ett givet mål.	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt övar på att ställa upp mål och bedöma framsteg i gemensamt musicerande.	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt deltar i att ställa upp mål och bedöma framsteg i gemensamt musicerande.	Eleven ställer upp mål för sina musikaliska färdigheter och arbetar i enlighet med dem. Eleven utvärderar sitt agerande och anpassar sitt arbete i enlighet med målen.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	K2, K6-K7	Eleven deltar i gemensamt musicerande och tar hänsyn till gruppens övriga medlemmar.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	K2	Eleven använder rösten på ett naturligt sätt i tal. Text och sånger. Eleven kan känna och återge pulsen i musiken.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	K1, K2	Eleven kan ta till sig musikens olika uttryck.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	K2	Eleven lyssnar koncentrerat på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem samt framför observationer om det som hen lyssnat på.
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	K1-K2, K5-K6	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement i en kreativ skapandeprocess. Eleven kan vid behov under handledning använda de möjligheter som musikteknologin erbjuder ensam eller som medlem i en grupp.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	K2	Eleven berättar om sina musikaliska iakttagelser samt känner igen några tidsmässiga, estetiska och kulturella drag hos musik.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	K4	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken samt kan musicera enligt dem.
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	K3	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen.	I1–I4	K1	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt övar på att ställa upp mål och bedöma framsteg i gemensamt musicerande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	K2, K6, K7	Eleven deltar i musicerande som en medlem i en grupp.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	K2	Eleven övar på röst användning, användning av kroppen samt på att spela rytm-, melodi- och ackordinstrument. Eleven deltar i allsång och gemensamt musicerande, och strävar efter att göra sin del till en del av den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	K1, K2	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för musikaliskt uttryck.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	K2	Eleven lyssnar koncentrerat på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem.
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	K1-K2, K5-K6	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement i en kreativ skapandeprocess. Eleven kan vid behov under handledning använda de möjligheter som musikteknologin erbjuder ensam eller som medlem i en grupp.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	K2	Eleven berättar om sina musikaliska iakttagelser samt känner igen några tidsmässiga, estetiska och kulturella drag hos musik.
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	K4	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken samt kan med handledning musicera enligt dem.
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	K3	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen.	I1–I4	K1	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt övar på att ställa upp mål och kan bedöma framsteg i gemensamt musicerande.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1–I4	K2, K6-K7	Eleven deltar i gemensamt musicerande och tar hänsyn till gruppens övriga medlemmar.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1–I4	K2	Eleven övar på röst användning, användning av kroppen samt på att spela rytm-, melodi- och ackordinstrument. Eleven deltar i allsång och gemensamt musicerande, och strävar efter att göra sin del till en del av den musikaliska helheten.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1–I4	K1, K2	Eleven deltar i verksamhet som kombinerar musik och rörelse som en del av gruppen.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1–I4	K2	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik och förmår sammanfatta vad hen har hört och upplevt.
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	K1-K2, K5-K6	Eleven deltar i en kreativ produktionsprocess och tar fram enstaka musikaliska idéer ensam eller som medlem i en grupp. Eleven känner till några musikteknologiska verktyg och kan använda dem under individuell handledning.
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	K2	Eleven kan relatera till det kulturella och historiska i musiken.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1–I4	K4	Eleven identifierar och förstår principerna för notation i musiken.
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1–I4	K3	Eleven agerar i enlighet med säkerhetsanvisningarna då hen använder utrustning och instrument.
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen.	I1–I4	K1	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt övar på att ställa upp mål och kan identifiera framsteg i gemensamt musicerande.

14.4.11 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 3–6 breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurserna 3–6

Målen för undervisning i bildkonst närmar man sig genom sina egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och genom att utforska konstens världar. Innehållsområdena kompletterar varandra och i undervisningen granskar man också deras inbördes förhållande. Utgångspunkter vid valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta vid val av innehåll i undervisningen, bildsamlingar, arbetsmetoder och redskap. Vid val av redskap utgår man från lokala möjligheter

Centrala begrepp för åk 3–6

- Namn på tekniker: Akvarell, akryl, blyerts, kol, lera, trycktekniker, gips, papier maché, marmorering.
- Namn på material: Papperstyper och -storlekar, penslar, paletter, namn på olika kriterier samt användningsområden.
- Namn på uttryckssätt: skiss, målning, teckning, skulptur, fotografi, collage och naturkonst.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar: Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurserna 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttrycksätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurserna 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttrycksätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i bildkonst i årskurserna 3–6

Bedömningen av elevens lärande och kunnande ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Den formativa och den summativa bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självvärdering. Eleven ska med hjälp av bedömningen handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet och kunnandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnär-liga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Färdigheter i självvärdering och att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. I bedömningen av lärande och kunnande ska elevens framsteg i att utveckla färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder iakttas. För framsteg i studierna är det centralt att i varje årskurs utveckla och bedöma elevens kunnande i alla undervisningens målområden.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Bedömningen av elevens arbete ingår i läsårsbedömningen i bildkonst i årskurserna 3–6 och det verbala omdöme eller siffervitsord som ska bildas. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen. Eleven har uppnått målen i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen för årskurserna 3–6 för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för bildkonst och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Bedömning av elevens arbete

Eleven:

- tillämpar olika tekniker på ändamålsenligt sätt
- planerar och anpassar sina uppgifter enligt angivna tidsramar
- visar genom sitt arbete och engagemang, intresse för läroämnet
- uttrycker sitt lärande och ger kamratrespons på ett främjande sätt
- tar ansvar för material och lärmiljö.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härlemts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att iaktta och tänka visuellt							
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen. Eleven använder redskap och metoder för bilduttryck som hjälp för iakttagelserna.	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven gör under handledning iakttagelser genom att pröva något visuellt verktyg.	Eleven gör iakttagelser genom att pröva något visuellt verktyg.	Eleven kan göra iakttagelser med olika sinnen och genom att använda olika visuella verktyg.	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser av konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda visuella verktyg på ett ändamålsenligt sätt.
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1, I2, I3	Eleven lär sig att diskutera sina iakttagelser och tankar med andra. Eleven övar på att motivera sina åsikter självständigt och som medlem i en grupp.	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven delar under handledning med sig av någon iakttagelse muntligt eller skriftligt. Eleven övar på att uttrycka sina iakttagelser och tankar.	Eleven uttrycker några av sina iakttagelser och tankar i en gemensam diskussion. Eleven övar på att motivera sina åsikter.	Eleven för aktivt fram sina iakttagelser och tankar i gemensamma diskussioner. Eleven kan motivera sina åsikter.	Eleven deltar i gemensamma diskussioner på eget initiativ och tar hänsyn till andras åsikter. Eleven kan framföra sina åsikter huvudsakligen med tydliga motiveringar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttrycks-sätt	I1, I2, I3	Eleven lär sig uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven övar på att även använda annan information än sådan som baserar sig på synsinnet när hen uttrycker sig i bild.	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven uttrycker under handledning sina iakttagelser och tankar med redskap och metoder för uttryck i bild.	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar med redskap och metoder för uttryck i bild. Eleven använder också något annat sätt att producera information i sitt uttryck i bild.	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att mångsidigt använda redskap och metoder för uttryck i bild. Eleven använder också andra sätt att producera information i sitt uttryck i bild.	Eleven kan fördjupa uttrycket av sina iakttagelser och tankar med redskap och metoder för uttryck i bild. Eleven använder målmedvetet andra sätt att producera information i sitt uttryck i bild.
Att skapa bilder							
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycks-sätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	Eleven bekantar sig med olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bilder samt lär sig använda dem på ett mångsidigt sätt. Eleven lär sig att öva och utveckla sina färdigheter i att skapa bilder på ett långsiktigt sätt.	Förmåga att använda redskap och metoder för uttryck i bild	Eleven prövar under handledning på att använda något material eller någon teknik när hen skapar bilder.	Eleven prövar och övar på att använda olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bild. Hen använder några av dem när hen skapar bilder.	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttrycks-sätt för att uttrycka sig i bild. Hen utvecklar sina färdigheter i att skapa bilder.	Eleven kan tillämpa olika material, tekniker och uttrycks-sätt på ett ändamålsenligt sätt för att skapa bilder. Hen övar sina färdigheter i att skapa bilder, huvudsakligen målmedvetet.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1, I2, I3	Eleven lär sig att målmedvetet utveckla sitt visuella uttryck självständigt och i samarbete.	Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter självständigt och i samarbete	Eleven övar under handledning på att arbeta utifrån en egen eller en gemensam plan.	Eleven övar på att självständigt eller i samarbete med andra ställa upp mål. Eleven utvecklar enskilda färdigheter för uttryck i bild i riktning mot målen.	Eleven kan ställa upp mål självständigt och tillsammans med andra. Eleven utvecklar sina färdigheter i att uttrycka sig i bild huvudsakligen i enlighet med målen.	Eleven kan konsekvent ställa upp mål för visuellt arbete självständigt och tillsammans med andra. Eleven utvecklar sina färdigheter i att uttrycka sig i bild i enlighet med målen.
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att använda visuella uttryckssätt för att påverka med hjälp av sina bilder.	Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven prövar under handledning något sätt att uttrycka sig för att påverka med hjälp av sina bilder.	Eleven övar på och använder några sätt att uttrycka sig för att påverka när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.	Eleven kan använda sätt att uttrycka sig för att påverka när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.	Eleven kan målmedvetet använda olika sätt att uttrycka sig för att påverka med hjälp av sina bilder. Hen uttrycker sina åsikter i sina bilder och deltar i diskussion med hjälp av dem.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att tolka visuell kultur							
M7 handleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1, I2, I3	<p>Eleven iakttar på ett mångsidigt sätt olika bilder.</p> <p>Eleven lär sig att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion.</p>	Förmåga att iaktta bilder	Eleven iakttar bilder under handledning och funderar över förhållandet mellan fakta och fiktion i någon bild.	<p>Eleven iakttar olika bilder och beaktar under handledning deras utgångspunkter och samband.</p> <p>Hen uttrycker sin syn på förhållandet mellan fakta och fiktion i några bilder.</p>	<p>Eleven kan iaktta hur innehållet, formen och sammanhanget påverkar tolkningen av olika bilder.</p> <p>Hen redogör för förhållandet mellan fakta och fiktion i olika bilder.</p>	<p>Eleven kan på ett mångsidigt sätt iaktta hur innehållet, formen och sammanhanget påverkar tolkningen av olika bilder.</p> <p>Hen redogör för förhållandet mellan fakta och fiktion i olika bilder och motiverar sina åsikter.</p>
M8 handleda eleven att granska konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I2, I3	<p>Eleven granskar den visuella kulturens betydelse ur olika perspektiv.</p> <p>Eleven lär sig att använda metoder för att tolka bilder.</p>	Förmåga att använda metoder för att tolka bilder	Eleven prövar under handledning någon metod för att tolka bilder när hen studerar bildkonst eller annan visuell kultur.	<p>Eleven prövar och övar på metoder för att tolka bilder.</p> <p>Hen använder under handledning någon metod för tolkning av bilder när hen studerar bildkonst eller annan visuell kultur.</p>	<p>Eleven kan använda olika metoder för att tolka bilder.</p> <p>Eleven berättar om bilder ur verkets, upphovsmannens och åskådarens perspektiv. Hen använder sina tolkningar när hen diskuterar bilderna.</p>	<p>Eleven kan målmedvetet använda metoder för att tolka bilder när hen tolkar bilder ur verkets, upphovsmannens och åskådarens perspektiv.</p> <p>Hen använder sina tolkningar för att motivera sina åsikter när hen diskuterar bilderna.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I2, I3	Eleven bekantar sig med kulturella sätt att uttrycka sig i bilder. Eleven lär sig att använda dem när hen uttrycker sig i bilder.	Kunskap om och förmåga att använda kulturella sätt att uttrycka sig i bilder	Eleven bekantar sig med och prövar under handledning något kulturellt sätt att uttrycka sig i bild när hen skapar bilder.	Eleven övar några kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.	Eleven använder olika kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.	Eleven kan tillämpa kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden							
M10 handleda eleven att diskutera värderingar som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I2, I3	Eleven övar på att framföra sina egna åsikter om visuell kultur och lär sig att diskutera de värderingar som uttrycks i den.	Förmåga att granska och diskutera värderingar	Eleven övar under handledning på att granska och diskutera värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven uttrycker och diskuterar några av sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven uttrycker aktivt sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven tar ställning till diskussioner om värderingar i visuell kultur och motiverar sina åsikter.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetsätt	I1, I2, I3	Eleven beaktar perspektiv som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling när hen uttrycker sig i bild.	Förmåga att välja visuella uttryck när de egna åsikterna presenteras	Eleven för under handledning fram något perspektiv på kulturell mångfald eller hållbar utveckling.	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i innehållet i några av sina bilder eller sätt att arbeta.	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i innehållet i sina bilder och i sitt sätt att arbeta. Hen berättar om sina åsikter i sina bilder.	Eleven beaktar målmedvetet perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och innehållet och i sitt sätt att arbeta. Hen motiverar sina åsikter och lösningar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen. Eleven använder redskap och metoder för bilduttryck som hjälp för iakttagelserna.	K1, K3, K4, K5	Eleven kan göra iakttagelser med olika sinnen och genom att använda olika givna visuella verktyg.
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	Eleven lär sig att diskutera sina iakttagelser och tankar med andra. Eleven övar på att motivera sina åsikter självständigt och som medlem i en grupp.	K2, K4- K6	Eleven kan återge sina iakttagelser och tankar i gemensamma diskussioner. Eleven kan beskriva sina åsikter.
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt	Eleven lär sig uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild. Eleven övar på att även använda annan information än sådan som baserar sig på synsinnen när hen uttrycker sig i bild.	K2-K5	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda givna redskap och metoder för uttryck i bild.
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	Eleven bekantar sig med olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bilder samt lär sig använda dem på ett mångsidigt sätt. Eleven lär sig att öva och utveckla sina färdigheter i att skapa bilder på ett långsiktigt sätt.	K2-K3. K5-K6	Eleven kan använda givna material, tekniker och uttryckssätt för att skapa ett alster. Hen utvecklar sina färdigheter i att skapa bilder.
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	Eleven lär sig att målmedvetet utveckla sitt visuella uttryck självständigt och i samarbete.	K1-K3, K5	Eleven kan ställa upp egna mål för att uppnå önskat resultat.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	Eleven lär sig att använda visuella uttrycksätt för att påverka med hjälp av sina bilder.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan använda olika sätt att uttrycka sig på att påverka när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.
Att tolka visuell kultur			
M7 handleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	Eleven iakttar på ett mångsidigt sätt olika bilder. Eleven lär sig att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion.	K1-K2, K4-K5	Eleven kan iaktta hur innehållet, formen och sammanhanget påverkar tolkningen av olika bilder.
M8 handleda eleven att granska konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	Eleven ska lära sig att förstå den visuella kulturens betydelse ur olika perspektiv. Eleven lär sig att använda olika metoder för att tolka bilder.	K1, K4-K6	Eleven förstår vad det innebär att ~~kan~~ använda olika metoder för att tolka bilder. Eleven berättar om bilder ur verkets, upphovsmanens och åskådarens perspektiv. Hen använder sina tolkningar när hen diskuterar bilderna.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	Eleven bekantar sig med kulturella sätt att uttrycka sig i bilder. Eleven lär sig att använda dem när hen uttrycker sig i bilder.	K1-K2, K5-K6	Eleven förstår olika kulturella sätt att uttrycka sig och kan inspireras genom dem.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att diskutera värderingar som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	Eleven övar på att framföra sina egna åsikter om visuell kultur och tränar på att diskutera de värderingar som uttrycks i den.	KK-K4, K6-K7	Eleven uttrycker sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	Eleven tränar på att beakta perspektiv som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling när hen uttrycker sig i bild.	K1-K2, K4, K7	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i innehållet i sina bilder och i sitt sätt att arbeta. Hen berättar om sina åsikter i sina bilder.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur Eleven använder redskap och metoder för bilduttryck som hjälp för iakttagelserna.	K1, K3-K5	Eleven kan använda olika givna visuella verktyg.
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	Eleven lär sig att diskutera sina iakttagelser och tankar med andra.	K2, K4-K6	Eleven kan återge sina iakttagelser och tankar i gemensamma diskussioner. Eleven kan beskriva sina åsikter.
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttrycksätt	Eleven lär sig uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.	K2-K5	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda givna redskap och metoder för uttryck i bild.
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	Eleven bekantar sig med olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bilder samt lär sig använda dem på ett mångsidigt sätt.	K2-K3, K5-K6	Eleven kan använda givna ~~olika~~ material, tekniker och uttrycksätt för att skapa ett alster.
M5 handleda eleven att målriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	Eleven lär sig att utveckla sitt visuella uttryck.	K1-K2, K3, K5	Eleven kan ställa upp egna mål för att uppnå önskat resultat.
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	Eleven lär sig att använda visuella uttrycksätt för att påverka med hjälp av sina bilder.	K1, K2, K4, K7	Eleven kan använda olika sätt att uttrycka sig på ~~att påverka~~ när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.

Att tolka visuell kultur			
M7 handleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	Eleven lär sig att använda metoder för att tolka bilder.	K1-K2, K4-K5	Eleven kan iaktta hur innehållet, påverkar tolkningen av olika bilder.
M8 handleda eleven att granska konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	Eleven lär sig att använda metoder för att tolka bilder.	K1, K4-K6	Eleven kan använda givna metoder för att tolka bilder.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	Eleven bekantar sig med kulturella sätt att uttrycka sig i bilder.	K1-K2, K5-K6	Eleven förstår olika kulturella sätt att uttrycka sig.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att diskutera värderingar som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	Eleven övar på att framföra sina egna åsikter om visuell kultur.	K3-K4, K6-K7	Eleven uttrycker ~~aktiva~~ sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	Eleven tränar på att beakta perspektiv som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling.	K1-K2, K4, K7	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt sätt att arbeta. Hen berättar om sina åsikter i sina bilder.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	Eleven lär sig att iaktta visuell konst i omgivningen.	K1, K3-K5	Eleven kan använda olika givna visuella verktyg.
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	Eleven lär sig att diskutera sina iakttagelser och tankar med andra.	K2, K4-K6	Eleven kan återge sina iakttagelser och tankar i gemensamma diskussioner.
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt	Eleven lär sig uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.	K2-K3, K4-K5	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda givna redskap och metoder för uttryck i bild.
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	Eleven bekantar sig med olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bilder samt lär sig använda	K2-K3, K5-K6	Eleven kan använda givna material, tekniker och uttryckssätt för att skapa ett alster.
M5 handleda eleven att målriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	Eleven lär sig att utveckla sitt visuella uttryck.	K1-K3, K5	Eleven kan med handledning ställa upp egna mål för att uppnå önskat resultat.
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder	Eleven lär sig att använda visuella uttryckssätt för att väcka intresse med hjälp av sina bilder.	K1-K2, K4, K7	Eleven kan använda olika sätt att uttrycka sig på när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.
Att tolka visuell kultur			
M7 handleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	Eleven lär sig att använda visuella uttryckssätt för att väcka intresse med hjälp av sina bilder.	K1, K2, K4-K5	Eleven kan iaktta hur innehållet, påverkar tolkningen av olika bilder.

M8 handleda eleven att granska konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	Eleven lär sig att ge respons för att tolka och diskutera bilder.	K1, K4-K6	Eleven kan använda givna metoder för att tolka bilder.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	Eleven bekantar sig med kulturella sätt att uttrycka sig i bilder.	K1-K2, K5-K6	Eleven förstår olika kulturella sätt att uttrycka sig.
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 handleda eleven att diskutera värderingar som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	Eleven övar på att framföra sina egna åsikter om visuell kultur.	K3-K4, K6-K7	Eleven uttrycker sina åsikter som uttrycks i visuell kultur.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	Eleven tränar på att beakta perspektiv som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling.	KK1-K2, K4, K7	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt sätt att arbeta. Hen berättar om sina åsikter i sina bilder.

14.4.12 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärdas kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnegränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 3–6 är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisningen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionsätt ur ett rättvis- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurserna 3–6

Innehållet i de olika delområdena används för att utforma större helheter med aktuella och mångsidiga pedagogiska uppgifter för de olika årskurserna. Innehållet väljs så att eleven får kunskap om olika material och slöjdmetoder och lär sig att förstå och fördomsfritt tillämpa dem genom att dra nytta av sådant de lärt sig i andra läroämnen och lärmiljöer.

I1 Innovation: Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering: Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning: Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

I4 Tillverkning: Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

I5 Tillämpning: Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

I6 Dokumentering och bedömning: Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självvärdering och kamratrespons. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurserna 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läresurser, plattformar för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd.

Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurserna 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurserna 3–6

Bedömningen av lärandet och kunnandet i slöjd är till sin natur handledande, sporrande och uppmärksammar elevernas individuella framsteg i hela slöjdprocessen. Dokumentationen av de olika skedena av praktiska färdigheter utgör ett redskap för bedömningen. Att prova och undersöka för slöjd lämpliga material och sätt att bearbeta olika material samt elevens färdigheter, arbetets framskridande och kvaliteten på produkterna och tillämpande av kunskaper som inhämtats i andra läroämnena ska ingå i bedömningen av lärande och kunnande utöver observation av slöjdprocessen i sin helhet.

Responser ska på ett positivt sätt betona elevens utveckling och sporra till att bredda och fördjupa kunnandet. Parallellt med att eleverna lär sig det centrala innehållet ska utvecklingen av de praktiska färdigheterna och kunskaperna inom den mångsidiga kompetensen bedömas på ett mångsidigt sätt. I bedömningsdiskussioner och annan respons ska elevens styrkor och utvecklingsområden diskuteras tillsammans och eleven ska handledas att utveckla sin prestation. Eleverna ska erbjudas olika sätt att genomföra självvärdering och kamraters respons. Elevens eller gruppens arbete och produkter kan visas upp och granskas, varvid eleverna lär sig att genomföra presentationer på ett tydligt och analytiskt sätt, uppskatta andras arbete och ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme i åk 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i slöjd genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskurs-vis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Eleven har uppnått målen för undervisningen i slöjd som fastställts i grunderna för läroplanen för årskurs 3–6 för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för undervisningen i slöjd för årskurs 3–6 och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i slöjd i årskurserna 3–6 och i det verbala omdöme eller siffervitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven i slöjd för läsårsbedömningen i årskurs 6 ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Bedömning av arbetet

I slöjdprocessen bedöms elevens

- förmåga att arbeta på ett säkert och tryggt sätt
- förmåga att samarbeta
- förmåga att våga pröva, göra och motivera sina val
- förmåga att planera och genomföra en slöjdprocess
- förmåga att arbeta målinriktat
- förmåga att arbeta företagsamt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6			<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	Eleven genomför en hel slöjdprocess, som omfattar planering och framställning av ett eget arbete samt utvärdering under arbetet. Eleven dokumenterar processen.	Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven känner igen slöjdprocessens delar. Eleven genomför med konkret hjälp av läraren någon del av slöjdprocessen och dokumenterar den.	Eleven genomför slöjdprocessens centrala delar under lärarens handledning. Eleven dokumenterar några skeden i slöjdprocessen.	Eleven genomför en hel slöjdprocess och dokumenterar dess olika skeden.	Eleven genomför en hel slöjdprocess självständigt och dokumenterar skedena i slöjdprocessen. Eleven reflekterar över sitt arbete.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	Eleven planerar och framställer ensam eller i en grupp en slöjdprodukt där motiverade estetiska och tekniska lösningar förverkligas.	Förmåga att tillverka en produkt.	Eleven planerar eller framställer en produkt med konkret hjälp av läraren.	Eleven framställer under handledning av läraren en produkt som baserar sig på en egen eller gemensam plan.	Eleven framställer en produkt som baserar sig på en egen eller gemensam plan, och där estetiken och funktionaliteten har beaktats.	Eleven framställer självständigt en produkt som baserar sig på en egen eller gemensam plan, där estetiken och funktionaliteten har beaktats. Eleven bedömer och motiverar produktens estetiska och funktionella lösningar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	13, 15	Eleven använder slöjdelaterade begrepp och känner till olika slöjdmaterial. Eleven bearbetar olika material på ändamålsenliga sätt och väljer tillverkningstekniker som lämpar sig för dem.	Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven kan med lärarens hjälp känna igen några slöjdverktyg, material och tillverkningstekniker.	Eleven känner igen och nämner slöjdelaterade begrepp. Eleven använder redskap, material och tillverkningstekniker under handledning av läraren.	Eleven känner till och kan använda slöjdelaterade begrepp. Eleven väljer, kombinerar och använder olika material och tillverkningstekniker på ändamålsenliga sätt.	Eleven väljer, kombinerar och använder på ett skickligt sätt olika material och tillverkningstekniker samt tillämpar dem på ändamålsenliga sätt.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	11–15	Eleven agerar långsiktigt och ansvarsfullt. Eleven arbetar enligt säkerhetsanvisningarna. Eleven väljer och använder redskap som lämpar sig för arbetet.	Arbetsfärdigheter	Eleven övar på långsiktigt och säkert arbete med konkret hjälp av läraren. Eleven väljer och använder redskap med konkret hjälp av läraren.	Eleven arbetar långsiktigt, ansvarsfullt och säkert under handledning av läraren. Eleven övar på målmedvetet arbete. Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan använda dem under handledning av läraren.	Eleven tar ansvar för sitt arbete och agerar långsiktigt och målmedvetet. Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan använda dem på ett säkert och ändamålsenligt sätt.	Eleven arbetar ansvarsfullt, långsiktigt och målmedvetet. Eleven beaktar säkerheten i sitt eget arbete och i samarbetet med andra. Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan välja och använda de mest ändamålsenliga.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	Eleven använder digitala verktyg för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Förmåga att använda digitala verktyg i det egna arbetet	Eleven använder med konkret hjälp av läraren digitala verktyg under något skede av slöjdprocessen.	Eleven använder digitala verktyg under handledning av läraren för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Eleven använder digitala verktyg enligt anvisningar för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Eleven använder självständigt lämpliga digitala verktyg i olika skeden av slöjdprocessen och i dokumentationen av dem.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	Eleven uppskattar sitt eget och andras arbete. Eleven granskar sin egen slöjdprocess och ändrar vid behov på sitt arbete. Eleven ger kamratrespons på slöjdprocessen.	Förmåga att granska sitt eget arbete och slöjdprocessen samt förmåga att ge kamratrespons.	Eleven övar på att granska sitt eget arbete och slöjdprocessen med konkret handledning av läraren.	Eleven granskar det egna arbetet och slöjdprocessen samt ger kamratrespons under handledning av läraren.	Eleven granskar på ett konstruktivt sätt i det egna arbetet och slöjdprocessen. Eleven ger kamratrespons på ett ändamålsenligt sätt.	Eleven granskar på ett realistiskt sätt sitt eget arbete och hela slöjdprocessen. Eleven ger aktivt konstruktiv kamratrespons.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionsätt kritiskt	I1-I3, I5	Eleven granskar mångsidigt konsumtionsvanor och produktionsätt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt.	Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionsätt	Eleven väljer och använder material på ett ekonomiskt sätt med lärarens hjälp.	Eleven reflekterar över konsumtionsvanor och produktionsätt under handledning av läraren. Eleven väljer och använder material på ett ekonomiskt sätt under handledning av läraren.	Eleven kan berätta hur konsumtionsvanor och produktionsätt påverkar livscykeln för en produkt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt.	Eleven granskar kritiskt konsumtions- och produktionsättens inverkan på livscykeln för en produkt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt och motiverar sina val.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6	K1, K2	Används inte som grund för bedömning. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	~~K1, K5~~	Eleven genomför en hel slöjdprocess och dokumenterar dess olika skeden.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	K2, K4–K5	Eleven framställer en produkt som baserar sig på elevens egen eller en gemensam plan. I produkten beaktas estetik och funktion.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	K4, K6	Eleven känner till och kan använda slöjdrelaterade begrepp. Eleven använder olika material och tillverkningstekniker på ändamålsenliga sätt.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	K3, K6	Eleven tar ansvar för sitt arbete och kan återge den egna arbetsprocessen. Eleven känner till funktionsprinciperna för centrala arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan använda dem på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	K5	Eleven använder digitala verktyg enligt anvisningar för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	K1, K4, K7	Eleven granskar på ett konstruktivt sätt den egna slöjdprocessen. Eleven ger kamratrespons på ett positivt och uppbyggligt sätt.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktions-sätt kritiskt	I1–I3, I5	K1, K3, K7	Eleven kan diskutera sina konsumtionsvanor under handledning av läraren. Eleven väljer och använder material på ett ekonomiskt sätt under handledning av läraren.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6	K1, K2	Används inte som grund för bedömning. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärdering.
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	~~K1, K5~~	Eleven genomför en hel slöjdprocess och dokumenterar dess olika skeden.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	K2, K4-K5	Eleven framställer en produkt som baserar sig på elevens egen eller en gemensam plan. I produkten beaktas estetik och funktion.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	K4, K6	Eleven känner till och kan använda centrala slöjdrelaterade begrepp. Eleven använder olika material och tillverkningsstekniker.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	K3, K6	Eleven tar ansvar för sitt arbete och kan återge huvuddragen i den egna arbetsprocessen. Eleven känner till funktionsprinciperna för centrala arbetsredskap och apparater som används i det egna slöjdprojektet samt kan använda dem på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	K5	Eleven använder digitala verktyg under handledning av läraren för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	K1, K4, K7	Eleven granskar sitt arbete. Eleven ger kamratrespons på ett positivt och uppbyggligt sätt.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt	I1-I3, I5	K1, K3, K7	Eleven väljer och använder material på ett ekonomiskt sätt under handledning av läraren.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6	K1, K2	Används inte som grund för bedömning. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärdering.
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	~~K1, K5~~	Eleven genomför en hel slöjdprocess och dokumenterar dess olika skeden.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1–I4	K2, K4-K5	Eleven framställer en produkt som baserar sig på elevens egen eller en gemensam plan. I produkten beaktas estetik.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	K4, K6	Eleven känner till och kan använda en del centrala slöjdrelaterade begrepp. Eleven bekantar sig med olika material och tillverkningstekniker.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1–I5	K3, K6	Eleven tar ansvar för sitt arbete. Eleven känner till funktionsprinciperna för centrala arbetsredskap som används i det egna slöjdprojektet samt kan använda dem på ett säkert sätt.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1, I2, I6	K5	Eleven använder med konkret hjälp av läraren digitala verktyg under något skede av slöjdprocessen
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	K1, K4, K7	Eleven kan med lärarens hjälp granska sitt arbete. Eleven ger under lärarens handledning kamratrespons på ett positivt och uppbyggligt sätt.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt	I1-I3, I5	K1, K3, K7	Eleven använder material på ett sparsamt sätt under handledning av läraren.

14.4.13 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

"Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans."

I **årskurserna 3–6** ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurserna 3–6

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

I2 Social funktionsförmåga: I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurserna 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurserna 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet gymnastik i årskurserna 3–6

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen och bedömningen stöder elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på elevens lärande och arbete som påvisats på ett mångsidigt sätt.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. I undervisningen och bedömningen i gymnastik ska man beakta elevens hälsotillstånd och specialbehov. Bedömningen ska genomföras genom att observera elevens arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas i självvärdering.

Läraren ger ett verbalt omdöme i årskurs 3 och ett siffervitsord i årskurserna 4–6 i gymnastik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna

3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik. Eleven har uppnått målen i gymnastik för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för gymnastik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i gymnastik och i vitsordet som ska bildas.

Bedömning av arbete

Eleven

- är aktiv och visar engagemang
- följer gemensamma överenskommelser och regler o visar på samarbetsförmåga och kan arbeta i olika gruppkonstellationer
- arbetar självständigt och tar ansvar
- bidrar till en positiv och uppbyggande atmosfär o tar ansvar för material, redskap och lärmiljö.

Årskurserna 3–6

M1: Genom att välja mångsidigt stoff och varierande uppgifter skall läraren erbjuda aktiviteter som tränar uthållighet, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet hos eleverna.

M2: De sensomotoriska färdigheterna utvecklas genom t.ex. olika tafattlekar och spel, röra på sig på olika sätt med olika snabbhet.

M3: Balans- och rörelseförmågan utvecklas genom t.ex. gymnastik på ställningar, olika bollspel, brottning, skridskoåkning, skidning samt musik- och dansgymnastik.

M4: Eleven utvecklar färdigheter gällande att kasta och fånga, dribbla, studsa, slå och skjuta. Förmågan att hantera redskap utvecklas genom t.ex. bollspel, redskapsgymnastik, isspel, friidrott. Lokalt läroplansinnehåll har inte fastställts.

M5: Utgående gymnastikens olika delområden uppmuntras och vägleds eleverna att utveckla sina fysiska egenskaper.

M6: Utveckla sin grundläggande simkunnighet och ha kunskap om livräddning

M7: Tryggheten främjas genom lärarens aktiva ledning, genom att välja idrottsplatser och redskap som motsvarar elevernas färdigheter, använda hjälpmedel vid behov, dela in eleverna i ändamålsenliga grupper samt se till att det råder en uppmuntrande atmosfär under lektionen.

M8: Att uppföra sig vänligt mot alla, vara ärlig, ta hand om sina egna och gemensamma redskap och ge arbetsro åt andra.

M9: I undervisningen väljs par-och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna. Fair Play betonas.

M10: Spel, lekar och tävlingar är utmärkta sätt att lära eleverna att kontrollera både positiva och negativa känslor.

M11: All respons och kommunikation ska präglas av hänsyn och respekt för varandra. I gymnastiken ska responsen gälla framsteg i lärandet eller arbetet - inte personen, temperament eller andra personliga egenskaper. Skapa en trygg och glädjefylld atmosfär i gruppen, där alla har möjlighet att utföra övningar enligt sina förutsättningar och känna att dom lyckas. Uppmuntra eleven att våga anta nya utmaningar.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Fysisk funktionsförmåga							
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga.	I1 Mångsidigt stoff och varierande uppgifter som tränar uthållighet, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet.	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika gymnastikformer och tränar aktivt.	Fysisk aktivitet och att vilja att försöka	Eleven agerar sporadiskt och endast till vissa delar under gymnastiklektionerna.	Eleven agerar under gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	Eleven deltar aktivt i aktiviteterna under gymnastiklektionerna och tränar på de gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1 De sensoriska färdigheterna utvecklas genom t.ex. olika lekar och spel. Eleven förflyttar sig på olika sätt, i olika riktningar och varierande hastigheter.	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar i förhållande till det omgivande utrymmet samt den tillgängliga tiden och kraften.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan under lärarens handledning uttrycka sina iakttagelser och utnyttja dem i sina egna aktiviteter.	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och utnyttja dem i sina egna aktiviteter.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, såsom i lekar och spel.	Eleven anpassar sin fysiska aktivitet och väljer ändamålsenliga lösningar enligt sina iakttagelser.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Balans- och rörelseförmågan utvecklas t.ex. genom redskapsgymnastik, bollspel, brottning, skridskoåkning, skidning samt övningar i rytm och rörelse.	Eleven utvecklar sin balans- och rörelseförmåga i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda och kombinera balans- och rörelsefärdigheter i några lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan använda och kombinera balans- och rörelsefärdigheter i de flesta lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan balansera och röra sig i olika lärmiljöer.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar balans- och rörelsefärdigheter i mångsidiga lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Eleven ges förutsättningar att utveckla färdigheter som att kasta, fånga, dribbla, studsa, slå och sparka. Likaså förmågan att hantera olika redskap t.ex. genom bollspel, redskapsgymnastik, issspel och friidrott.	Eleven utvecklar sin förmåga att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att använda redskap i några lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan hantera olika redskap i olika lärmiljöer.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i mångsidiga lärmiljöer.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1 Utgående från gymnastikens olika delområden uppmuntras och vägleds eleven att utveckla sina fysiska egenskaper.	Eleven lär sig att utvärdera och utveckla sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper.	Eleven kan under lärarens handledning träna sina fysiska egenskaper.	Eleven kan berätta hur man kan mäta fysiska egenskaper och kan träna några av sina fysiska egenskaper.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper, ställa upp egna mål och utveckla sina fysiska egenskaper.
M6 lära ut simkunighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1 Eleven utvecklar sin grundläggande simkunighet och deltar i livräddningsövningar.	Eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet.	Simkunighet och förmåga att rädda sig ur vattnet	Eleven kan simma 10 m.	Eleven kan simma 50 m och hoppa ner i vatten med simdjup.	Eleven har grundläggande simkunighet (kan simma 50 meter på två simsätt och dyka 5 meter under ytan).	Eleven kan simma 100 meter genom att använda två simsätt och rädda sig ur vattnet.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1 Eleven förväntas följa lärarens instruktioner och rutiner i olika lärmiljöer.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan uttrycka hur man agerar på ett tryggt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt lärarens instruktioner.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.	Eleven kan ta i beaktande eventuella riskfyllda situationer under gymnastiklektionerna samt strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Social funktionsförmåga							
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Eleven ges verktyg för att kunna uppföra sig vänligt, ärligt samt ge arbetsro åt andra. Hen ges tillfällen att ta ansvar för sin utrustning och redskap som används i undervisningen.	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsfärdigheter	Eleven arbetar under lärarens handledning tillsammans med de hen själv valt och reglerar sina handlingar och känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationer.	Eleven kan arbeta med alla och agerar oftast på gemensamt överenskommet sätt.	Eleven kan agera på gemensamt överenskommet sätt i olika gymnastiksituationer.	Eleven arbetar tillsammans med alla samt främjar gruppens aktivitet och lärande.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen för rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2 I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna. Fair Play betonas.	Eleven följer principerna för rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Förmåga att ta ansvar för gemensamma aktiviteter	Eleven kan under lärarens handledning ange principerna för rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven följer principerna för rent spel och ger de övriga arbetsro.	Eleven följer principerna för rent spel och visar att hen strävar efter att ta ansvar i gemensamma aktiviteter.	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 6	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Psykisk funktionsförmåga							
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Genom spel, lekar och tävlingar lär sig eleverna att kontrollera både positiva och negativa känslor.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan arbeta självständigt.	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan uttrycka hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar, och tar i allmänhet ansvar under lärarens handledning.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3 All respons och kommunikation ska präglas av hänsyn till och respekt för varandra. I gymnastiken ska responsen gälla framsteg i lärandet eller arbetet - inte personen, temperament eller andra personliga egenskaper. Skapa en trygg och glädjefylld atmosfär i gruppen, där alla har möjlighet att utföra övningar enligt sina förutsättningar. Uppmuntra eleven att våga anta nya utmaningar.			<i>Påverkar inte bildandet av vitsordet. Eleven vägleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärdering.</i>			

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga.	I1 Mångsidigt stoff och varierande uppgifter som tränar uthållighet, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet.	K1, K2	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1 De sensomotoriska färdigheterna utvecklas genom t.ex. olika lekar och spel. Eleven förflyttar sig på olika sätt, i olika riktningar och varierande hastigheter.	K1, K3, K4	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, såsom i lekar och spel.
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Balans- och rörelseförmågan utvecklas t.ex. genom redskaps-gymnastik, bollspel, brottning, skridskoåkning, skidning samt övningar i rytm och rörelse.	K3	Eleven kan balansera och röra sig i olika lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Eleven ges förutsättningar att utveckla färdigheter som att kasta, fånga, dribbla, studsa, slå och sparka. Likaså förmågan att hantera olika redskap t.ex. genom bollspel, redskaps-gymnastik, isspel och friidrott.	K3	Eleven kan hantera olika redskap i olika lärmiljöer.
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1 Utgående från gymnastikens olika delområden uppmuntras och vägleds eleven att utveckla sina fysiska egenskaper.	K3	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1 Eleven utvecklar sin grundläggande simkunnighet och deltar i livräddningsövningar.	K3	Eleven kan simma 50 m och hoppa ner i vatten med simdjup.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 5	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 5
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1 Eleven förväntas följa lärarens instruktioner och rutiner i olika lärmiljöer.	K3, K6-K7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Eleven ges verktyg för att kunna uppföra sig vänligt, ärligt samt ge arbetsro åt andra. Hen ges tillfällen att ta ansvar för sin utrustning och redskap som används i undervisningen.	K2-K3, K6-K7	Eleven kan arbeta med alla och agerar oftast på gemensamt överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen för rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2 I undervisningen väljs par-och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna. Fair Play betonas.	K2, K6-K7	Eleven följer principerna för rent spel och visar att hen strävar efter att ta ansvar i gemensamma aktiviteter.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Genom spel, lekar och tävlingar lär sig eleverna att kontrollera både positiva och negativa känslor.	K1-K3	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3 All respons och kommunikation ska präglas av hänsyn till och respekt för varandra. I gymnastiken ska responsen gälla framsteg i lärandet eller arbetet - inte personen, temperament eller andra personliga egenskaper. Skapa en trygg och glädjefylld atmosfär i gruppen, där alla har möjlighet att utföra övningar enligt sina förutsättningar. Uppmuntra eleven att våga anta nya utmaningar.	K1-K2	

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga.	I1 Mångsidigt stoff och varierande uppgifter som tränar uthållighet, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet.	K1, K2	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakttäta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1 De sensomotoriska färdigheterna utvecklas genom t.ex. olika lekar och spel. Eleven förflyttar sig på olika sätt, i olika riktningar och varierande hastigheter.	K1, K3-K4	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, såsom i lekar och spel.
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Balans- och rörelseförmågan utvecklas t.ex. genom redskaps-gymnastik, bollspel, brottning, skridskoåkning, skidning samt övningar i rytm och rörelse.	K3	Eleven kan balansera och röra sig i olika lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Eleven ges förutsättningar att utveckla färdigheter som att kasta, fånga, dribbla, studsa, slå och sparka. Likaså förmågan att hantera olika redskap t.ex. genom bollspel, redskaps-gymnastik, isspel och friidrott.	K3	Eleven kan hantera olika redskap i olika lärmiljöer.
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1 Utgående från gymnastikens olika delområden uppmuntras och vägleds eleven att utveckla sina fysiska egenskaper.	K3	Eleven kan berätta hur man kan mäta fysiska egenskaper och kan träna några av sina fysiska egenskaper.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1 Eleven utvecklar sin grundläggande simkunnighet och deltar i livräddningsövningar.	K3	Eleven kan simma 25 m på mage och rygg.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1 Eleven förväntas följa lärarens instruktioner och rutiner i olika lärmiljöer.	K3, K6-K7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 4	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av kunskaper och färdigheter för vitsordet 8 i åk 4
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Eleven ges verktyg för att kunna uppföra sig vänligt, ärligt samt ge arbetsro åt andra. Hen ges tillfällen att ta ansvar för sin utrustning och redskap som används i undervisningen.	K2-K3, K6-K7	Eleven kan arbeta med alla och agerar oftast på gemensamt överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen för rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2 I undervisningen väljs par-och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna. Fair Play betonas.	K2, K6-K7	Eleven följer principerna för rent spel och ger de övriga arbetsro.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Genom spel, lekar och tävlingar lär sig eleverna att kontrollera både positiva och negativa känslor.	K1-K3	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3 All respons och kommunikation ska präglas av hänsyn till och respekt för varandra. I gymnastiken ska responsen gälla framsteg i lärandet eller arbetet - inte personen, temperament eller andra personliga egenskaper. Skapa en trygg och glädjefylld atmosfär i gruppen, där alla har möjlighet att utföra övningar enligt sina förutsättningar. Uppmuntra eleven att våga anta nya utmaningar.	K1-K2	

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga.	I1 Mångsidigt stoff och varierande uppgifter som tränar uthållighet, styrka, snabbhet, koordination och rörlighet.	K1, K2	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakttäta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1 De sensomotoriska färdigheterna utvecklas genom t.ex. olika lekar och spel. Eleven förflyttar sig på olika sätt, i olika riktningar och varierande hastigheter.	K1, K3-K4	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och utnyttja dem i sina egna aktiviteter.
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Balans- och rörelseförmågan utvecklas t.ex. genom redskapsgymnastik, bollspel, brottning, skridskoåkning, skidning samt övningar i rytm och rörelse.	K3	Eleven kan balansera och röra sig i olika lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1 Eleven ges förutsättningar att utveckla färdigheter som att kasta, fånga, dribbla, studsa, slå och sparka. Likaså förmågan att hantera olika redskap t.ex. genom bollspel, redskapsgymnastik, isspel och friidrott.	K3	Eleven kan hantera olika redskap i olika lärmiljöer.
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1 Utgående från gymnastikens olika delområden uppmuntras och vägleds eleven att utveckla sina fysiska egenskaper.	K3	Eleven kan under lärarens handledning träna sina fysiska egenskaper.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1 Eleven utvecklar sin grundläggande simkunnighet och deltar i livräddningsövningar.	K3	Eleven kan simma 25 m med valfritt simsätt.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1 Eleven förväntas följa lärarens instruktioner och rutiner i olika lärmiljöer.	K3, K6-K7	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll åk 3	Mångsidiga kompetenser	Beskrivning av goda kunskaper och färdigheter i åk 3
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Eleven ges verktyg för att kunna uppföra sig vänligt, ärligt samt ge arbetsro åt andra. Hen ges tillfällen att ta ansvar för sin utrustning och redskap som används i undervisningen.	K2-K3, K6-K7	Eleven kan arbeta med alla och agerar oftast på gemensamt överenskommet sätt.
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen för rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2 I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna. Fair Play betonas.	K2, K6-K7	Eleven följer principerna för rent spel och ger de övriga arbetsro.
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Genom spel, lekar och tävlingar lär sig eleverna att kontrollera både positiva och negativa känslor.	K1-K3	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och kan tidvis arbeta självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3 All respons och kommunikation ska präglas av hänsyn till och respekt för varandra. I gymnastiken ska responsen gälla framsteg i lärandet eller arbetet - inte personen, temperament eller andra personliga egenskaper. Skapa en trygg och glädjefylld atmosfär i gruppen, där alla har möjlighet att utföra övningar enligt sina förutsättningar. Uppmuntra eleven att våga anta nya utmaningar.	K1-K2	

14.4.14 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievänor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta,

inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne.Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

Handledningsplan

Handledning av elever är hela skolans uppgift. Varje lärare är ansvarig för verksamheten i sin undervisningsgrupp, att handleda och stödja varje elev i sitt ämne. Alla elever har subjektiv rätt att få handledning ”utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen”.

I åk 1–6 är handledning av elever en integrerad del i den undervisning och fostran som ges. I åk 7–9 introduceras ämnet elevhandledning i läroplanen som har årsveckotimmar och ansvariga elevhandledare. Denna handledningsplan beskriver inte ämnet elevhandledning.

Enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 är handledningsplanen en del av den lokala läroplanen. Handledningsplanen är en beskrivning av hur handledningen av elever skall organiseras under en viss tid. Den synliggör bl.a. ansvars- och arbetsfördelningen, genomförandet samt uppföljning och utvärderingen av handledningen i skolan.

Det övergripande ansvaret för handledning av elever faller på skolans ledning, oftast rektor. Handledning av elever genomsyrar hela skolans verksamhet. Att förverkliga en mångsidig handledning av elever genom hela den grundläggande utbildningen kräver resurser i form av lärarsamarbete, nätverkskontakter, utrymmen, studiebesök och fortbildning. Det är också rektorns uppgift att se till att varje enskild lärare aktivt integrerar handledning av elever i sin lärarroll. Uppföljning och utvärdering av handledningsplanen ansvarar skolans ledning för.

Handledningens kompetensmål innehåller färdigheter, attityder, värderingar och faktakunskaper. De kan också beskrivas med följande perspektiv – insikt, utsikt och framsikt. **Insikt** handlar om att lära sig att reflektera över sig själv, förstå sitt handlande och hitta sin drivkraft. **Utsikt** betyder kunskap om omvärlden både lokalt, nationellt och internationellt. Framtidsperspektivet och vilka kompetenser som kommer att behövas är **framsikten**.

OrdnanDET av handledning

I handledningsplanen beskrivs det samarbete som skall ske mellan skola, samhälle, arbetsliv, hemmet samt olika nätverk. I handledningen av elever kan man också utnyttja lärmiljöer utanför skolan och i dialog med vårdnadshavarna. Detta förutsätter att skolan tydligt kan beskriva vad handledning av elever är, synliggör ansvars- och arbetsfördelning, vilka mål man ställt upp och hur man planerar att gå till väga för att nå dem.

Innehåll åk 1–2	Metoder och ansvar
<p>Innehåll</p> <ul style="list-style-type: none"> - växa in i gruppen, bli en trygg skolelev och utveckla tolerans - upprätthålla skolmotivationen - utveckla koncentrationen och förmågan att arbeta långsiktigt samt utveckla studietekniska färdigheter - kunna följa gemensamma regler - ansvara för sig själv och egna uppgifter - ansvara för egna och skolans tillhörigheter - självvärdering - utveckla kompetensmålen	<p>Ansvar: klasslärare, timlärare, speciallärare och vårdnadshavare</p> <p>Metod</p> <ul style="list-style-type: none"> - samtal (individuella, i grupp) - föräldramöte och utvecklingssamtal - föräldrakontakt - samarbete med skolhälsovård, skolkurator, skolpsykolog - antimobbingsprogram - undervisning utanför skolan - skolresor och studiebesök
Övergång åk 2–3	Metoder och ansvar
<p>Information om förändringar inför åk 3.</p>	<p>Ansvar: klasslärare, timlärare, speciallärare och vårdnadshavare</p> <p>Metod</p> <ul style="list-style-type: none"> - föräldramöte - utvecklingssamtal
Innehåll åk 3–6	Metoder och ansvar
<p>Innehåll</p> <ul style="list-style-type: none"> - växa som medlem i gruppen och visa tolerans - upprätthålla studiemotivationen - utveckla koncentrationen och förmågan att arbeta långsiktigt samt utveckla studietekniska färdigheter - kunna följa gemensamma regler - ansvara för sig själv och egna uppgifter - ansvara för egna och skolans tillhörigheter - självvärdering - utveckla kompetensmålen	<p>Ansvar: klasslärare, timlärare, speciallärare och vårdnadshavare</p> <p>Metod</p> <ul style="list-style-type: none"> - samtal (individuella, i grupp) - föräldramöte och utvecklingssamtal - föräldrakontakt - samarbete med skolhälsovård, skolkurator, skolpsykolog - antimobbingsprogram - undervisning utanför skolan - skolresor och studiebesök

Övergång åk 6–7	Metoder och ansvar
<p>Information inför åk 7.</p>	<p>Rektor, elevhandledare, speciallärare, kurator, hälsovårdare, vänelevscoordinator, vänelever Besök till åk 6 under våren Åk 6 bekantar sig med den nya skolan Informationstillfälle för vårdnadshavare Klasslärare åk 6 Ger information om nya eleverna, deltar i besöket med åk 6 Nya klassföreståndare åk 7 Får information om de nya eleverna, deltar i mån av möjlighet i besöket av åk 6 samt i informationstillfället för vårdnadshavarna Vänelevscoordinator/vänelever Deltar aktivt i introduktionstillfällen för åk 6</p>